

DZIEŁO MATKI
CZACKIEJ s. 34

ŚLADAMI PRYMASA
PO POLSCE s. 36

ODCHODZENIE
ŚWIĘTEGO s. 12

ABP GĄDECKI
O PRYMASIE s. 4



12.09.2021

nr 37 (828)

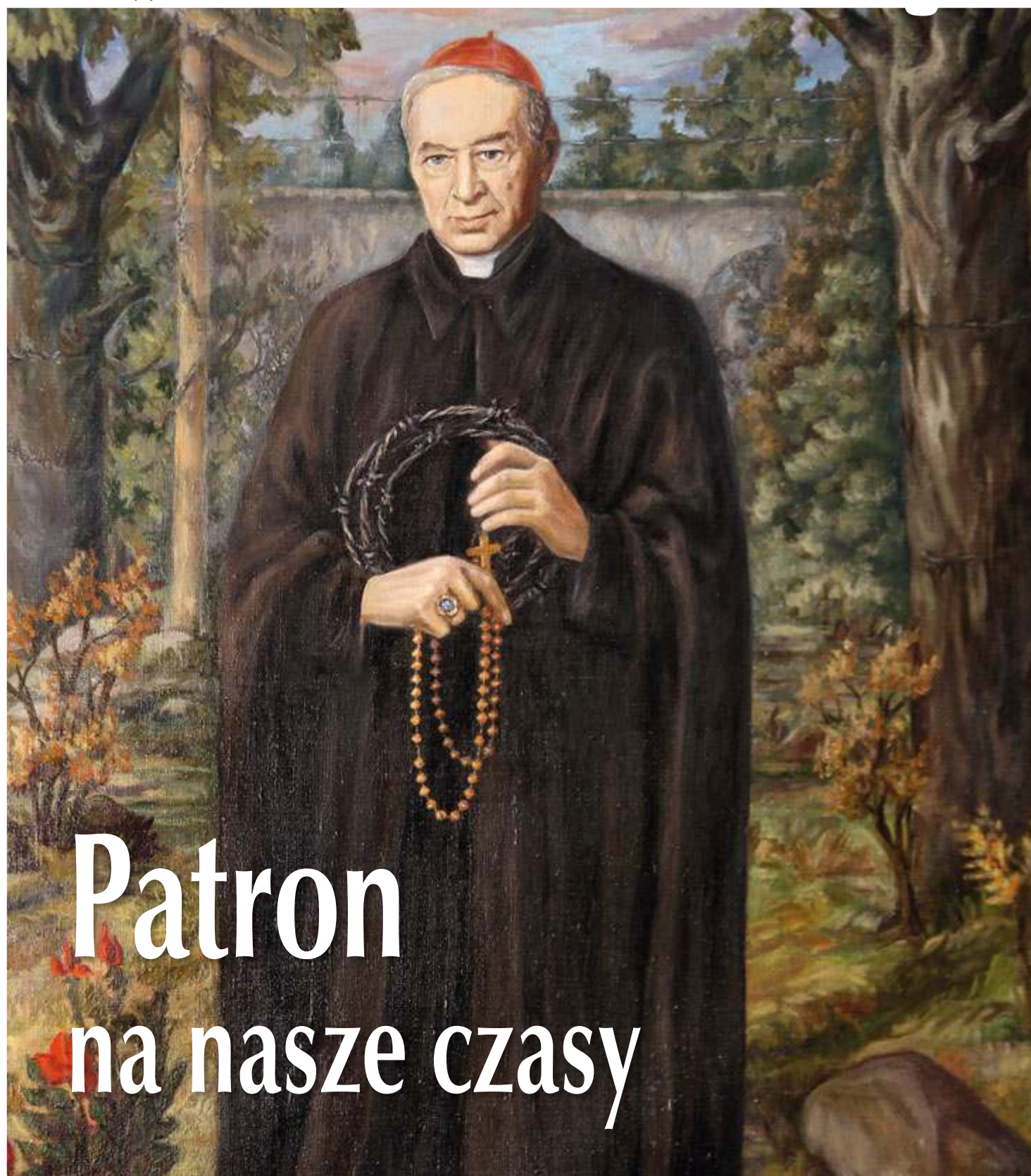
cena 5 zł
(w tym 8% VAT)

NR INDEKSU 205 109

ISSN 1734-9079

www.idziemy.pl

idziemy



Patron na nasze czasy

WSPÓLNOTA

COMMUNITY OF
KNOWLEDGE

Razem
ku mądrości

SHARING
PATHWAYS
TO WISDOM

WIEDZY

REKRUTACJA NA STUDIA
DO **20 września**

KUL 1918
KATOLICKI
UNIwersytet
LUBELSKI
JANA PAWEŁA II

BEZPIECZNA PRZESTRZEŃ
DO ROZWOJU

OTWARTOŚĆ
NA ŚWIAT I LUDZI

**SZEROKIE
PERSPEKTYWY**

Dołącz do nas w Lublinie lub Stalowej Woli!

 kandydat.kul.pl

 KULLUBLIN

 KUL_UNIVERSITY



ks. Henryk Zieliński

Połączyła ich wiara

Z matką Elżbietą Różą Czacką sprawa jest prosta. Będzie czczona jako założycielka Dzieła Lasek, Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża, i prekursorka pracy z niewidomymi. To dzieło trwa i przynosi owoce. Co niedziela dostrzegam siostrę w brązowym habicie, jak przyprowadza na Mszę św. niewidomego mężczyznę z małym dzieckiem. To jeden z wielu, który dzięki Dziełu Lasek zdołał się jakoś usamodzielnić, założył rodzinę i jest szczęśliwy.

Świętość matki Czackiej realizowała się głównie w jej walce wewnętrznej, gdy jako młoda hrabianka bezpowrotnie utraciła wzrok. Zamiast buntować się przeciwko Bogu, potraktowała swoją ślepotę jako dar i zadanie, dzięki czemu cały swój potencjał wykorzystała w służbie Bogu i człowiekowi. A był to niemały potencjał, zawarty nie tylko w jej cechach osobowości i wykształceniu, lecz także w ekonomicznych i towarzyskich możliwościach panny z dobrego domu, mającej wśród krewnych kardynałów i książy. Bywała – jak to święci – czasem natarczywa w swoich staraniach. Prośbom „tej” Czackiej nie potrafił odmówić ani car, ani kard. Aleksander Kakowski. Ale żeby z hrabiowskiego pałacu zejść do prostoty Lasek i zajmowania się ludźmi, którymi ówczesny świat się nie przejmował, trzeba było nie tylko heroicznej decyzji, ale i heroicznego trwania w niej.

Z Prymasem Tysiąclecia sprawa jest bardziej wielowątkowa. Mógłby patronować biskupom, kapłanom, obrońcom życia, związkowcom, więźniom, oczywiście, Kościołowi w Polsce i w Europie. Jego wpływ na Kościół i świat był tak wielki, że aż nie zdajemy sobie z tego sprawy. Jest z nim trochę jak z powietrzem, bez którego nie ma życia, a na które nie zwracamy uwagi, dopóki jest. Słowa wypowiedziane o Prymasie Tysiąclecia przez św. Jana Pawła II nazajutrz po inauguracji pontyfikatu zwracają uwagę tylko na „wierzchołek góry lodowej”. Bo to prawda, że nie byłoby papieża Polaka, gdyby nie było heroicznej wiary prymasa Wyszyńskiego, „niecofającej się przed cierpieniem i więzieniem”. Ale nie byłoby także ruchu NSZZ „Solidarność”, który zapoczątkował drogę do wolności Polski i Europy.

Nie byłoby silnego Kościoła w Polsce, który stał się oparciem dla katolików w krajach ościennych.

Stefan Wyszyński jako syn wiejskiego organisty nie marzył o prymasostwie. Chciał być zwykłym księdzem jak proboszcz z jego rodzinnej Zuzeli. Jego pragnieniem było odprawić choć kilka Mszy św. Zakrystian z wrocławskiej katedry po-

witał go słowami: „Księżę, z takim zdrowiem to na cmentarz, a nie do święceń!”. Ale Pan Bóg miał swoje plany. Skierowany na KUL na studia doktoranckie z prawa kanonicznego ks. Wyszyński bardziej interesował się Katolicką Nauką Społeczną. Zaowocowało to w jego pracy wśród robotników i fabrykantów w „czerwonym” Włocławku. Wypatrzył go tam kard. August Hlond. Po wojnie zasugerował Piusowi XII ks. Wyszyńskiego jako kandydata na biskupa lubelskiego, a potem na metropolitę gnieźnieńsko-warszawskiego – Prymasa Polski.

Niespełna 48-letni Prymas nie miał łatwego życia. Komuniści po zjeździe zjednoczeniowym nie kryli już planów unicestwienia Kościoła. Nowego Prymasa nie akceptował książę kard. Adam Sapieha. Zazdrościli mu biskupi, którzy sami pretendowali do tej funkcji. W końcu zmanipulowani przez komunistów prawie wszyscy – z wyjątkiem bp. Antoniego Baraniaka i ks. Wojciecha Zinka (administratora diecezji warmińskiej) – podpisali zgodę na jego uwieszenie. Ale po tej próbie wiary pozycja niezłomnego Prymasa tak wzrosła w narodzie, że musieli się z nim liczyć zarówno członkowie Episkopatu, jak i komunistyczni dygnitarze. Szanowali go także kolejni papieże. Jan XXIII w lutym 1962 r. zaprosił go, aby stanął przy papieżu w oknie podczas „Aniela Pańskiego”. Jednak kard. Wyszyński nawet jako „Książę Kościoła” nie przestał być księdzem, rozumiejącym, na czym polega uczestniczenie w kapłańskim Chrystusa. Wpatrzony w Chrystusa traktował cierpienie, ofiarę i miłość nieprzyjaciół jako coś wpisanego w kapłańską tożsamość. Im bardziej cierpiał i był zdradzany, tym bardziej rozumiał, że idzie dokładnie po śladach Mistrza. Dlatego to, co miało go złamać, tylko go wzmacniało.

Droga Prymasa do świętości wydaje się jakby przeciwieństwem drogi matki Czackiej. Bóg sprawił jednak, że te dwie drogi w pewnym momencie się spotkały. Połączył ich także wspólny dzień beatyfikacji. Jednak tym, co ich łączy najbardziej, jest wiara, że „Bóg z tymi, którzy Go miłują, współdziała we wszystkim dla ich dobra” (Rz 8, 28).

henryk.zielinski@idziemy.com.pl

12.09.2021 **idziemy** w numerze:



Źródło: Archiwum Niepokalanów/br. Cyprian Grodzki OFMConv.

BEATYFIKACJA PRYMASA TYSIĄCLECIA I MATKI CZACKIEJ

Rys świętości – wywiad z abp. Stanisławem Gądeckim s. 4

W płaszczu męczennika, nieznane historie z życia Prymasa s. 10

Odchodzenie świętego – wspomnienie Świadka s. 12

Bohater z krwi i kości – film „Prymas – zemsta czy przebaczenie” s. 17

Prymas miał rację – rozmowa z prof. Janem Żarynem s. 18

O nikim nie mówił źle – wywiad z o. Gabrielem Bartoszewskim OFMCap. s. 20

Świadectwa uzdrowionych za wstawiennictwem nowych Błogosławionych s. 21

Dzieło matki Czackiej s. 34

Szlakiem Prymasa po Polsce – miejsca związane Prymasem Tysiąclecia s. 36

Świadek ze Wschodu s. 42

Wierny Miłości s. 54

Czytanie nie kończy się na papierze! Najnowsze wiadomości i opinie na stronie www.idziemy.pl.
E-wydanie tygodnika można zakupić na stronach: www.eprasa.pl, www.egazety.pl.

Czym jest dla Kościoła w Polsce i dla Polski beatyfikacja Prymasa Tysiąclecia?

Ta beatyfikacja jest potwierdzeniem tytanicznego wysiłku, jaki prymas Wyszyński podejmował w swoim życiu pełnym heroizmu i poświęcenia, bez reszty oddanym Bogu i Kościołowi. Kard. Stefan Wyszyński był człowiekiem ogromnej pracowitości. Jego spuścizna piśmienna jest ogromna. To nie tylko kazania, listy, „Pro memoria” i inne zapiski, lecz także dzieła społeczne, teologiczne i rozważania duchowe. Nie wszyscy wiedzą, że samych tylko maszynopisów z kazaniem pozostało po nim aż 67 tomów. Odnotowano ok. 11 tys. jego wystąpień publicznych. Jest on powszechnie uważany za jednego z najwybitniejszych Polaków XX wieku.

Co według Księdza Arcybiskupa było szczególnym rysem świętości Prymasa?

Jedną z heroicznych cech jego charakteru była umiejętność przebaczenia wrogom. Klasycznym tego przykładem była reakcja na śmierć Bolesława Bieruta, który wydał nakaz aresztowania Prymasa. Gdy tylko kard. Wyszyński dowiedział się, że Bierut nie żyje, natychmiast zaczął się za niego modlić, a w „Zapiskach” zanotował: „Pragnę modlić się o miłosierdzie Boże dla człowieka, który mnie skrzywdził. Jutro odprawię Mszę św. za zmarłego. Już teraz odpuszczam memu winowajcy, ufny, że sprawiedliwy Bóg znajdzie w tym życiu jaśniejsze czyny, które zjednąją Boże Miłosierdzie”. Na jednej kartce jego brewiarza było umieszczone nazwisko Bolesława Bieruta. Prymas zanotował: „Codziennie modlę się za niego, gdyż był to człowiek, który dokonał w życiu złych wyborów. Ale w gruncie rzeczy to nie był zły człowiek”.

Prymas modlił się za tych, którzy przyszli go aresztować, i za tych, którzy pilnowali go w kolejnych miejscach odosobnienia. Do odprawianych Mszy św. włączał intencje za



fot. episkopat.pl

Rys świętości

Z abp. **Stanisławem Gądeckim**, przewodniczącym Konferencji Episkopatu Polski, rozmawia ks. Henryk Zieliński.

ludzi wyrządzających krzywdę narodowi, za państwowe służby, które utrudniały obchody 1000-lecia chrztu Polski i uwięziły obraz Matki Bożej Jasnogórskiej, bo jak mówił: „Nie ma takiej krzywdy, której nie można by przebaczyć”. Należy przy tym pamiętać, że życie Prymasa w czasach stalinowskich i gomułkowskich, zwłaszcza w uwięzieniu, przypominało postawy męczenników pierwszych wieków Kościoła. Już na łożu śmierci – w maju 1981 r. – powiedział: „Moja droga była zawsze drogą Wielkiego Piątku na przestrzeni 35 lat służby w biskupstwie. Jestem za nią Bogu bardzo wdzięczny”.

Jak Ksiądz Arcybiskup wspomina swoje spotkania z Prymasem Tysiąclecia?

Pierwsze spotkanie poprzedzało moje narodziny, ale żyłem już pod sercem mamy. Pochodzę ze Strzelna w archidiecezji gnieźnieńskiej. Kard. Wyszyński wspomina o wizy-

cie w tej miejscowości w swoich „Pro memoria” z 1 lutego 1949 r.: „Zatrzymujemy się kolejno w Strzelnie przed kościołem, gdzie ludu gromada. Przemawiam z wielkim trudem, gdyż przeszkadza wichra” (t. 1, s. 23). Te spotkania wiązały się wówczas z utrudnieniami i przeszkodami stwarzanymi przez „władzę ludową”, aby zmniejszyć rangę wydarzenia. Na trasie Toruń – Strzelno (66 km) aż 17 razy legitymowano Prymasa. Wyłączono elektryczność, ale w Strzelnie proboszcz postarał się o pochodnie.

Prymas odwiedził po raz kolejny Strzelno, gdy miałem 4 lata.

Pierwsze spotkanie to jak parabola ewangelicznej historii nawiedzenia św. Elżbiety. A w czasach, z których Ksiądz Arcybiskup więcej pamięta?

Następne spotkania były przy okazji wizytacji parafialnych, nabożeństw i kazań,

które wygłaszał Prymas. Wywierały one wielkie wrażenie już choćby przez specyficzny, dźwięczny ton głosu Prymasa, pozbawiony jednakże patosu, charakterystycznego dla kard. Augusta Hlonda.

W Wyższym Seminarium Duchownym w Gnieźnie spotkania z Prymasem wiązały się ze stawianiem nam wysokich wymagań. Pamiętam, jak w kaplicy seminaryjnej po Soborze Watykańskim II kard. Wyszyński starał się nam wytłumaczyć, dlaczego teraz podczas Mszy św. powinniśmy stawać nie przodem, jak dotychczas, ale tyłem do tabernakulum, a twarzą do ludu. Spotkania te dotyczyły spraw formacyjnych. Z rąk kard. Wyszyńskiego otrzymałem najcenniejszy dar w moim życiu – święcenia kapłańskie. Do dzisiaj pamiętam groźną egzortę, którą w przeddzień święceń wygłosił nam Prymas, cały wzburzony porzuceniem kapłaństwa przez jednego z księży, o czym się właśnie dowiedział.

Podczas studiów w Rzymie, na które zostałem skierowany przez kard. Wyszyńskiego, co roku spotykałem się z nim na osobistej rozmowie. Przypominał sobie szczególnie rozmowę na temat samobójstwa biblijnego Razisa (2 Mch 14, 41). Prymas – wyraźnie wzruszony tą historią – zareagował opowiadaniem o samobójstwach z czasów Powstania Warszawskiego.

W jaki sposób prymas Wyszyński był odbierany za granicą?

Niezapomniane wrażenie wywarła na mnie postawa kard. Wyszyńskiego, który z zasady nie wypowiadał się krytycznie o swojej Ojczyźnie poza granicami Polski. Po pierwszym przylocie samolotem do Rzymu (wcześniej podróżował pociągiem) Prymas, oblegany na lotnisku przez dziennikarzy i dopytywany o sytuację polityczną w Polsce, odpowiedział tylko: „Wolność słowa, ale także wolność milczenia”. Świadczy to o tym, że chociaż kard. Wyszyński

nie był politykiem ani zawodowym dyplomatą, to jednak wszyscy zgodnie twierdzą, że był wybitnym mężem stanu. Prymas pełnił wówczas rolę jedynego publicznego autorytetu dla Polaków, a w czasie, gdy społeczeństwo było pozbawione możliwości wyrażania swojej woli, on tę wolę publicznie artykułował. Mąż stanu może bowiem wywierać swój wpływ na władze nie tylko instytucjonalnie, lecz także siłą swego autorytetu, może oddziaływać na postawy społeczne swoją nauką i przykładem, wskazując innym kierunki działania i postawy.

Był Ksiądz Arcybiskup uczestnikiem spotkania kard. Wyszyńskiego i kard. Wojtyły z księżmi polskimi przed konklawe w październiku 1978 r. O czym wtedy mówił kard. Wyszyński?

O potrzebie włączenia się nowego papieża w tradycję

poprzednika i przyjęcia w związku z tym imienia Jana Pawła II. Nie było oczywiście mowy o tym, kto ma być owym następcą, który powinien przyjąć takie imię.

Jako przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski przejął Ksiądz Arcybiskup część dawnych obowiązków kard. Wyszyńskiego. Daje to wyobrażenie o skali jego obciążeń?

Zmiana, jaka nastąpiła jeszcze za życia kard. Józefa Glempa, sprawiła, że każdorazowy przewodniczący KEP przejmując wcześniejszą odpowiedzialność Prymasa Polski, który odtąd zachowuje jedynie honorowy tytuł. Przewodniczący natomiast reprezentuje Konferencję Episkopatu Polski na zewnątrz, zwołuje Radę Stałą, Zebrania Plenarne, Radę Biskupów Diecezjalnych oraz przewodniczy obradom tychże gremiów. Oprócz

tego to przewodniczący KEP przesyła sprawozdania i dokumenty z obrad tych gremiów do Stolicy Apostolskiej za pośrednictwem Nuncjatury Apostolskiej. To sporo pracy. Trzeba jednak pamiętać, że kard. Wyszyński dźwigał o wiele większą odpowiedzialność za Kościół, ponieważ oprócz obowiązków przewodniczącego KEP, które wykonywał w dużej mierze jednoosobowo, przewodził także dwóm rozległym archidiecezjom: gnieźnieńskiej i warszawskiej. W większości spraw zastępował także nuncjusza.

Co dzisiaj moglibyśmy zapożyczyć od Prymasa Tysiąclecia?

Najbardziej potrzebna nam jest jego szczerza, dziecięca miłość do Kościoła i odpowie-

dzialność za jego wiarę. Potrzebna jest także miłość do Ojczyzny. „Kocham Ojczyznę więcej niż własne serce...” – mawiał kard. Wyszyński, a ta miłość kazała mu służyć Polsce, występować w jej imieniu poprzez domaganie się od ówczesnych władz poszanowania prawa do wolności religijnej oraz bronić rodzimej kultury przed jej dewastacją. Przyjmuje się, że przez 30 lat posługi prymasowskiej kard. Wyszyński wygłaszał około 600 przemówień i kazań rocznie, z czego 75% dotyczyło spraw społecznych. Słynny „List biskupów polskich do biskupów niemieckich” jest w tym względzie dobrym przykładem jego dalekowzroczności, której bardzo nam dzisiaj potrzeba.



Krzysztof Ziemiec

sfalszowanej historii o strefach wolnych od LGBT, napisał: „Jeśli nowy rzecznik MSZ rzeczywiście jest gejem, to oczywiście należy o tym mówić i to wyśmiewać. Ten rząd walczy z osobami LGBT, tworzy strefy wolne od LGBT. To taka sama hipokryzja jak posłanka, która po cichu usuwa cią-

tylko przysłowiowa „ściema”. I nie ma w tym przypadku znaczenia, że bycie pracownikiem ministerstwa to po prostu praca dla Polski.

Drugi przykład pokazujący hipokryzję osób walczących zaciekle o równouprawnienie i prawa kobiet. Szef MEN powołał tydzień temu na peł-

obszarze kompetencje ani że kobieta wypowiada się o kobiecie. Znowu – nominatka miała pecha, że przyjęła awans od nielubianego ministra. Czy oprócz czystego chamstwa nie jest to kolejny przykład hipokryzji, mizoginizmu i antyfe-minizmu, z którym owa posłanka i jej koledzy zaciekle walczą?! Ale jakie to ma znaczenie? Wszak gdy w grę wchodzi polityczny brutalny zysk, walka o równość płci nie ma znaczenia.

Może owe osoby miały jakieś problemy w młodości, które teraz się w nich odzywają? Może nie mają wycucia i wrażliwości? Albo honoru? Jednak niech nikt nie śpi spokojnie i nie czuje się zwolniony z rachunku sumienia przy tak łatwym potępieniu innych. Bo może to drzemiące czasem także w nas chamstwo to dowód, że jedyną wyznawaną przez wielu religią jest hipokryzja? Warto to przemyśleć. I prze-prosić skrzywdzonych.

Autor jest dziennikarzem TVP

Wszystkie chwytły dozwolone

Tak wiele ważnych spraw wydarzyło się w ostatnich dniach, że niektórym mogły umknąć dwie inne, ale – według mnie – wiele mówiące o dzisiejszym świecie.

Rzecznikiem MSZ został uznany ekspert od spraw międzynarodowych, znany komentator i dziennikarz. Zapewne 99,9% z nas nawet nie miała pojęcia o pewnej kwestii, która w sprawach zawodowych nie ma i nie powinna mieć najmniejszego znaczenia. Ale – jak widać – nie dla każdego. Otóż znany działacz LGBT, który wypromował siebie na

że i publicznie potępia aborcję. Komedia”.

Czy ów działacz został potępiony przez środowisko za ujawnienie czyjejś tajemnicy? Jasne, że nie, przynajmniej do tej pory. Na jego wpis negatywnie zareagowali tylko nieliczni. Co więcej – czyż to nie dziwne, że gej aż tak krytycznie wypowiada się o kimś, kto ma być podobnej orientacji? Ale taryfa ulgowa nie każdego obowiązuje, bo w walce z nielubianym rządem wszystkie chwytły są dozwolone, a wciągana na sztandary walka o wolność i różnorodność to

nomocnika ministerstwa ds. transformacji cyfrowej pewną wykształconą, młodą i atrakcyjną kobietę. A ich wspólne zdjęcie z nominacji zamieścił w internecie. Następnego dnia rano pewna posłanka PO, na marginesie też jeszcze młoda i atrakcyjna, tak to skomentowała: „On lekko zakłopotany, ona wpatrzona w niego jak w obraz... kompetencje zbyteczne, wzrok mówi wszystko”.

Krótko mówiąc, zasugerowała, że kobieta karierę i nominację zawdzięcza swoim wdziękom. I nie ma znaczenia fakt, że nowa pracownica ma w tym

W SKRÓCIE

■ **Konwersja z anglikanizmu.**

Anglikański bp diecezji Ebbsfleet, 60-letni Jonathan Goodall, zrezygnował ze stanowiska i przeszedł do Kościoła rzymskokatolickiego – ogłosił Justin Welby, abp Canterbury i prymas Kościoła Anglii. Po decyzji anglikańskiego Kościoła o wyświęcaniu kobiet na kapłanów wielu duchownych przeszło na katolicyzm. W 2009 r. papież Benedykt XVI utworzył ordynariat personalny dla anglikanów, którzy przeszli do Kościoła katolickiego.

■ **Premier Litwy w Watykanie.** Kryzys humanitarny w Afganistanie był jednym z tematów rozmowy papieża Franciszka z premier Litwy Ingridą Szimonyte. Obie strony wyraziły zadowolenie z dobrych relacji. Podkreślono rolę wiary chrześcijańskiej i Kościoła katolickiego w krzewieniu wartości moralnych i staniu na straży godności człowieka i rodziny.

■ **Bez obserwatorów OBWE.** Rosja zapowiedziała, że nie przedłuży mandatu obserwatorom OBWE na granicy rosyjsko-ukraińskiej w dwóch punktach kontrolnych: Gukowo i Donieck – podała misja USA przy OBWE. To świadome sabotowanie porozumień mińskich w sprawie Donbasu – ocenił MSZ w Kijowie.

■ **Nowy prezydent Estonii.** Z woli parlamentu został nim 63-letni Alar Karis. Z wykształcenia genetyk molekularny i biolog, a ostatnio dyrektor Muzeum Narodowego, był kandydatem koalicji rządowej – liberalnej Estońskiej Partii Reform oraz Estońskiej Partii Centrum.

■ **Biden za aborcją.** Prezydent USA Joe Biden potępił nowe prawo aborcyjne w Teksasie, zakazujące większości aborcji wykonywanych po 6. tygodniu ciąży. Jego zdaniem ustawa łamie konstytucyjne prawa Amerykanów i obowiązujący od dekad precedensowy wyrok w tej sprawie.

■ **Epidemia cholery.** W Nigrze epidemia cholery spowodowała śmierć 104 osób. Cholera dotknęła obszar stołeczny, cztery regiony graniczące w Nigerią oraz jeden sąsiadujący z Burkina Faso, Mali i Beninem. Zachorowało ponad 2,8 tys. osób.

■ **Kara dla Holendrów.** Holenderska poczta została ukarana grzywną w wysokości 288 tys. euro za zatrudnianie nielegalnych imigrantów. Chodzi o 36 kierowców z krajów spoza Unii Europejskiej, którzy nie mieli pozwolenia na pracę. Karę nałożyła tamtejsza Inspekcja Spraw Społecznych i Zatrudnienia.



fol. PAP/EPA/Zsolt Szigetváry

PRZESŁANIE POKOJU Z BUDAPESZTU

Msza św. pod przewodnictwem kard. Angela Bagnasca, podczas której ponad 1200 dzieci przystąpiło do I Komunii Świętej, rozpoczął się 52. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny. – Kościół nie może milczeć, nie może pozwolić ograniczać się do ciszy: musi nadawać twarzy każdego człowieka wspaniałą blask Chrystusa zmartwychwstałego – zaapelował kardynał. W krótkich słowach powitania kard.

Péter Erdő, prymas Węgier, przypomniał, że 52. Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny musiał zostać przesunięty o rok ze względu na pandemię. Z kolei kard. Angelo Bagnasco zwrócił uwagę w homilii na to, że przesłanie Ewangelii jest przesłaniem pokoju i otuchy, którego bardzo potrzebuje współczesny świat i które z Budapesztu powinno w tych dniach dotrzeć do najdalszych zakątków.

BŁOGOSŁAWIONY ARGENTYŃCZYK

W argentyńskim mieście San José de Piedra Blanca w imieniu Ojca Świętego Franciszka bp senior diecezji Tucumán kard. Luis Héctor Villalba ogłosił błogosławionym franciszkanina o. Mamerta Esquiú (1826–1883). Zakonnik w ostatnich 3 latach życia był biskupem diecezji Córdoba. Zasłynął jako kaznodzieja, ceniony był nie tylko w środowisku kościelnym, lecz także w kręgach politycznych. Poprzez angażowanie się w sprawy państwowe wniósł ważny wkład w powstanie nowoczesnego państwa argentyńskiego



fol. archiwum

DWA MILIONY OFIAR

W ciągu ostatnich 50 lat pięciokrotnie wzrosła liczba katastrof naturalnych związanych z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Zginęły w nich 2 mln osób i poniesiono straty o łącznej wartości 3,64 bln dolarów – poinformowała Światowa Organizacja Meteorologiczna. Organizacja podsumowała ok. 11 tys. katastrof, które miały miejsce pomiędzy

1979 a 2019 r. Najwięcej ofiar śmiertelnych odnotowano podczas suszy w Etiopii w 1983 r. – 300 tys., a najwięcej strat materialnych spowodował huragan Katrina w 2005 r., ich wartość szacowana jest na 163,61 mld dolarów. Na zdjęciu szkody wyrządzone podczas ostatniego huraganu i powodzi na wschodnim wybrzeżu USA.



fol. PAP/EPA/Jamen Maury

CO Z AMERYKAŃSKIM SPRZĘTEM?

Talibowie ogłosili „pełną niepodległość” Afganistanu po tym, jak ostatni żołnierze amerykańscy odlecieli z Kabulu po 20 latach obecności w tym kraju. Siły USA pozostawiły na lotnisku w Kabulu 73 samoloty, 70 wozów pancernych, samochody opancerzone i śmigłowce.

Według zapewnień amerykańskiego wojska statki powietrzne zostały uziemione, a cały pozostawiony sprzęt pozbawiony możliwości wykorzystania militarnego. Talibowie pokazali jednak w Kandaharze, że mogą korzystać z pozostawionego przez Amerykanów sprzętu (na zdjęciu).



Z POLSKI NA TAJWAN

foto: PAP/PAINTOWN CDC

Na lotnisku w Taoyuan na północy Tajwanu wylądował samolot ze szczepionkami przeciw Covid-19 podarowanymi przez Polskę. Tym samym Polska stała się trzecim największym darczyńcą szczepionek dla Tajwanu, po Japonii i USA. Nasz kraj w geście solidarności w obliczu niedoboru szczepionek

i zagrożenia kolejnymi wariantami koronawirusa przekazał Tajwanowi w darowiźnie 400 tys. dawek preparatu AstraZeneki. Podczas pierwszej fali pandemii koronawirusa Tajwan podarował Polsce milion maseczek ochronnych, 5 tys. kombinezonów ochronnych oraz 20 tys. fartuchów chirurgicznych.

TWÓRCA „GREKA ZORBY”

W wieku 96 lat zmarł grecki kompozytor Mikis Theodorakis. Światową sławę przyniosło mu skomponowanie muzyki



foto: PAP/PAINTOWN CDC

do filmu „Grek Zorba” z 1964 r., w tym słynnego tańca sirtaki, znanego również jako zorba.

Kompozycje Theodorakisa, który był również lewicowym aktywistą politycznym i posłem, obejmowały porywające pieśni, oparte na największych greckich utworach poetyckich, z których wiele pozostało przez dekady hymnami lewicowych ruchów, a także symfonie i muzykę filmową. W okresie tzw. dyktatury pułkowników (1967–1974) jego utwory były zakazane. Zesłany, a potem internowany, w wyniku międzynarodowych interwencji wyjechał na emigrację, z której wrócił do kraju w tany jak bohater. Sprawował później funkcję posła i ministra.

■ **Nie przyznaje się.** Przeniesiony do stanu świeckiego były abp Waszyngtonu i kard. Theodore McCarrick, który został formalnie oskarżony o napad seksualny na 16-letniego chłopca, stanął przed sądem w Dedham w amerykańskim stanie Massachusetts. Nie przyznał się do popełnienia zarzucanych mu czynów. Nie został zatrzymany, ale ma wpłacić kaucję w wysokości 5 tys. dolarów.

■ **Złe prognozy.** We Włoszech podczas kolejnej fali zakażeń koronawirusem, począwszy od jesieni, może umrzeć nawet 30 tys. osób – ostrzegł wiceminister zdrowia Pierpaolo Sileri.

■ **Wyraz miłości bliźniego.** Archidiecezja Cebu na Filipinach otworzyła cmentarze katolickie również dla niekatolików, którzy zmarli na skutek Covid-19. – Zgoda na pogrzeby tych ludzi na naszych cmentarzach w czasie pandemii jest wyrazem miłości bliźniego – powiedział miejscowy abp Jose Palma.

■ **Spór Chile z Argentyną.** Chile potwierdziło swoje roszczenia do podwodnego terytorium u południowych wybrzeży w sporze z Argentyną, która twierdzi, że posunięcie Santiago narusza traktaty międzynarodowe.

■ **Pożar w kościele w Kijowie.**

W zabytkowym kościele św. Mikołaja w Kijowie wybuchł pożar. W świątyni, nazywanej perłą Kijowa, pracują misjonarze oblaci. Nie było ofiar. Ogień zniszczył m.in. zabytkowe organy prowadzonej w kościele przez państwo sali koncertowej. – Przyczyną pożaru było zwarcie instalacji w organach – poinformował minister spraw wewnętrznych Ukrainy Denys Monastyrski.

■ **Przed spotkaniem w Turynie.**

Trzech braci ze Wspólnoty Taizé udało się do Turynu, aby rozpocząć ostatni etap przygotowań do Spotkania Europejskiego, które w tym miesiącu będzie odbywać się od wtorku 28 grudnia 2021 r. do soboty 1 stycznia 2022 r.

■ **Wyciek ropy.** Ekipa nurków próbuje zlokalizować źródło wycieku ropy, który pojawił się po huraganie Ida w Zatoce Meksykańskiej w pobliżu portowego miasta Port Fourchon w stanie Luizjana. Zdjęcia satelitarne wykazały, że rozciągająca się na kilometry plama ropy dryfuje na wschód, ok. 19 km od wybrzeża zatoki.

Serwis przygotowany na podstawie PAP, KAI i RV



Anna Meetschen

Lekcja z beatyfikacji

Tej niedzieli nie da się o niczym innym myśleć ani pisać, jak tylko o tym, że nareszcie Prymas Tysiąclecia zostanie wyniesiony do chwały ołtarzy. A wraz z nim pokorna matka niewidomych. Nareszcie, bo oba procesy trwały dość długo: kard. Wyszyńskiego – od 1988 r., a matki Czackiej – od 1987 r. To ponad 30 lat. Do tego uroczystości beatyfikacyjne Prymasa zostały przesunięte o rok z powodu pandemii. Długo się naczekaliśmy – według starego powiedzenia, że młyny Kościoła miały powoli – ale się doczekaliśmy.

Dla wielu beatyfikacja tych dwojga sług Bożych jest w zasadzie okazją do poznania ich, bowiem całe pokolenie urodzone po 1989 r. nie miało okazji zetknąć się z nimi ani nawet poznać kontekstu, w jakim wówczas żyło się w Polsce pozostającej pod rządami komunistów. I właśnie z tej beatyfikacji powinna płynąć dla nas wszystkich lekcja, aby nie była to wyłącznie jednorazowa uroczystość, po której zostaną tylko obrazy nowych błogosławionych. Chodzi o to, aby z ich przykładu życia zaczerpnąć coś dla siebie i starać się to wprowadzić w czyn.

Niesamowite jest to, że w przypadku błogosławionych i świętych mamy do czynienia z osobami, których przykład pozostaje aktualny w każdym czasie, mimo że przyszło im żyć w innym kontekście

społecznym, historycznym, politycznym. Jednakże wartości, którymi się kierowali, pozostają niezmiennie po wsze czasy. Jest to miłość do Boga i bliźniego. I to naprawdę wystarczy, aby zostać wyniesionym na ołtarze.

W przypadku prymasa Wyszyńskiego ta miłość

realizowała się w wielkim cierpieniu, kiedy to – widząc jak władze komunistyczne prześladowały Kościół katolicki w Pol-

sce i łamią podstawowe prawa obywateli – modlił się za Bieruta i Gomułkę. Nie złorzeczył i nie przeklinał, ale modlił się za prześladowców swoich i całego Kościoła. Wielu mogło tego nie rozumieć, tak jak nie rozumiało, dlaczego pragnął pojednania z Niemcami, wystosowując w imieniu Episkopatu „List biskupów polskich do biskupów niemieckich” w 1965 r. Zwłaszcza po tym, co sam przeżył podczas II wojny światowej. To nie było dla niego łatwe, bo Prymas bardzo dobrze pamiętał okrucieństwa wojenne i dlatego przez długi czas swojej posługi przewodniczącego Episkopatu nie mógł zdobyć się na podróż do RFN. W latach 70. Polskę od-

wiedziło po kolei dwóch przewodniczących Konferencji Episkopatu Niemiec: kard. Julius Döpfner, a następnie kard. Joseph Höffner. Dopiero wtedy kard. Wyszyński zdecydował się odwiedzić Niemcy, co uczynił we wrześniu 1978 r., czyli niecałe 3 lata przed śmiercią, gdyż wcześniej często powtarzał: „Ja do Niemiec nie pojedę”. Zatem jak wielki musiał być to akt woli, by wyciągnąć rękę do narodu niemieckiego już w 1965 r.? Świadczy o tym list, który Prymas napisał tuż przed wyjazdem do RFN do ks. Peszkowskiego: „Jedziemy do Niemiec, by przenieść schemat wędrówek ‘Polska–Niemcy’. Oni do nas na tankach, a my do nich na Ewangelii pokoju i jedności”. Prawdziwa miłość i prawdziwe przebaczenie wymagają zaparcia się samego siebie. To właśnie udowodnił swoim życiem kard. Wyszyński.

To również pokazała matka Czacka, która jako hrabianka pochodząca z zamożnej rodziny w wieku 22 lat straciła całkowicie wzrok. Nie użalała się jednak nad sobą, tylko postanowiła wykorzystać ten krzyż na chwałę Bożą i dla dobra innych. I tak oddała się na całkowitą służbę niewidomym na ciele i na duszy, a jej działaniom zawsze przyświecała myśl, aby wszystko, co czyni, było „z Boga i dla Boga”. W obecnych czasach niepohamowanego egoizmu i myślenia wyłącznie w kategoriach „ja” nowi błogosławieni pokazują nam, że tylko zapominając o sobie na rzecz Boga i bliźniego, wypełnimy nasze życie sensem i osiągniemy zbawienie. To może być dobra lekcja z beatyfikacji.

Relikwie męczenników

W Korei Południowej zidentyfikowano szczątki trzech spośród pierwszych katolickich męczenników w tym kraju, straconych na przełomie XVIII i XIX wieku w czasie prześladowań chrześcijan – poinformowały władze diecezji Jeonju. Paweł Jun Dzi Czung i jego kuzyn Jakub Kwon Sang Jeon zostali ścięci w 1791 r., a młodszego brata Juna, Franciszka Jun Dzi Heona, poćwiartowano w 1801 r. – przypomnieli przedstawiciele diecezji na konferencji prasowej.

– Odnalezienie ich szczątków jest naprawdę niezwykłym i monumentalnym wydarzeniem. To dlatego, że nasz Kościół, który wyrósł na fundamencie krwi przelanej przez męczenników, odnalazł wreszcie szczątki osób, które rozpoczęły tę historię męczeństwa – oświadczył kierujący diecezją bp John Kim Son Tae.

Antysemityzm w Niemczech

– Żydzi w Niemczech nadal są wyśmiewani, poniżani i brutalnie atakowani – uważa prezydent Niemiec Frank-Walter Steinmeier. Jego słowa cytuje „Der Spiegel”. Gazeta dodaje, że prezydent „ubolewa nad ciągłym rozprzestrzenianiem się antysemickich uprzedzeń”.

Zdaniem Steinmeiera antysemityzm w Niemczech jest „nie do zniesienia”, a „obowiązkiem państwa i społeczeństwa jest przeciwdziałanie tej nienawiści”. – Najgorsze mity o antysemickim spisku nabrały nowego rozmachu. To bolesne, że antysemicka nienawiść i agitacja są w Niemczech tak otwarte. Każdy, kto mieszka w tym kraju, ma wszelkie prawa, by czuć się tu bezpiecznym i chronionym – podkreślił prezydent Niemiec.



Dariusz Kowalczyk SJ

Wiarygodność Kościoła

Różnej maści katofoby i moralisci „nowego świata” głoszą, że Kościół stracił wiarygodność i w związku z tym nie ma prawa zabierać głosu w publicznych sprawach. Ergo powinien milczeć, a usta otwierać tylko po to, by przeproszać za pedofilię, ciemnienie gejów i antysemityzm. Ewentualnie po to, by wyrazić poparcie dla organizacji walczących z dwutlenkiem węgla. Można by się zapytać, kogo osoby głoszące upadek wiarygodności Kościoła uważają za wiarygodnych. Prawdopodobnie wiarygodni byli dla nich goście Campusu Trzaskowskiego, w tym Adam Michnik, Leszek Balcerowicz, Sławomir Nitras, Magdalena Środa, ks. Kazimierz Sowa, no i oczywiście Donald Tusk. Owi „wiarygodni” surowo ocenili „niewiarygodnych”, bo „niepostępowych”, katolików, proponując ich „opilowanie”, by ci już więcej „nie podnieśli głowy”.

Złożoną kwestią jest to, w jaki sposób oceniamy czyjaś wiarygodność. Jakie stosujemy kryteria, by ocenić, że ktoś jest godny wiary, czyli zaufania? Racjonalna ocena czyjejs wiarygodności wymaga pamięci. Trzeba pamiętać, co kto mówił, co obiecywał, o czym zapewniał, a czego rzeczywiście dokonał. Jednym z podstawowych kryteriów wiarygodności jest zatem zgodność słów i czynów. Tymczasem często mylimy wiarygodność z tym, czy czyjeś deklarowane poglądy nam się podobają, czy też nie. Albo jeszcze gorzej – wiarygod-

nym nazywamy tego, wobec kogo żywimy pozytywne emocje, a niewiarygodnymi tych, których nie lubimy. Przy czym owe emocje okazują się często dosyć irracjonalne, nieuporządkowane, nieadekwatne do rzeczywistości.

Wiarygodność Kościoła,

czyli wspólnoty obecnej na całym świecie, która liczy sobie ok. 1,2 mld członków, w tym ponad 400 tys. kapłanów, zakorzeniona jest w wiarygodności Jezusa Chrystusa. Apostołowie nie głosili siebie, nie zapewniali, że sprawią, iż wszystkim ludziom będzie się żyło lepiej. Głosili Jezusa, który umarł i zmartwychwstał, wstąpił do nieba i zesłał nam Ducha Świętego oraz w którym każdy człowiek może być zbawiony, czyli dostąpić życia wiecznego. Apostołowie starali się świadczyć o wiarygodności Mistrza z Nazaretu. Wiedzieli, że sami z siebie, bez Chrystusa, nic nie mogą uczynić. Dziś także głoszone jest Słowo Boże i sprawowane są sakramenty w imię Chrystusa, a nie w imię takiego czy innego duchownego, nawet nie w imię papieża. Dlatego nie wiedzą, co robią, ci, którzy z wypiekami na twarzy słuchają o skandalach związanych z księżmi, by umocnić się w przekonaniu, że Kościół jest niewiarygodny. To tak, jakby krzyczeć, że słowa i czyny Jezusa są niewiarygodne, bo jeden z dwunastu, Judasz, okazał się złodziejem i zdrajcą. Pełno takich w internecie. Wrzucają jakiegoś linka i wydadają im się, że udowodnili, iż Pan Bóg nie istnieje, a jeśli istnieje, to nie założył Kościoła katolickiego.

W sposób świadomy jestem w Kościele od ponad 50 lat. Od Kościoła otrzymałem samo dobro: sakramenty i sakramentalia, które towarzyszą mi w życiu, co więcej, wyznaczają jego rytm, Biblię, która jest źródłem Bo-

żej mądrości i mocy, a także wspólnotę wiary, to znaczy wiele konkretnych znajomości i przyjaźni, których istotnym lepszem jest wspólna wiara w Jezusa Chrystusa w Kościele. Zostałem zakonnikiem i kapłanem, ale nigdy nie czułem się jakimś urzęd-

ludzie gubią się, grzeszą, czynią złe rzeczy?! Nie! Raczej pytam się o własną wiarygodność jako tego, który chce służyć Bogu pod Chrystusowym sztandarem.

Ludzie próbują na różne sposoby uwiarygodnić siebie, to, co głoszą i co robią. Można uwiarygadniać się w sposób pozytywny, prezentując związki z kimś znanym i lubianym. Ale można też uwiarygadniać się w sposób negatywny, krzycząc i plując przeciwko komuś. Albo okazując faryzejskie zafroskanie... Byli tacy, co próbowali coś ugrać, podczepiając się pod Kościół. Dziś są tacy, którzy próbują coś zyskać, odczepiając się od Kościoła i ustawiając się przeciwko niemu. A przecież nasze istnienie może uwiarygodnić jedynie miłość Boga...

dkowalczyk@jezuici.pl
Autor jest profesorem
Wydziału Teologicznego
Papieskiego Uniwersytetu
Gregorianum w Rzymie

REKLAMA



**COLLEGIUM
BOBOLANUM**

*Uczelnia
bliska Tobie!*



**Akademia Katolicka w Warszawie
– Collegium Bobolanum**

STUDIA DZIENNE:

- Teologia – magisterium, licencjat kanoniczny, doktorat
- Politologia – licencjat

5-LETNIE STUDIA ZAOCZNE W SOBOTY:

- Teologia – magisterium

STUDIA PODYPLOMOWE:

- Duchowość

**JEZUICKĄ SZKOŁĄ BIBLIJNA
JEZUICKI UNIWERSYTET TRZECIEGO WIEKU
STUDIUM FORMACYJNE DLA PRZEŁOŻONYCH ZAKONNYCH
LEKTORATY JĘZYKÓW BIBLIJNYCH
KURS TRENERSKI**

- Wielowiekowa jezuicka tradycja edukacji
- Uczelnia nadaje uprawnienia zarówno państwowe, jak i kościelne uznawane na całym świecie
- Studia dzienne bezpłatne • Stypendia socjalne i naukowe
- Dogodny dojazd • Przyjazna atmosfera

akw.edu.pl
ul. Rakowiecka 61, Warszawa-Mokotów, tel. 22 542 87 17

Mało znane wydarzenia z życia Prymasa Tysiąclecia wskazują na analogię jego posługiwania z losami biblijnych proroków. Szczególnie tych, którym o miejsce dla Boga w życiu narodu przyszło walczyć w osamotnieniu.

Z „Zapisków więziennych” znamy okoliczności aresztowania Prymasa 25 października 1953 r. Ks. Prymas był przygotowany na tę chwilę od dawna. Jak sam wspomina, biorąc pod uwagę swoje słabe zdrowie, zamówił sobie 2 lata wcześniej mocne buty i ciepłe palto, żeby łatwiej przetrwać czas próby, gdy ten nadejdzie. Nie tylko Prymas uważał to za coś nieuchronnego. Liczyli się z tym inni polscy biskupi, księża w archidiecezji warszawskiej, którzy próbowali nawet ostrzegać Prymasa, oraz jego domownicy. Doszło do tego, że kierowca Prymasa zaczął się już rozglądać za nową pracę.

Kiedy jednak po uroczystościach ku czci bł. Władysława z Gielniowa funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa wtargnęli późną nocą do rezydencji Prymasa, łamiąc wszelkie porozumienia i przepisy prawa, sprawy potoczyły się inaczej. Prymas postanowił, że jako uprowadzo-



fol. Instytut Prymasowski

W płaszczu męczennika

ks. Henryk Zieliński

ny siłą niczego nie będzie ze sobą zabierał prócz brewiarza. W ostatniej chwili siostra zakonna opiekująca się domem spakowała do jednej walizki trochę najpotrzebniejszych rzeczy. Na koniec złapała pierwszy z brzegu płaszcz wiszący przy wyjściu i zarzuciła go Prymasowi na ramiona.

OTULONY OPIEKĄ

Już w samochodzie, wieziony do pierwszego miejsca internowania w Rywałdzie, Prymas zorientował się, że ma na sobie płaszcz biskupa męczennika Michała Kozała. Odebrał to jako znak jego opieki. Opowiadał potem tę historię księżom, którzy przeżyli KL Dachau, zgromadzonym 28 kwietnia 1960 r. w sanktuarium św. Józefa w Kaliszu na corocznym dzień-

czynieniu za ocalenie. Kard. Wyszyński wielokrotnie przewodniczył tym uroczystościom, które odbywały się zgodnie ze ślubowaniem złożonym św. Józefowi przez wspomnianych kapłanów. Czuł się do tego podwójnie zobowiązany.

Kalisz był wówczas częścią diecezji wrocławskiej, w której Stefan Wyszyński ukończył seminarium duchowne, przyjął święcenia i do której należał przez pierwsze 22 lata swojego kapłaństwa. Wśród tych, którzy przeżyli, i wśród pomordowanych w Dachau miał kolegów seminarzystów i przyjaciół oraz ludzi, którym wiele zawdzięczał. Jak wyznał w „Zapiskach więziennych”, był jedynym z całego rocznika księży wyświęconych w 1924 r. we Wrocławku, który uniknął wywiezienia do obozu koncentracyjnego.

A przecież to jego ze wszystkich profesorów wrocławskiego seminarium duchownego Gestapo poszukiwało najwcześniej i najbardziej. Powodem były jego artykuły przestrzegające przed niemieckim nazizmem, publikowane w „Ateneum Kapłańskim” już w 1935 r. – zaledwie rok po zdobyciu pełni władzy w Niemczech przez Adolfa Hitlera. Miejscowi folksdojce to zapamiętali. Być może nie tylko to – ks. Wyszyński już przed wojną był postacią wybitną. Kard. August Hlond po rozmowie z nim we Wrocławku w 1937 r. mianował go członkiem swojej Rady Społecznej.

ON OCALIŁ PRYMASA

Tym, który najbardziej przyczynił się do uratowania ks. Wyszyńskiego przed

aresztowaniem, a być może przed egzekucją, był właśnie bp Michał Kozal. Chociaż pierwszym, który już na początku września 1939 r. nakazał ks. dr. Wyszynskiemu opuścić Włocławek i wraz z grupą uczniów ostatniego roku seminarium udać się do Lublina, aby tam ich przygotować do święceń, był ówczesny ordynariusz włocławski bp Karol Radoński. Kiedy jednak się okazało, że od wschodu naciera Armia Czerwona, ks. Wyszynski ze swoimi podopiecznymi postanowił wrócić do Włocławka. Bp Radoński w tym czasie był już na emigracji w Rumunii. W diecezji został tylko biskup pomocniczy Michał Kozal, pochodzący z Gniezna, który sakrę biskupią przyjął niespełna 3 tygodnie przed wojną. Wynegocjował on z Niemcami zgodę na otwarcie seminarium duchownego od 8 listopada, ale wiedziony jakimś przeczuciem pod koniec października nakazał ks. Wyszynskiemu w imię posłuszeństwa uciekać z Włocławka. Jego intuicja okazała się trafna. 7 listopada Niemcy aresztowali wykładowców i uczniów seminarium. Nie było już wśród nich ks. Wyszynskiego, który udał się do Wrociszewa k. Warki, gdzie jego ojciec był organistą.

Bp. Kozala Niemcy przewozili do różnych więzień i obozów. Próbowali nakłonić go do kolaboracji, porzucenia kapłaństwa i podpisania folklisty. Kiedy stanowczo odmówił, wraz z wieloma księżmi i klerykami został wywieziony do KL Dachau i tam zamordowany. Insygnia biskupie, które miał ze sobą w dniu aresztowania trafiły najpierw do depozytu więziennego, a po śmierci biskupa przewieziono je do Berlina. Przyczyną odmowy ich zwrotu były obawy, żeby wokół nich nie zrodził się kult męczennika. Oprawcy wielokrotnie mieli okazję się przekonać, że był to człowiek niezwykle. Więźniowie wymogli na władzach obozowych możliwość uczczenia jego zwłok, zanim zostały spopielone w krematorium.

SPADEK PO ŚWIĘTYM

Podczas spotkania z księżmi w Kaliszu Prymas wspominał, że kiedy w 1946 r. został mianowany biskupem lubelskim, wówczas przyszła do niego jedna osoba z najbliższego otoczenia ks. bp. Kozala, przyniosła jego płaszcz, kapelusz i powiedziała: „Oddaję to, bo może się przydać”. Tą osobą była najprawdopodobniej Agnieszka Konieczna, przyrodnia siostra bp. Kozala, która do końca zajmowała się jego domem.

Prymas nosił ten płaszcz biskupa męczennika w Lublinie i w nim przyjechał do Warszawy. Musiał używać go często, skoro w dniu aresztowania wisiał pod ręką. Dopiero w samochodzie uświadomił sobie, że na nogach ma te „mocne buty”, ale zamiast przygotowanego ciepłego palta ma na sobie płaszcz bp. Kozala. „Bardzo się cieszyłem z tego odkrycia. Znalazłem orędownika! Modliłem się do niego wiele, ażeby uczciwie wywiązać się z zadania, które Bóg nałożył. Wspominam to wydarzenie, gdyż może się ono przyczynić do wzrostu czci, która należy się biskupowi

Michałowi Kozalowi, a mnie dodawało otuchy w niejednej trudności” – opowiadał Prymas.

Historia tego płaszcza jako żywo przywołuje z pamięci opis z Księgi Królewskiej, kiedy to Eliasz walczący samotnie o chwałę Bożą zostaje w końcu wzięty do nieba na ognistym rydwanie, ale jego płaszcz spada na Elizeusza, który ma kontynuować wielką misję proroka. Ale takich analogii jest więcej. Kiedy bowiem ks. Wyszynski za drugim razem uciekał z Włocławka na polecenie bp. Kozala, zatrzymał się na krótko na plebanii w Grabkowie k. Kowala u ks. Michała Szwabińskiego. Ledwie opuścił to miejsce, a Gestapo aresztowało proboszcza. Wiedział, że Niemcy już depczą mu po piętach.

WDOWI GEST

Ks. dr. Zbigniew Skiełczyński, niezapomniany historyk i archiwista z Łowicza, opowiadał mi w tym kontekście kolejne zdarzenia – jakby żywcem wyjęte z dziejów Eliasza. Kiedy ks. Wyszynski dotarł do jednej z parafii w okolicach Łowicza, tamtejszy proboszcz odmówił przyjęcia go na nocleg, kiedy dowiedział się, że ma do czynienia z człowiekiem poszukiwanym przez Gestapo. Zdruzgotany uciekinier, zmęczony i głodny udał się w dalszą drogę. Gdy przechodził wśród pól zobaczył samotną starówkę wykopującą z pola resztki ziemniaków. Tą, dowiedziawszy się, że ma do czynienia z księdzem, zabrała go do swojej chaty, nakarmiła tymi ziemniakami i zsiadłym mlekiem i pozwoliła przenoćować do rana. Jak wdowa z Sarepty Sydońskiej!

Według świadectwa ks. Skiełczyńskiego ks. Wyszynski jeszcze parę lat po wojnie – także jako Prymas – odwiedzał wdowę – także jako Prymas – odwiedzał wdowę, dziękując jej za ten gest. Raz odwiedził

także owego proboszcza, przypominając się, że to on był tym nieprzyjętym na plebanii uciekinierem. Uspokoił go, że nie żywi do niego urazy, chociaż jest teraz jego przełożonym, to nie będzie wyciągał żadnych konsekwencji, proboszcz zostanie na tej parafii do końca, a żeby uniknąć stresujących sytuacji, tę parafię będą wizytować tylko biskupi pomocniczy. Tak też ponoć było.

SYN ORGANISTY

Dla Prymasa zaś ziemniaki z zsiadłym mlekiem pozostały na zawsze najlepszym jedzeniem. Kochał to, co ubogie i proste. Starzy księża z zachodnich krańców dawnej archidiecezji warszawskiej opowiadają, jak to Prymas przyjechał z wizytą kanoniczną do tamtejszej parafii dziekańskiej. Ów dziekan to był wtedy ktoś! Jeszcze po wojnie woził się bryczką zaprzęzoną w cztery kare rumaki, miał służbę i herb. Prymasa postanowił przyjąć jak księcia Kościoła. Mimo powojennej biedy stół uginał się od wytwornego jadła. Zgorszony tym Prymas nawet nie siadł, tylko zapytał zakonnik z pobliskiego klasztoru: „Ojcze, a u was nie można byłoby zjeść czegoś normalnego?”. „Mamy tylko ziemniaki z zsiadłym mlekiem” – odpowiedział zakłopotany zakonnik. A na to Prymas: „O to mi właśnie chodzi”. I za-

brawszy zakonnik ze sobą do samochodu, pojechał na „normalny obiad”, zostawiając wielkiego dziekana z bażantami i pieczonym prosiakiem. Dla zachowania twarzy ów dziekan miał wówczas skwitować całe zajście: „Syn organisty! Co on w życiu widział? Co on w życiu jadł? Ale takiego zrobili prymasem!”.

Z tego „syna organisty” Prymas czasem sam sobie żartował. Kiedyś opowiadał nam w seminarium duchownym, jak to jest, kiedy odwiedza go kard. Karol Wojtyła, jak siadają wieczorem i śpiewają do późna w nocy. Czasem było to śpiewanie w sierpniu przy ognisku, a czasem kołędowanie na ul. Miodowej w Warszawie. Na koniec, jakby zawstydzony, Prymas zaczął się tłumaczyć: „To znaczy kardynał z moimi domownikami śpiewa zazwyczaj drugim głosem. Ma bardzo piękny i mocny głos. Ja tak nie potrafię, chociaż jestem synem organisty. Ale jak widać, syn się chyba ojcu nie udał” – dodawał uśmiechem psotnego dziecka Prymas.

Przyjeliśmy salwą śmiechu to wyznanie „nieudanego syna”. Już wtedy widać było, że mamy do czynienia ze świętym.





Odchodzenie świętego Krystyna Szajer

Ostatnie dni Prymasa Tysiąclecia były naznaczone wielkim cierpieniem. My, domownicy, nieustannie czuwaliśmy przy Nim i w kaplicy, gdzie trwała modlitwa. W ciągu całej choroby Prymas myślą i sercem był przy swojej Pani i Matce, Maryi Jasnogórskiej.

Rano 12 maja 1981 r. pomimo wyraźnego osłabienia Prymas stał przy ołtarzu, aby w 35. rocznicę swojej konsekracji biskupiej odprawić Najświętszą Ofiarę. Jest to Jego ostatnia Msza św. w życiu. Zanotował tego dnia: „Było ciężko. Ale chciałem zrobić radość moim siostronom Stanisławie i Janinie, które przyjechały na Mszę świętą”.

WSZYSTKO ZA PAPIEŻA

13 maja 1981 r. papież Jan Paweł II został ugodzony śmiertelnością kulą. O zamachu Prymas został powiadomiony dzień później, co skomentował słowami: „Zawsze się

tego bałem”. Natychmiast poprosił o magnetofon, mówiąc: „Będę przemawiał do Warszawian”. Nagrane wówczas słowa Prymasa zostały odtworzone w czasie Mszy św. dla mieszkańców stolicy w godzinach popołudniowych na placu Zamkowym. „Jan Paweł II stanął na czele największych heroldów pokoju i miłości. Widocznie ta praca, tak błogosławiona, przeszkadzała mocarzom ciemności, skoro skierowali przeciwko Ojcu Świętemu tak bolesne ciosy. Dlatego proszę Was, aby te heroiczne modlitwy, które zanosiście w mojej intencji, abyście to wszystko skierowali wraz ze mną ku Matce Chrystusowej, błagając o zdrowie i siły dla Ojca Świętego” – podkreślał kard. Stefan Wyszyński.

Już wcześniej wiele razy powtarzał, wspominając Ojca Świętego: „Jemu rósć, mnie się umniejszać”. Oddawał swoje życie za Ojca Świętego. W tym czasie nieustannie trwała modlitwa w kaplicy Domu Biskupów Warszawskich przy ul. Miodowej.

DROGA WIELKIEGO PIĄTKU

15 maja Prymas przygotowywał się do przyjęcia sakramentu chorych. Następnego

dnia o 9.30 w obecności członków kapituły, rektorów seminarium gnieźnieńskiego i warszawskiego, biskupów pomocniczych archidiecezji gnieźnieńskiej i warszawskiej oraz najbliższych współpracowników wysłuchał Ewangelii o Ośmiu Błogosławieństwach. Następnie z największą pobożnością i wiarą przyjął namaszczenie olejami świętymi. Po przyjęciu sakramentu Prymas wyciągnął dłonie ku obecnym i słabym, łamiącym się głosem powiedział: „Bóg wam zapłać za wsparcie modlitewne, przyjmijcie prze-

prośnienie, jeżeli choć jednego z tych błogosławieństw w stosunku do powierzonych mi archidiecezji gnieźnieńskiej i warszawskiej nie wykonałem. Moja droga była zawsze drogą Wielkiego Piątku na przestrzeni tych 30 lat służby w biskupstwie. Jestem z nią Bogu wdzięczny”.

Następnie obecni kolejno podchodzili do łóża, aby ucałować dłoń gasnącego Prymasa.

Tego dnia rankiem Prymas miał jeszcze tyle sił, by podpisać całą teczkę dokumentów oraz teksty uchwał II Synodu Gnieźnieńskiego, a po południu inne ważne dokumenty.

**Cała piękna jesteś,
Maryjo, i zmy
pierworodnej nie ma
w Tobie. Błogosław,
Maryjo, słu
Twojemu, który
zawsze był Tobie
wierny.**

Sekretariat Prymasa Polski wydał specjalny komunikat o postępującej chorobie.

W dalszych dniach kard. Wyszyński nadal był leczony w domu, w którym zostały stworzone warunki intensywnej opieki ze stałym dyżurem lekarskim i pielęgniarskim. W kaplicy przylegającej do pokoju chorego modlitwa trwała niemal bez przerwy – dniem i nocą.

ZAWSZE TOBIE WIERNY

18 maja to dzień urodzin papieża Jana Pawła II. Prymas sam ułożył treść telegramu z życzeniami zdrowia dla Jego Świątobliwości, walczącego wówczas o życie w klinice Gemelli. 20 maja dom Prymasa nawiedziła w Kopii Obrazu Nawiedzenia Matka Boża Częstochowska. O godz. 10.30 obraz został przeniesiony do pokoju chorego. Prymas powitał Maryję słowami odnoszącymi się do wieloletnich peregrinacji obrazu po kraju: „Dziękuję Ci, Matko, że jeszcze raz przysłaś do mnie. Tyle razy przychodziłem do Ciebie... Dziękuję Ci, że 20 lat chodziłaś ze Mną po Polsce. Byłaś zawsze dla mnie największą łaską, światłem, nadzieją i programem mojego życia. Ty byłaś zawsze zachętą, aby wszystko postawić na Ciebie. Cała piękna jesteś, Maryjo, i zmyś pierworodnej nie ma w Tobie. Błogosław, Maryjo, służce Twojemu, który zawsze był Tobie wierny”.

Po dłuższym czasie kapłani przybliżyli obraz do chorego. Prymas pochylił się, wyciągnął rękę i z wielkim wzruszeniem dotknął wizerunku. Potem uczynił znak krzyża. Długo patrzył na Maryję ze wzruszeniem, a potem jeszcze raz się przeżegnał.

WSZYSCY NA SŁUŻBIE

22 maja w domu Prymasa obradowała Rada Główna Episkopatu Polski. Porządek sesji został uprzednio ustalony przez Prymasa. Po zagajeniu obrad biskupi przeszli do saloniku przy pokoju chorego. Kardynał już nie mógł chodzić o własnych siłach; od kilku dni poruszał się przy pomocy wózka dla chorych. W ten sposób przybył do oczekujących członków Rady Głównej i przemówił do nich. Było to pożegnanie, a jednocześnie pewna forma testamentu.

Prymas cały czas dziękował za wszystko: „Same uczucia wdzięczności. Do nikogo – najmniejszego żalu. Wszystkim pozostawiam moje serce, które nie zabiera z sobą żadnego zastrzeżenia w stosunku do żadnego z biskupów polskich, do kapłanów i do ludu Bożego. Wszystkie nadzieje to Matka Najświętsza. I jeżeli jaki program – to Ona. Padam z całą pokorą Prymasa Polski do waszych stóp i je całuję... Pamiętajcie, że

w Polsce rządzi tylko Bóg, a nie człowiek. Dlatego człowiek któremu się wydawało, że coś zrobił, musi odejść, żeby ludzie wiedzieli, że w Polsce tylko sam Bóg. W Polsce nie ma wielkich ludzi, wszyscy są na służbie, wszyscy są na kolanach przed najmniejszym dzieciątkiem, ochrzczonym przez Kościół w Polsce. Pobłogosławcie mi, Bracia, proszę o to pokornie”.

W kaplicy w dalszym ciągu trwała modlitwa. Sekretariat wydał następne komunikaty o stanie zdrowia Prymasa. A w domu przy ul. Miodowej lekarze i pielęgniarki służyli dzień i noc. Stan Prymasa był bardzo poważny.

CAŁUJĘ TWOJE STOPY

25 maja po godz. 12 zadzwonił umówiony telefon. To Ojciec Święty Jan Paweł II z kliniki Gemeli, po 12 dniach od zamachu, chciał usłyszeć głos Prymasa, błogosławić Mu, bo jak powiedział: „Już od Wielkanocy czułem, że ten Wielki Mocarz odchodzi”. Prymas całym wysiłkiem woli, zupełnie świadomie, choć ledwo słyszalnym głosem, powiedział do papieża: „Ojciec Święty, łącz nas cierpieniem. Módlmy się za siebie wzajemnie. Między nami jest Matka Najświętsza. Cała nadzieja w Niej. Całuję Twoje stopy. Błogosław mi jeszcze raz. Amen. Amen. Amen”. Ta rozmowa była wielkim przeżyciem dla kard. Wyszyńskiego.

Kolejnego dnia wydawało się, że nastąpi zgon, jednak lekarze uratowali Prymasa. Kardynał usiłował śpiewać „Chwalcie łąki umajone...”, lecz z braku sił była to tylko cicha recytacja. Tego dnia świadomie przyjął komunię świętą.

Został wydany nowy komunikat o jego stanie zdrowia.

ODEJŚCIE

27 maja stan chorego jest krytyczny. Chory przyjął rano komunię świętą. Jest to wiatyko. Około godz. 11 Prymas zapada w głęboki sen. Stracił kontakt z otoczeniem.

W nocy w kaplicy trwała nieustanna modlitwa. O północy została odprawiona Msza św. O godz. 3.30 lekarz Zygmunt Sadowski zwrócił się do lekarza domowego: „Jeżeli

Pani doktor chce kogoś powiadomić, to proszę, bo Eminencja umiera”.

Zgromadzili się domownicy, modliliśmy się, w ręku Prymasa płonął gromnica – znak Zmartwychwstania i życia. Odmawialiśmy

Różaniec – Tajemnice Bolesne: Dźwiganie Krzyża, Śmierć na Krzyżu, Chwalebne: Zmartwychwstanie i Wniebowstąpienie. O godz.

4.40 ustała praca serca. Był świt. 28 maja 1981 r. w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego odszedł Wielki Prymas, a w naszym przekonaniu – święty.

PODĄŻAJMY JEGO ŚLADAMI

Po kilku godzinach ciało Prymasa ubrano

w szaty liturgiczne i złożono do trumny. Mogliśmy jeszcze raz serdecznie ucałować jego dłoń na pożegnanie. Było to pożegnanie domowników.

Wieczorem w procesji żałobnej przeniesiono trumnę do prokatedry (kościóła seminarijnego przy Krakowskim Przedmieściu). Szliśmy w strugach deszczu, jakby niebo płakało razem z nami.

Do prokatedry ludzie przychodzili w ciemności, z modlitwą dniem i nocą od 28 do 31 maja, czyli do uroczystości pogrzebowych na placu Zwycięstwa (dziś Piłsudskiego).

Odszedł Ojciec Narodu, Prymas Tysiąclecia, ale dla mnie Ten, u którego boku pracowałam przeszło 20 lat. Były to najpiękniejsze dni, lata w moim życiu, za co Bogu jestem niezmiernie wdzięczna.

Mogłam patrzeć na tego wielkiego, niezmordowanego, pełnego troski o Kościół i naród człowieka w dniach Wielkiej Nowenny Tysiąclecia, Wielkiego Milenium, Nawiedzenia Obrazu Matki Bożej Jasno-górskiej i wielu innych. Radował się każdym polskim dzieckiem, które brał w swoje ojcowskie ramiona i błogosławił. Radował się młodzieżą, która przychodziła do Niego po prawdę, której poszukiwała.

Ale były i dni trudne, kiedy twarz Wielkiego Prymasa – naszego Ojca – pokrywała się smutkiem, kiedy podejmował trudne, odpowiedzialne decyzje, kiedy przez 3 lata, oddalony od swoich owiec, przebywał w więzieniu.

To wszystko po Jego śmierci stało mi przed oczami. I co teraz będzie? Zbliżająca się beatyfikacja daje nam odpowiedź. Prymas Tysiąclecia zostaje zaliczony w poczet błogosławionych i tam, z górnych niebios, będzie nam dalej towarzyszył w naszej drodze do Ojczyzny Wiecznej. To jest nasza radość. Podążajmy Jego śladami, bądźmy wierni Jego nauce, która jest źródłem, z którego czerpać będą jeszcze następne pokolenia.

Autorka jest członkinią Instytutu Prymasa Wyszyńskiego; była sekretarką Prymasa w latach 1956–1981 i świadkiem Jego ostatnich dni.

W SKRÓCIE

■ **Nawiedzenie beatyfikacji.** 10 września Obraz Nawiedzenia, który znajdował się przy łożu śmierci kard. Stefana Wyszyńskiego, ma być przewieziony do Warszawy na uroczystości beatyfikacyjne Prymasa Tysiąclecia.

■ **Odpowiedź na aborcyjną presję.** „Wnosimy, aby Pan Prezydent wycofał złożony w Parlamencie projekt ustawy przywracający, wbrew porządkowi konstytucyjnemu i orzeczeniom Trybunału Konstytucyjnego, możliwość przeprowadzenia legalnej aborcji na dziecku ze wskazań eugenicznych” – piszą członkowie Polskiego Stowarzyszenia Obrońców Życia Człowieka w liście otwartym skierowanym do Prezydenta RP Andrzeja Dudy. Jak podkreślają, są świadomi presji wywieranej na prezydenta ze strony środowisk proaborcyjnych. Zwracają jednak uwagę, że prawo do życia nie jest sprawą „wyboru sumienia”, ale prawem uniwersalnym.

■ **„Eucharystia 2021”** to tytuł wystawy otwartej w zabytkowej Sali Rycerskiej. Ekspozycję przygotowano w związku z 52. Kongresem Eucharystycznym w Budapeszcie. 11 plansz, czyli tyle, ile liter jest w słowie „Eucharystia”, opowiada o historii kraju i kultu eucharystycznego w Kotlinie Panońskiej. Przygotowana przez Węgierską Akademię Sztuki ekspozycja poprzez piękno wykonanych przez wieki naczyń liturgicznych i dzieł sztuki ukazuje cześć dla Eucharystii.



fot. BPG

■ **Na początek roku.** „Niech połączy nas wzajemna życzliwość, zaufanie i solidna praca” – napisał bp Wojciech Osiał, przewodniczący Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, w słowie z okazji rozpoczynającego się roku szkolnego. W imieniu Komisji życzył uczniom, nauczycielom i wychowawcom, by Chrystus, „Nauczyciel nauczycieli”, obdarzał wszystkich niezbędnymi łaskami.

■ **Strażacy z Grecji.** W siedzibie Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w Katowicach Komendant Główny Państwowej Straży Pożarnej nadbryg. Andrzej Bartkowiak powitał strażaków powracających z Grecji. Łącznie w działaniach udział wzięło 286 polskich strażaków (dwie zmiany po 143 ratowników).

INGRES
W BIAŁYMSTOKU

– Św. Józef uczy najważniejszych postaw: zaufania i służby, które są fundamentem udanego życia osobistego, rodzinnego i społecznego oraz warunkiem wypełnienia misji powierzonej przez Boga – mówił abp Józef Guzek 4 września w homilii podczas uroczystej Mszy św. połączonej z ingresem do bazyliki archikatedralnej w Białymstoku.

Zachęcał zgromadzonych, by patrzyli w przeszłość z nadzieją, która swe źródło ma w Bogu. – Niech Maryja, Matka Miłosierdzia, i wszyscy święci patronowie: św. Jerzy Męczennik i św. Kazimierz, a także błogosławieni: ks. Michał Sopoćko, matka Bolesława Lament, ks. Jerzy Popiełuszko, wstawiają się do Boga



fot. PAP/Artur Reszko

za nami – zakończył. W uroczystości wzięło udział kilkunastu biskupów; abp Salvatore Pennacchio, Nuncjusz Apostolski w Polsce; kard. Kazimierz Nycz, metropolita warszawski; kard. Stanisław Dziwisz, emerytowany metropolita krakowski; abp Wojciech Polak, Prymas Polski i metropolita gnieźnieński; abp Tadeusz Wojda, metropolita gdański; abp Gintaras Linas Grušas, metropolita wileński.



fot. prezydent.pl

PULS WSI

Na Jasnej Górze odbyły ogólnopolskie dożynki. W homilii abp Wacław Depo, metropolita częstochowski, podkreślał, że naród, który ma utrzymać swój byt narodowy i państwowy, swoją niezależność i wolność, musi być związany z ziemią, któ-

rej nie można oddzielać od kultury, języka i religii. Prezydent RP Andrzej Duda podziękował rolnikom za ich trud i podkreślił zobowiązanie dla władz, by dbać o polskie sprawy i „trzymać rękę na ekonomicznym pulsie polskiej wsi”.

NIE TYLKO OD ŚWIĘTA

„Podjęmy piękne dzieło wychowania, ufając, że jego owoce są niezniszczalne i pozostają na wieki” – napisali biskupi w Liście Pastorskim Episkopatu Polski z okazji XI Tygodnia Wychowania w Polsce, który od 12 do 18 września będziemy obchodzić pod hasłem: „W blasku ojcostwa św. Józefa”.

Biskupi podkreślili, że w tym roku Tydzień Wychowania bardzo mocno splata się również z osobą sługi Bożego kard. Stefana Wyszyńskiego. „Jego życie i nauczanie są świadectwem postawy ojcostwa na wzór św. Józefa” – napisali. Zwrócili także uwagę na wyzwania, jakie stoją dziś przed rodzicami, wychowawcami i duszpasterzami. „W związku z pandemią, która dotknęła nas wszystkich, jeszcze wyraźniej



fot. mat. pras.

ujawniły się obecne w wielu rodzinach obawy i problemy. W żaden sposób nie wolno się jednak poddawać i ulegać złym myślom. Każdy problem trzeba przekształcić w twórczą szansę” – zaznaczyli.



fot. PAP/Tytus Zmijewski

30 LAT Z MARYJĄ

W sanktuarium Najświętszej Maryi Panny Gwiazdy Nowej Ewangelizacji i św. Jana Pawła II w Toruniu odbyło się 13. Dziękczynienie w Rodzinie połączone z obchodami 30. rocznicy powstania Radia Maryja. Dla pielgrzymów z całej Polski redemptoryści przygotowali program modlitewny oraz koncerty. Mszy św. przewodniczył biskup to-

ruński Wiesław Śmigiel. – Dziękujemy za modlitwę, za katechezę, za przybliżanie słów Pisma Świętego, za informacje z życia Kościoła, za przypominanie nauczania św. Jana Pawła II, papieża Benedykta XVI, papieża Franciszka. Dziękujemy za lekcje historii i patriotyzmu, za cały program edukacyjny i wychowawczy – powiedział.

NOWOŚĆ W MARKOWEJ

W skansenie „Zagroda” Muzeum Wsi Markowa udostępniono publiczności muzealnej nowy zabytkowy obiekt – chałupę Szylarów. Od stycznia 1943 r. do lipca 1944 r. na strychu tego domu Szylarowie ukrywali 7-osobową żydowską rodzinę Weltzów. Obie rodziny doczekały końca wojny. Oryginalna architektura XIX-wiecznego domu, ukazującego lokalną tradycję, a w głównej mierze jego rola w trakcie II wojny światowej czynią z niego obiekt unikatowy.



fot. wikipedia.org

O POWRÓT DO DOMÓW

Służby przygotowują bazę na lotnisku Poznań-Ławica na przyjęcie uchodźców z Afganistanu lecących do Poznania z niemieckiej bazy lotniczej w Ramstein. W ramach operacji przeprowadzonej w ścisłej współpra-

cy z kwaterą główną NATO do Poznania ma dotrzeć w sumie ok. 500 obywateli Afganistanu. Uchodźcy będą przebywać w Polsce przez 3 miesiące, w tym czasie NATO podejmie decyzję o ich dalszej relokacji.

Darowizny na żywność, koce, odzież, zapewnienie odpowiednich warunków w obozach dla uchodźców za granicą i najpotrzebniejsze artykuły dla tych, którzy mieszkają w ośrodkach w Polsce, można wpłacać przez stronę caritas.pl/afganistan, na konto 77 1160 2202 0000 0000 3436 4384 (tytuł wpłaty: Afganistan) lub przez charytatywny sms o treści AFGANISTAN pod numer 72052 (koszt 2,46 zł).



fot. PAP/Jakub Kacmarczyk

■ **Strzelcy na dożynkach.** Od wprowadzenia figury Matki Boskiej Ludźmierskiej przez żołnierzy z 21 Brygady Strzelców Podhalańskich rozpoczęła się uroczysta Msza św. w ramach XXXIV Dożynek Podhalańskich, które 5 września odbyły się w Ludźmierzu pod przewodnictwem krakowskiego biskupa pomocniczego Roberta Chrzászcza. – Dziękczynienie wcale człowiekowi ostatnio nie przychodzi tak łatwo, bardziej narzekamy na niedogodności. Kiedy jednak nam się wiedzie, Boga jakby zostawiamy gdzieś na boku – zaznaczył hierarcha w homilii. Zachęcał do modlitwy za tych, którzy w tym roku zostali poszkodowani i plonu nie zebrali albo został on utracony.

■ **Św. Józef na ekranie.** Krakowski Rafael Film w trwającym Roku św. Józefa przygotowuje obraz kinowy poświęcony opiekunowi Świętej Rodziny. Film pt. „Opiekun” składać się będzie z części fabularnej i dokumentalnej. Na ukończeniu jest część dokumentalna, zdjęcia do fabularnej planowane są na czerwiec 2022 r. W filmie wystąpi m.in. Jerzy Trela oraz Andrzej Róg, który wcieli się w postać św. Józefa.

■ **25 lat adopcji.** Bp pomocniczy archidiecezji gdańskiej Zbigniew Zieliński przewodniczył Mszy św. w intencji charytatywnych dzieł Ruchu Solidarności z Ubogimi Trzeciego Świata „Maitri” w kościele Najświętszego Serca Jezusowego w Gdańsku-Wrzeszczu. Stanowiła ona zwieńczenie 25-lecia istnienia programu Adopcja Serca, zainicjowanego przez „Maitri”, Zgromadzenie Księżki Pallotyńów oraz Zgromadzenie Sióstr Pallotynek w 1996 r. w Rwandzie.

REKLAMA





Jacek Karnowski

Kpina z równości

Agencja Reuters poinformowała, że Komisja Europejska wstrzymuje przekazanie Polsce 57 mld euro, przyznanych naszemu państwu na walkę ze skutkami pandemii koronawirusa. Agencja powołała się na słowa unijnego komisarza ds. gospodarczych Paola Gentiloniego, który powołał kwestię Krajowego Planu Odbudowy z oczekiwanym rozstrzygnięciem Trybunału Konstytucyjnego w sprawie wyższości prawa polskiego nad unijnym. – To kwestia dotycząca wymagań co do naszych regulacji, zaleceń dla poszczególnych krajów UE, a także dyskusji, co polskie władze wiedzą bardzo dobrze, na temat prymatu prawa unijnego i potencjalnych konsekwencji tej kwestii dla polskiego Krajowego Planu Odbudowy – mówił komisarz, snując swoją opowieść elegancko i dookoła,

ale czytelnie. W istocie rzecz jest prosta. Jeśli Trybunał Konstytucyjny nadal będzie stał na stanowisku wyższości Konstytucji RP nad prawem unijnym, to Warszawa będzie miała kłopoty z uzyskaniem pieniędzy. Co ważne, Komisja Europejska nie zdystansowała się

od słów komisarza Gentiloniego, co oznacza, że jest to wypowiedź pośrednio autoryzowana, że to poważny sygnał.

Ktoś powie: „Ale to przecież nielegalne! Nie ma żadnego powiązania pomiędzy werdyktami TK a pieniędzmi

z Funduszu Odbudowy!”. Tak, nie ma. Unii to jednak nie przeszkadza. Wzięła nasz płaszcz, a teraz deklaruje z uśmiechem: „Nie mamy pańskiego płaszcza. I co pan nam zrobi?”. Faktycznie, wiele zrobić nie możemy. Teoretycznie moglibyśmy przestać płacić składki, ale to oznaczałoby eskalację bez końca, której raczej byśmy nie wygrali. Bruksela i Berlin są dziś wielokrotnie silniejsze. Co gorsza, także coraz bardziej brutalne. Mamy

Regułą w Unii stało się to, że co wolno Niemcom, tego nie wolno Polsce.

przecież do czynienia z jawną przemocą, z otwartym szantażem, z nieskrywanym cynizmem. I także z regułą, że to, co wolno Niemcom, tego nie wolno Polsce. Bo warto przypomnieć, że niemiecki Trybunał Konstytucyjny także strzeże zasady prymatu prawa krajowego. Jak to ujął niedawno prof. Ryszard Legutko: „Demokratyczne jest to, co Unia uznaje za demokratyczne. Nie ma żadnych obiektywnych procedur, reguł postępowania, które mogłyby kogoś ochronić przed zarzutami”. Innymi słowy, traktaty już nie chronią. Zresztą celowo zostały tak napisane, by można było je niezwykle elastycznie interpretować, zgod-

nie z bieżącą potrzebą. Unijne sądownictwo jest także niezwykle usłużne; werdykty TSUE w odniesieniu do Polski są wyjątkowo

przewidywalne, zapadają także zgodnie z wykresem bieżącego zapotrzebowania politycznego.

Polska musi z tej sytuacji wyciągać wnioski. Przede wszystkim wszelkie negocjacje powinny kończyć się takimi ustaleniami, które dają stronie brukselskiej małe pole manewru, które utrudniają sięganie

po różnego rodzaju sztuczki. Polska nie powinna także cofać się przed nazywaniem po imieniu sytuacji, w której się znalazła. To zawsze była broń słabszych, ale to także broń często skuteczna. Wytykajmy więc hipokryzję, wskazujmy na dwulicowość. I nie łudźmy się, że mamy partnera, który szuka porozumienia i chce realnego dialogu. On chce złamać kraj, który wybrał „niewłaściwy” rząd i na poważnie potraktował zasadę, że w Unii wszyscy są równi. W sferze realnej polityki wielkiego pola manewru niestety nie ma. Nadal trzeba robić zwody, uniki, czasem iść na zwanie, szukać sojuszników i nade wszystko cierpliwie czekać na jakąś zmianę, która może nadejść. Może z Niemiec, gdzie wybory za pasem, a może z Hiszpanii, Włoch lub Francji. W tych trzech krajach siły realnie prawicowe wyraźnie zyskują i mogą dojść do władzy. To polityka często frustrująca, ale innego pomysłu nie widać.

Trzeba pamiętać, że Polska wciąż goni Europę Zachodnią w sferze gospodarczej. Robi to z sukcesami i dlatego nie powinna przerywać procesów, które są dla niej korzystne.

Autor jest redaktorem naczelnym tygodnika „Sieci”

Przed Domem Arcybiskupów Warszawskich odłożono popiersie kard. Stefana Wyszyńskiego. W uroczystości uczestniczyli m.in. metropolita warszawski kard. Kazimierz Nycz i bp Rafał Markowski, przewodniczący Komitetu Organizacyjnego ds. uroczystości beatyfikacyjnych.

Kard. Kazimierz Nycz wyraził nadzieję, że wszyscy, którzy będą pielgrzymować śladami Prymasa Tysiąclecia, odwiedzą Dom Arcybiskupów Warszawskich, który był miejscem codziennego życia i pracy przysięgłego błogosławionego.

Rzeźba z brązu autorstwa młodego artysty rzeźbiarza Łukasza Krupskiego przedstawia półpostać Pry-

Prymas u siebie



masa w sutannie z peleryną i pektorałem, czyli krzyżem na piersiach. Na postumencie umieszczono napis: „Błogo-

śławiony Stefan Kardynał Wyszyński. Prymas Tysiąclecia”.

Zamysłem artysty było, aby wchodzący na dziedziniec

Domu Arcybiskupów Warszawskich spotykali postać prymasa Wyszyńskiego, który jako gospodarz wychodzi na spotkanie gościom.

Prymas Wyszyński zamieszkał w Domu Arcybiskupów Warszawskich przy ul. Miodowej 17/19 w Warszawie w 1953 r. Tu pełnił swoje funkcje i służył Kościołowi przez prawie 30 lat. Tu też zmarł 28 maja 1981 r. Jego przykład może inspirować zarówno tych, którzy obecnie pracują w tym miejscu, gdzie swą siedzibę ma Kuria Metropolitalna Warszawska, jak i gości odwiedzających Dom Arcybiskupów Warszawskich.

foto: PAP/Radek Pietruszka

Bohater z krwi i kości

Z **Tadeuszem Syką**, reżyserem filmu „Wyszyński – zemsta czy przebaczenie”, rozmawia Barbara Stefańska.

Jaki cel przyświecał Państwu przy produkcji filmu?

Naszym głównym celem było ożywienie bohatera, który nieraz jest postrzegany jako „marmurowa postać”, i przypomnienie nieznanych faktów z jego biografii. Chcieliśmy pokazać w entourage'u wojennym człowieka, który musi stawać przed trudnymi wyborami i w ten sposób wykuwa się jego charakter. Młody porucznik Armii Krajowej ks. Stefan Wyszyński dojrzeć do roli późniejszego biskupa i prymasa. Ale jest to przede wszystkim film o człowieku skierowany do wszystkich widzów, a nie wyłącznie do wierzących.

Kolejnym celem było dotarcie do młodego pokolenia, pokazanie im bohatera z krwi i kości. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży na potrzeby filmu odtworzyło swój mundur z lat 30. Dzięki temu stworzyliśmy autentyczną postać Zosi – łączniczki z KSM Żeńskiej, w którą wcieliła się Agnieszka Kawiorska.

Czy dylematy, które przeżywał ks. porucznik Wyszyński

przemówią do młodego pokolenia, które żyje w innej rzeczywistości i nie doświadczyło okupacji?

Obecnie nie ma w Polsce wojny w znaczeniu militarnym, ale trwa walka duchowa, znacznie poważniejsza niż kiedykolwiek. I tak samo wtedy, jak i teraz ważne jest jedno: przebaczenie, zaczynając od środowiska rodzinnego, na większych społecznościach – jak państwo – kończąc. Zmaganie dotyczy teraz tego, czy przebaczyć np. szefowi w pracy, chłopakowi, rodzicom, bratu, siostrze itd.

Film pokazuje, w jaki sposób Prymas dojrzeć do tego, by powiedzieć: „Przebaczam”. Przebaczam biskupom niemieckim, czyli całemu narodowi niemieckiemu. Dlatego film jest bardzo aktualny; każdy znajdzie w nim punkt odniesienia do swojego życia, gdyż codziennie stajemy przed wyborami, które kształtują naszą osobowość.

W jaki sposób Prymas realizował przykazanie „Będziesz miłował” w okresie wojny?

W czasie kręcenia filmu zadawałem sobie pytanie: Jak mamy miłować i wyciągać rękę do tych, którzy nas mordują kolbą karabinu albo do nas strzelają? To także dzisiaj jest aktualne, gdy wielu

Każdy człowiek, tak jak ks. porucznik Wyszyński staje przed trudnymi wyborami, które kształtują jego osobowość.

ludzi pluje czy narzeka na Kościół. Jednak trzeba robić swoje i pokazywać piękno naszej wiary, gdyż chrześcijaństwo ma wiele do zaoferowania, również w obszarze kultury. Dlatego też powstał ten film.

Jest to oficjalny film beatyfikacji prymasa Wyszyńskiego, ale ważną postacią jest w nim Róża Czacka, czyli matka Elżbieta. Czy to był Państwa zamysł, by pokazać dwóch błogosławionych?

My już to założyliśmy w scenariuszu wcześniej. A tak się złożyło, że beatyfikacja Prymasa przesunęła się o rok i „dołączyła” matka Czacka. W filmie pokazujemy piękną relację i dialog ks. Wyszyńskiego z matką Czacką, którzy wspierają się w trakcie Powstania Warszawskiego. Nie zapominajmy, że matka Czacka była w tym czasie starsza od Wyszyńskiego, była bardzo „tęgim umysłem”, mądrą kobietą, obytą w świecie, z rodziny arystokratycznej. Ona także kształtowała ks. Wyszyńskiego, a potem Wyszyński – Wojtyłę. Powstaje nam piękny łańcuch kreacji świętych.

Czy film jest w całości oparty na faktach? Z jakich źródeł korzystali Państwo przy tworzeniu scenariusza?

Jest to film fabularny. Bardzo dbaliśmy o zachowanie au-

tentyczności, dlatego też nie ma w całości sceny są kręcone w prawdziwych lokalizacjach; korzystamy z autentycznych rekwizytów po matce Czackiej i prymacie Wyszyńskim. Mamy całe grono konsultantów: historyków, jak np. prof. Jan Żaryn czy prof. Paweł Skibiński; powstańców, np. p. Jadwiga Skolimowska; instytucji, takich jak Instytut Prymasowski i muzea; znawców tematu – siostry z Lassek oraz ich archiwum. Ponadto dysponujemy maszynopisami i wspomnieniami, które będziemy chcieli wydać w formie książki.

Kto sfinansował film?

Film powstał w dużej mierze ze środków prywatnych, w tym własnych. Dziękujemy spółce Argenta, Fundacji Rodziny Witaszków czy Fundacji Tyłko Orły. Ponadto wsparły nas spółki skarbu państwa: Grupa Azoty oraz KGHM, PGNiG i Totalizator Sportowy. Wszystkim bardzo za to dziękujemy. Ponadto pomocy udzieliło nam Wojsko Polskie w czasie pandemii, zapewniając zabezpieczenie medyczne i ochronę planu. Wojsko zaangażowało się w wyjątkowy sposób, rozumiejąc, że Wyszyński jest im bliski, bo jest weteranem, kombatanem, brał czynny udział w Powstaniu Warszawskim, otrzymał nawet medale. Koproducentem filmu jest biuro programu „Niepodległa”. Tutaj szczególne podziękowania dla Jana Kowalskiego – dyrektora biura.

Przed wszystkim chcieliśmy wyprodukować film wysokiej jakości, a tego nie da się zrobić „za Bóg zapłać”. Jedynie dobre filmy przyciągną nie tylko wierzących, lecz także nowe środowiska ludzi poszukujących.

Od 17 września zapraszamy do kin w całej Polsce. Zachęcamy do zamawiania pokazów, wybierania się całymi rodzinami, a także w ramach zajęć szkolnych.

„Wyszyński – zemsta czy przebaczenie”, premiera 17 września 2021 r., reżyseria: Tadeusz Syka, obsada: Ksawery Szlenkier jako prymas Wyszyński, Małgorzata Kożuchowska jako matka Czacka, Ida Nowakowska, Marcin Kwaśny, Adam Fidisiewicz, Agnieszka Kawiorska i inni.





foto: Andrzej Wiktor

W jaki sposób Watykan odnosił się do komunizmu?

Encyklika „Divini Redemptoris” [znana szerzej pt. „O bezbożnym komunizmie” – red.], wydana w 1937 r. przez papieża Piusa XI, wyraźnie określała stanowisko Kościoła wobec bolszewików, podobnie deklaracja Świętego Oficjum z 1949 r. – a teraz komunistyczne zło przekroczyło granice ZSRS i ogarnęło całą Europę Środkowo-Wschodnią. Podczas II wojny światowej dyplomacja watykańska w rozmowie z Amerykanami i Brytyjczykami podkreślała, że trwa wojna i z pogańskim nazizmem, i z pogańskim bolszewizmem. Jak więc można z komunistami zawierać jakiejkolwiek porozumienia?

Tymczasem prymas Wyszyński dobrze wiedział, co robi. Wyjaśniał to w korespondencji, prowadzonej wiosną 1950 r. Wyraźnie stwierdzał, że nie przekroczył swych kom-

Prymas miał rację

Z prof. **Janem Żarynem**, dyrektorem Instytutu Dziedzictwa Myśli Narodowej im. Romana Dmowskiego i Ignacego Jana Paderewskiego, rozmawia Piotr Kościński

Kard. Stefan Wyszyński toczył prawdziwą wojnę z komunistami, ale wiadomo też, że nie najlepiej układały się jego relacje z Kurią Rzymską. Dlaczego?

Prymas widział polski Kościół jako część Kościoła powszechnego. Papieży, zwłaszcza Piusa XII, uznawał nie tylko za oczywiste autorytety, ale i za osoby, od których w naturalny sposób wypływa dziedzictwo naszego Kościoła. Cywilizacja łacińska i Kościół powszechny stanowiły dla niego naturalną przestrzeń wiary i przestrzeń cywilizacyjną; nawet jeśli Stolica Apostolska nie do końca rozumiała sytuację w Europie Środkowo-Wschodniej, czy nie pojmowała, na czym polegały np. napięcia pomiędzy episkopatami Niemiec i Polski w kontekście naszych ziem zachodnich i północnych oraz w sprawie decyzji prymasa Augusta Hlonda z sierpnia 1945 r. w kwestii powołania administratorów apostolskich na tych terytoriach. Rzeczywiście nie zdawano sobie sprawy z losów Polaków na Kresach.

Uznając Kościół powszechny za podstawę cywilizacji łacińskiej, Prymas był świadom odrębności polskiego patriotyzmu i polskiego dziedzictwa, tak ważnego dla Kościoła w Polsce. Widział polski fenomen katolicyzmu patriotycznego i nie dostrzegał w tym wszystkim sprzeczności. Napięcia między nim a Kurią Watykańską wynikały przede

wszystkim z różnic taktycznych, zwłaszcza w sferze dyplomacji.

Jednym z problemów, jakie napotkał w Watykanie, było porozumienie, które podpisał w 1950 r. z ówczesnymi władzami PRL. Kościółowi zagwarantowano w nim m.in. nauczanie religii w szkołach i funkcjonowanie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Dokument ten został przyjęty w Stolicy Apostolskiej z oburzeniem. Czy słusznie?

Stolica Apostolska otrzymywała w latach 1948–1949 od Kościołów z Europy Środkowo-Wschodniej, także i z Polski, wyraźne sygnały o wzmożonej walce całego obozu komunistycznego z katolicyzmem, czy może szerzej – z chrześcijaństwem. Wydawało się więc zupełnie niezrozumiałe, jak episkopat Polski mógł podjąć rozmowy i podpisać porozumienie z kimś, kto dokonywał tego typu represyjnych działań wobec Kościoła.

Był też kontekst bieżący, o którym Prymas nie mógł wiedzieć – w połowie kwietnia 1950 r., a właśnie wówczas zawarto wspomniane porozumienie, dotarły do Watykanu informacje o likwidacji zakonów w Czechosłowacji i wysyłaniu zakonników do obozów pracy. Wydawało się więc, że episkopat Polski wykazał brak solidarności z Czechami i Słowakami, prześladowani przez tych samych komunistów.

petencji, nie zawierał żadnego konkordatu, a deklarację z 14 kwietnia 1950 r. traktował jako obronę przed kolejną falą nieuchronnych represji, punkt odniesienia do obrony praw katolików.

Czy rzeczywiście było tak, że napięcia na linii kardynał – Watykan wywoływane były przez specjalne uprawnienia, jakie prymas Wyszyński otrzymał od papieża Piusa XII?

Po części był to spadek po prymasie Hlondzie. Prymas Wyszyński otrzymywał te uprawnienia od kolejnych papieży, także od Jana XXIII i Pawła VI. Im większy był jego autorytet, zwłaszcza po 1956 r., tym bardziej zdecydowanie były one podtrzymywane, a kolejni papieże pozostawiali Prymasowi ich interpretację.

Po porozumieniu z 1950 r. w Kurii Watykańskiej zastanawiano się, czy Prymas nie popełnił błędu, czy może nie przekroczył swoich kompetencji. A przecież miał je bardzo szerokie. Do ustanowienia granic diecezji w 1972 r. to on mianował administratorów apostolskich na ziemiach północnych i zachodnich – a więc w praktyce był nie tylko arcybiskupem warszawskim i gnieźnieńskim, ale podlegały mu bardzo duże tereny Polski. Kierował Kościołem rzymskim, był opiekunem wszystkich obrządków katolic-

kich w Polsce itd. Dopiero w 1951 r., podczas jego wizyty w Watykanie, Pius XII zawałał: „Polonia fara da se”, czyli Polska w osobie Prymasa i episkopatu Polski da sobie sama radę. I potem żaden z papieży nie kwestionował uprawnień nadanych Prymasowi. A zdarzały się rozmaite kontrowersje. Niektóre zakony, na przykład dominikanie i jezuici, uważały, że kard. Wyszyński przekroczył granice swych uprawnień, nominując ich prowincjałów.

Jak daleko sięgały uprawnienia Prymasa?

Papieże nadali Prymasowi szczególne kompetencje wobec Kościoła także poza granicami Polski. To on potajemnie w 1967 r. w Gnieźnie wyświęcił ks. Jana Cieńskiego ze Złoczowa (miasto w obwodzie lwowskim, wówczas w Ukraińskiej SRR) na biskupa. Stefan Wyszyński cieszył się olbrzymim zaufaniem papieży.

Wyszyńskim, który mógł zabierać krytyczny głos wobec działań Stolicy Apostolskiej. A ta prowadziła wówczas dialog z władzami komunistycznymi różnych państw. Zdaniem Stolicy Apostolskiej ten dialog mógł „amortyzować” naciski komunistów na Kościoły lokalne. Toczyły się więc rozmowy z władzami węgierskimi, czechosłowackimi i jugosłowiańskimi, a nawet szukano kontaktu z sowieckimi, by uśmierzyć napastliwy totalitaryzm rządów komunistycznych – i udawało się osiągnąć pewne sukcesy. Dzięki tym staraniom m. in. w 1963 r. zwolniony został z łagru grekokatolicki bp Josef Slipyj [zmuszony później do wyjazdu do Rzymu, został arcybiskupem i kardynałem – red.]. Udało się też osiągnąć

Prymas w swych zapiskach po wyborze Jana Pawła II podkreślił, że „przynajmniej nie musi już nic tłumaczyć Stolicy Apostolskiej”.

grzech, w Jugosławii, nie mówiąc już o Związku Sowieckim. Tymczasem były to przykłady nieporównywalne; każdy z narodów własną historię, mentalność, a każdy z Kościołów miał własne doświadczenia, które należało

brać pod uwagę, rozmawiając z komunistami.

Mons. Luigi Poggi [późniejszy kardynał; od 1975 r. szef delegacji Watykanu do stałych kontaktów roboczych z Polską – red.] nie mógł oprzeć się pokusie, by prowadzić rozmowy bezpośrednie między dwoma państwami – Watykanem i PRL. Nie był w stanie się

do nich naleźć przygotować, bo nie tkwił w tej historii. Tymczasem, prowadząc taką właśnie politykę, mógł doprowadzić do nawiązania relacji z reżimem, który nie zamierzał oferować katolikom niczego w zamian. Widząc się z przyszłym nuncjuszem w PRL, nie akceptował np. postawy bp. Ignacego Tokarczuka – nosiciela uporczywej niechęci do komunizmu, twierdzącego, że komunizm niezmiennie oznacza zło i kłamstwo. Ale to dzięki jego postawie wyrastały w diecezji kościoły, a nie dzięki negocjatorowi watykańskiemu.

Czy kard. Wojtyła wspierał sposób postępowania Prymasa?

Prymas Stefan Wyszyński, a także kard. Karol Wojtyła uważali, że Kościół i cały naród polski nabrały wiedzy na temat systemu komunistycznego. I uważali, że gdyby Stolica Apostolska nawiązała stosunki dyplomatyczne z PRL, legitymizowałaby komunizm. A tymczasem, jak sądzili, trzeba domagać się dla Polaków coraz większej przestrzeni wolności. Prymas w swych zapiskach po wyborze Jana Pawła II podkreślił, że „przynajmniej nie musi już nic tłumaczyć Stolicy Apostolskiej”. Jan Paweł II pozostawił co prawda kard. Casarolego, ale podjął inny rodzaj dyplomacji – pielgrzymki i spotkania z narodami, jak w Polsce w 1979 r., a nie z władzą przy dyplomatycznym stoliku.

Czyli prymas Wyszyński miał rację?

Tak, zarówno w latach 50., jak i 60.–70. Jego polityka wobec komunistów wcale nie była niespójna; w 1950 r. próbował sprawdzić, na ile polscy komuniści są zdolni do tego, by nie kopiować rozwiązań sowieckiego patrona. Okazało się, że zdolni nie są. Bo zarówno Gomułka wyrastał z przeszłości stalinowskiej, jak i przywódcy komunistyczni w latach 70. z Komitetu Centralnego czasu stalinizmu lub przynajmniej z ówczesnego Związku Młodzieży Polskiej. Tkwił w ideologicznym ograniczeniu i bali się Moskwy.



Prymas Wyszyński z papieżem Pawłem VI

Stolica Apostolska również po wojnie uczyła się rozumienia niezwykłego czasu. I uświadamiała sobie, że komunizm w Europie będzie trwał naprawdę długo.

Wiemy, że Prymas nie zgadzał się z polityką wschodnią Stolicy Apostolskiej. Dlaczego?

Pełnomocnictwa Prymasa rozciągały się na wschód od Bugu na obszar II Rzeczypospolitej, a nawet całą Rosję sowiecką. Trzeba też zauważyć, że miał on bardzo silną pozycję w episkopacie. Był przewodniczącym Konferencji Plenarnej oraz Rady Głównej nie z wyboru, ale z nominacji, i to dożywotnio. Statut Konferencji z 1969 r. został tak sformułowany, że wybierano jedynie zastępcę przewodniczącego. A po Soborze Watykańskim II w całym Kościele powszechnym zaczęła dominować wola kolegalności.

Faktycznie w latach 60. i 70. nie było innego biskupa w Europie poza Stefanem

inne sukcesy, przez co Stolica Apostolska sądziła, że podobny mechanizm można będzie zastosować także w przypadku Polski. Bez naruszania systemu.

Kto z ramienia Stolicy Apostolskiej prowadził rozmowy z władzami PRL?

Już w latach 60. Mons. Agostino Casaroli [później sekretarz stanu i kardynał – red.], korzystając z pośrednictwa ambasady PRL w Rzymie, prowadził rozmowy sondażowe. Nie udało mu się osiągnąć zamierzonego celu, jakim było zaproszenie do Polski Pawła VI i jego obecność 3 maja 1966 r. na uroczystościach milenijnych na Jasnej Górze. Ale kontynuował swoje starania i później.

Dlaczego rozmowy nie odniosły spodziewanych skutków?

Stolica Apostolska nie była do końca świadoma, że pozycja Kościoła katolickiego w PRL jest inna niż w Czechosłowacji, na Wę-

Nie tytuły ani sprawowane funkcje stanowią o świętości Prymasa Tysiąclecia. Co zdecydowało o wyniesieniu do grona błogosławionych kard. Wyszyńskiego?

Wyniesienie na ołtarze jest owocem jego życia i heroicznej świętości już od najmłodszych lat. W życiu Stefana Wyszyńskiego niewątpliwie szczególne było zawierzenie Bogu. Przyszło mu żyć w bardzo trudnych warunkach ówczesnej rzeczywistości społecznej i politycznej. To zawierzenie wyrażało się w codziennym życiu, w odpowiadaniu na Boże wezwanie w sposób sumienny, z poczuciem pełnienia misji, a także w świadomości, że jest dzieckiem Bożym.

Co było szczególnie w postawie prymasa Wyszyńskiego wobec drugiego człowieka?

Na każdego patrzył jako na dziecko Boże i w takim świetle oceniał ludzi; niezależnie od tego, jak ta osoba się zachowywała i jakie funkcje sprawowała. Nigdy nie mówił źle o drugim człowieku – także, a może zwłaszcza, o rządzących. Krytykował ówczesny system, nie człowieka. Pierwszemu sekretarzowi KC PZPR Władysławowi Gomułce potrafił powiedzieć: „Nie występuję przeciwko panu, ale temu, co dzieje się w Polsce”.

Pamiętam uroczystości milenijne 24 czerwca 1956 r. w warszawskiej katedrze św. Jana Chrzciciela. Komuniści zorganizowali obstawę terenu wokół katedry, w świątyni założone były podsłuchy. Ksiądz Prymas w kazaniu mówił o miłości bliźniego, traktowaniu drugiej osoby z szacunkiem. „Ten, kto bluźni, już upadł, bo chrześcijańska postawa to postawa miłości” – przypominał wtedy. To było historyczne kazanie. Prymas wracał potem z katedry do pałacu Arcybiskupiego na ul. Miodową, mijając kordony policji. Wszystko to przyjmował ze spokojem. Taką postawą zwyciężał.

Prymas Wyszyński mówił, że całe jego życie było Wielkim Piątkiem. Które momenty były dla niego najtrudniejsze?

Najtrudniejszy był okres 3-letniego uwięzienia. Wtedy także umiał zachować duchową równowagę, patrzeć na swoich oprawców jako na dzieci Boże. W „Zapiskach więziennych” możemy przeczytać, jak odnosił się do nich z kulturą, szacunkiem, co świadczyło o wielkości i świętości prymasa Wyszyńskiego.

Odpowiedzialność za Kościół w Polsce, relacje z ówczesną władzą wymagały roz-



Źródło: Irena Świerdzewska

O nikim nie mówił źle

Z o. **Gabrielem Bartoszewskim OFM Cap.**, promotorem w procesie beatyfikacyjnym prymasa Stefana Wyszyńskiego, rozmawia Irena Świerdzewska

tropności. Jaką postawę przyjął prymas Wyszyński?

Świadek życia sługi Bożego o. Bronisław Wilk zeznawał, że ilekroć prymas Wyszyński stawał wobec nagłych spraw, problemów, które miał rozwiązać, tylekroć wyciszał się, kierował oczy ku górze i potrafił dać najtrafniejszą odpowiedź. Wiemy, że kard. Wyszyński prowadził rozmowy z władzami komunistycznymi na najwyższym szczeblu, przeciągające się nieraz do późnych godzin nocnych, jeżeli wymagała tego sytuacja. Przyjmował wtedy postawę człowieka wiary, starał się widzieć w swoim adwersarzu dobro. W czasie rozmów potrafił robić wykłady z Nauki Społecznej Kościoła.

Od 1979 r. pomagałem w sekretariacie prymasa Wyszyńskiego, którym kierował ks. Hieronim Goździewicz. Podczas świątecznych spotkań czy posiłków przy stole prymas Wyszyński opowiadał o swoich przeżyciach. Pewnego razu wspominał o spotkaniu w gabinecie Gomułki. Na biurku i sekretarza KC PZPR leżała sterta papierów. „Ksiądz Prymas to mnie w kazaniach prześladowa, mówi przeciwko mnie” – zarzucał Gomułka. „Nikogo nie prześladowa, mam postawę pozytywną. Wszystko, co mówię, znajduje się w moich kazaniach i nauczaniu” – odpowiedział prymas Wyszyński. Gomułka na to: „A ja księdzu Prymasowi udowodnię, że tak nie

jest. Bo ja tu mam jego kazania i zaraz przeczytam”. Zaczął przerzucać stos kartek na biurku, by w końcu powiedzieć: „Nie mogę znaleźć”.

Chociaż komuniści zwalczyli Prymasa, to jego postawę przyjmowali z szacunkiem.

Długo czekaliśmy na beatyfikację mimo przeświadczenia o świętości prymasa Wyszyńskiego.

W procesie zeznawało 67 świadków. Wielka postać prymasa Wyszyńskiego to jednocześnie ogromny dorobek pisarski, co trzeba było przestudiować i ocenić. W opracowywaniu poszczególnych okresów służby Bożego Stefana Wyszyńskiego były kilkuletnie przerwy, zmieniali się postulatorzy. Jako promotor uczestniczyłem w ostatnim etapie prac, od 2009 r. Energicznie zabraliśmy się do działania. Przygotowaliśmy obszerny dokument o heroiczności cnót, przetłumaczyliśmy go na język włoski. W 2017 r. kard. Nycz zawiązał oparowaną księgę – trzy tomy formatu A4 – do Rzymu. Kard. Angelo Amato nie krył podziwu. Zwykle taki dokument opracowywany jest w Rzymie. Przygotowany przez nas skrócił pracę rzymskiej kongregacji ds. kanonizacyjnych. Mam wielką satysfakcję i jestem wdzięczny Bogu, że mogłem pracować w procesie beatyfikacyjnym, doprowadzić do udowodnienia cudu za wstawiennictwem prymasa Wyszyńskiego. W takich sytuacjach rodzi się podziw nad jego świętością. Stajemy przed wielkim człowiekiem, którego dała nam Opatrzność.

S. Nulla ze Zgromadzenia Sióstr Uczennic Krzyża została uzdrowiona za wstawiennictwem kard. Stefana Wyszyńskiego, Karolina Gawrych – za wstawiennictwem matki Elżbiety Czackiej. Te cuda posłużyły Watykanowi w procesach beatyfikacyjnych obydwójg służ Bożych.

Uzdrowione osoby podczas Mszy św. beatyfikacyjnej 12 września poniosą do ołtarza relikwiarze swoich orędowników.

SZTURM DO NIEBA

S. Nulla zachorowała w wieku 19 lat. Była wtedy nowicjuszką w Zgromadzeniu Sióstr Uczennic Krzyża. W lutym 1988 r. lekarze stwierdzili nowotwór tarczycy z przerzutami do węzłów chłonnych. Przeszła rozległą operację. Po chemioterapii w Instytucie Onkologii w Gliwicach wyniki badań były obiecujące. Mogła rozpocząć nowicjat. Jednak pod koniec roku złe samopoczucie powróciło. Pojawiły się trudności z połykaniem jedzenia, leków, a nawet ze swobodnym oddychaniem podczas snu. Kolejne badania wykazały obecność w krtani guza wielkości 4 cm. Lekarze nie zostawiali nadziei – zostały jej tylko 3 miesiące życia. – Operacja usunięcia guza wiązała się z poważnymi powikłaniami. Ostatecznie nie podpisałam zgody na zabieg – opowiada s. Nulla.

Założycielka zgromadzenia, s. Helena Christiana Mickiewicz, zmobilizowała współsiostry do modlitwy o zdrowie s. Nulli za wstawiennictwem sługi Bożego kard. Wyszyńskiego. – Osoba prymasa Wyszyńskiego była nam bliska. Krzyż towarzyszył Prymasowi za życia, wpisany jest też w nasz charyzmat, od dawna modliłyśmy się o jego beatyfikację – mówi s. Nulla.

Wszystkie 32 siostry młodego, bo założonego w 1982 r. zgromadzenia, podjęły szturm do Nieba. – Dziewięć razy dziennie przez 6 tygodni odmawiały modlitwę za wstawiennictwem sługi Bożego Stefana Wyszyńskiego. Modliła się także moja mama. Chciałam żyć. Modliłam się o cud, ale byłam także gotowa na przyjęcie śmierci – mówi s. Nulla. Potwierdzone badania wykazały dalszy wzrost guza do 5 cm z niebezpiecznym położeniem blisko tętnic. Ryzyko operacji wzrosło. Oddział onkologii w Gliwicach stał się dla s. Nulli drugim domem. Dopiero później dowiedziała się, że lekarze nie wierzyli w powodzenie terapii. Przyjęli młodą pacjentkę na oddział, by się nie załamała. Konieczność chemioterapii ra-

Beatyfikacyjne cuda

tekst i zdjęcia Irena Świerdzewska



Siostra Nulla



Karolina Gawrych

dioaktywnym jodem obarczona była ryzykiem śmierci. – Noc z 14 na 15 marca 1989 r. była dramatyczna. – Doszło do krwotoku z nosa, którego nie można było opanować. Myślałam, że to ostatnia noc mojego życia, a każdy następny oddech będzie tym ostatnim. Miałam jedno pragnienie – by umrzeć wśród sióstr. Niespodziewanie nad ranem zaczęłam odczuwać ulgę – opowiada s. Nulla. W tym czasie siostry ze zgromadzenia modliły się z jej mamą. – Przełożona powiedziała do mamy, że musi się zgodzić, by Bóg przyjął moje życie. Mama we łzach powiedziała głośno: „Zgadzam się” – relacjonuje s. Nulla. Guz z krtani zniknął. Badania pokazywały coraz lepsze wyniki.

Abp Kazimierz Majdański, ordynariusz diecezji szczecińsko-kamieńskiej, na terenie której znajdowało się zgromadzenie, powiedział: „Skoro siostry umiały prosić o cud, to teraz trzeba podziękować kard. Wyszyńskiemu”. Poleciał wziąć od lekarzy dokumenty dotyczące przebiegu choroby. Po koniecznych procedurach papież Franciszek 2 października 2019 r. zdecydował o ogłoszeniu dekretu o cudzie, co stanowiło ostatni etap procesu beatyfikacyjnego kard. Stefana Wyszyńskiego.

WSPARCIE Z LASEK

Karolina Gawrych z parafii Skuzy z diecezji łomżyńskiej została cudownie uzdrowiona za wstawiennictwem matki Elżbiety Czackiej, kiedy jako 7-latką uległa ciężkiemu wypadkowi. Był koniec wakacji 2010 r. Bawiła się na huśtawce w ogrodzie, gdy nagle przy gwałtownym ruchu masywna belka oderwała się od konstrukcji, uderzając dziewczynkę w głowę.

Uraz był poważny. Po pierwszej operacji w łomżyńskim szpitalu kolejne dwie odbyły się w warszawskim Centrum Zdrowia Dziecka. Lekarze orzekli, że jeśli przeżyje, to będzie w stanie wegetatywnym lub z uszkodzonym wzrokiem i słuchem. Zrozpaczona mama opowiedziała o wszystkim osobie z rodziny – s. Agnes ze Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża w Łaskach. Siostry zaczęły modlitwę za wstawiennictwem założycielki, matki Czackiej. – Ku zdziwieniu lekarzy po kilku tygodniach zaczęłam wracać do zdrowia, mówić, chodzić. Po kilku miesiącach mogłam opuścić szpital. Kiedy przyjechał po mnie tata, biegłam do niego o własnych siłach. Płakał wzruszony – opowiada Karolina. Przez cały rok szkolny jako drugoklasistka miała zdalne nauczanie w domu. W kolejnych latach kontynuowała naukę z rówieśnikami w szkole. – Nie mam żadnych powikłań, funkcjonuję normalnie. Niewielkie blizny są śladem dawnego wypadku – ocenia. 27 października 2020 r. Ojciec Święty Franciszek upoważnił Prefekta Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, kard. Marcella Semerare, do ogłoszenia dekretu o cudzie przypisanym wstawiennictwu Elżbiety Róży Czackiej.

Karolina dziś ma 18 lat, w domu opiekuje się młodszym rodzeństwem, angażuje się w wolontariat. – Czuję powinność opowiadania innym o matce Czackiej. Chciałabym też w jakiś sposób ją naśladować w pomaganiu innym ludziom – mówi. Dlatego też wybrała studia na kierunku psychologia na Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, które wkrótce rozpocznie.





NAGRODA FENIKS 2021

23-26 września 2021
Zamek Królewski w Warszawie
Plac Zamkowy 4

ORGANIZATOR



WSPÓŁORGANIZATOR



Informacje i zgłoszenia

swk@swk.pl

www.swk.pl

Stowarzyszenie Wydawców Katolickich oraz **idziemy** tygodnik
 zapraszają do ARKAD KUBICKIEGO na Targi Wydawców Katolickich

idziemy Kto czyta - nie błądzi!

JEDNORAZOWY
 bilet wstępu

REKLAMA



Marek Jurek

Konstytucja albo Bruksela

Komisja Europejska – wstrzymując zatwierdzenie Krajowego Planu Odbudowy i wypłatę należnych Polsce pieniędzy – sonduje możliwość Polexpulsion, wygonienia Polski z Unii Europejskiej. Nic zaskakującego, bo przecież nigdy żadnego zjednoczenia z nami nie chcieli. Zjednoczenie to porozumienie i kompromis, syn-teza lub wypadkowa wartości i interesów. A my mieliśmy po prostu do nich „wstąpić”, przyjmując „dorobek wspólny”, którego nie ustalaliśmy i który wcale nie był wspólny. Nasi partnerzy niczego nie zamierzali przyjąć od żadnego z większości państw Unii, głównie środkowoeuropejskich, które znalazły się w niej po tzw. wielkim rozszerzeniu. W niczym też nie zamierzali się do nas „dostosować”. Akcesja zakładała uległość, a uległość w jej imię Unia egzekwuje.

Kluczowe żądanie wobec Polski polega na podporządkowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej unijnym przepisom. To postulat kuriozalny. Traktat o Unii Europejskiej, będący podstawą naszego udziału w Unii, w art. 6 wyraźnie mówił, że zasady „wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka (...) są wspólne dla państw członkowskich”. W tym traktacie państwa Unii uznały więc nawzajem swój demokratyczny charakter, jednocześnie respektując odmienności swych państw, co w sposób naturalny wynika z wolności narodów. Potwierdzał to ten sam art. 6: „Unia szanuje tożsamość narodową Państw Członkowskich”. Zatem w tych normach zawierać się powinno uznanie przez państwa Unii i jej władze pol-

skiej Konstytucji, najwyższego prawa Rzeczypospolitej.

Wobec tego stanowisko Komisji Europejskiej pani von der Leyen jest nie tylko lekceważeniem prawa, lecz także brutalnym cynizmem. Komisja chce sprawdzić, czy polski rząd nie narusza Konstytucji,

a jednocześnie zastrzega sobie „prawo”, żeby sama mogła polską Konstytucję naruszać. To wcale nie dotyczy tylko Polski. Od parlamentu Bułgarii władze Unii uparcie domagają się przyjęcia genderowej konwencji stambulskiej, więc złamania orzeczenia bułgarskiego Trybunału Konstytucyjnego, który odrzucił genderową konwencję jako sprzeczną z konstytucyjnymi prawami rodziny.

Na wstrzymanie należnych Polsce pieniędzy może więc być – jak trafnie stwierdził Marian Piłka, b. wiceprzewodniczący Komisji Spraw Zagranicznych Sejmu RP – tylko jedna odpowiedź: wstrzymanie jakichkolwiek polskich wpłat do budżetu Unii do czasu wyrównania poniesionych przez Polskę strat i wyjaśnienia zasad współpracy. Pamiętajmy o jednym – udział w budżecie UE to nasze prawo, a nie łaska unijnej Komisji. Polska stale wpłaca pieniądze do budżetu UE, poniosła i ponosi koszty adaptacji naszej gospodarki do reguł unijnych, a przede wszystkim przyniosła Europie wolność i bezpieczeństwo. To od Polski (co przypomniailśw. Jan Paweł II w art. 23 „Centessimus annus”) zaczęło się zwycięstwo wolnego świata nad sowieckim komunizmem. Dzięki temu zachodnioeuropejskie państwa oszczędzają corocznie biliony euro na wydatkach obronnych, obracając te środki na wzrost dobrobytu, rozwój i konsumpcję. W ogromnym stopniu dzięki nam. O tym i im, i tym wśród nas, którzy jeszcze tego nie rozumieją, należy ciągle przypominać. Nikt nam łaski nie robi.



Czystość intencji



**ks. Stefan
Moszoro-Dąbrowski**

„Dla kogo pracujesz?” – to pytanie można interpretować na różne sposoby. Od zwykłego zainteresowania miejscem pracy do poważnego podejrzenia, że działa się na rzecz jakiś służb. Można wykonać kawał dobrej roboty dla obcych, nie będąc tego świadomym. Pejoratywnie mówi się wtedy o roli „użytecznego idioty”. Zwrot rzekomo miał stosować Lenin do zachodnich dziennikarzy piszących entuzjastycznie o rewolucji bolszewickiej i ukrywających jej niepowodzenia. Po II wojnie światowej został przejęty przez antykomunistów – przede wszystkim amerykańskich – do określania osób i środowisk sympatyzujących z ZSRR i jego polityką.

Również, mniej lub bardziej świadomie, można wykonywać przysługę konkurencji poprzez nieudolność własnych działań, brak kompetencji czy niszczenie jednoci w własnych szeregach. Sytuacja taka zdarza się w sprawach, które z natury wydawałyby się niekonfliktowe: kultura, sport, rodzinny odpoczynek. Wiele utalentowanych

ludzi nie potrafi dopasować swojego potencjału do grupy i niszczy atmosferę wśród bliskich.

W każdym ludzkim działaniu jest element widoczny i ukryty przed innymi, czyli nasze intencje i pragnienia, to, co nas porusza i do czego dążymy. Zatem pytanie jest o wiele trudniejsze: „Dla kogo pracuję – dla chwały Bożej czy dla własnej?”.

Sprawa może być jeszcze bardziej zagmatwana, bo można działać, by udowodnić innym własną wyższość, a nawet udowodniać to sobie samemu. Do tego można zacząć jakieś działania ze szlachetną intencją i pogubić się po drodze. Sprawy komplikują się jeszcze bardziej w świecie „kciuków w górę” i życia z tego, że jest się hołubionym przez media. Różni tropiciele skandali i demaskatorzy ukrytych spraw mogą również stać się zakładnikami sukcesu czy ofiarami próżności.

Troska o czystość intencji jest wspólnym mianownikiem wszystkich, którzy poważnie traktują Ewangelię.

Troska o czystość intencji jest wspólnym mianownikiem wszystkich, którzy poważnie traktują Ewangelię. Powszechnie wiadomo, że ks. Stefan Wyszyński na hasło biskupie wybrał „Soli Deo”. Sentencja zaczerpnięta z Wulgaty (1 Tym 1, 17 lub Ju 1, 25), w pełnej formie: „Soli Deo honor et gloria” („Jedynemu Bogu cześć i chwała”). Mało znany jest fakt, że w protestantyzmie jednym z jego pięciu filarów jest właśnie to hasło. Dlatego niektórzy kompozytorzy używali jego skrótu w formie S.D.G. przy zapisie nutowym dla oznaczenia, iż stworzyli dzieło na chwałę Boga. Natomiast Prymas Tysiąclecia, gdy mówił o swoim herbie, dodawał określenie „per Mariam”. „Soli Deo per Mariam” – „Samemu Bogu przez Maryję”.

Weź to sobie do serca



**Magdalena
Wołochowicz**

Bardzo poruszają mnie słowa proroka Jeremiasza, które napisał w Lamentacjach: „Nie wyczerpała się litość Pana, miłość nie zgasła. Odnawia się ona co rano: ogromna Twa wierność” (Lm 3, 22–23). To mocne przesłanie mówi o tym, że Boża miłość, wierność i łaska są nieustannie takie same, że Bóg nigdy nas nie zawiedzie, nie grozi nam, że obudzimy się któregoś dnia i okaże się, że Jego miłość się wyczerpała.

Ten fragment Biblii jest bardzo znany, jednak zwróciłam ostatnio uwagę, że równie ważne są wersety, które go poprzedzają: „Wspomnie-

nie udręki i nędzy – to piołun i trucizna; stale je wspomina, rozważa we mnie dusza. Biorę to sobie do serca, dlatego też ufam” (Lm 3, 19–21). To, o czym myślimy i co rozważamy, ma ogromne znaczenie!

Gdy skupiamy się na rzeczach negatywnych, na naszych trudnych doświadczeniach czy okolicznościach jest to dla nas niszczące – jak trucizna. Mamy jednak wybór,

Boża łaska, miłość i wierność nigdy się nie kończą.

by pójść lepszą drogą – zaufać Bogu i wziąć sobie do serca dalsze słowa: „Nie wyczerpała się litość Pana, miłość nie zgasła. Odnawia się ona co rano: ogromna Twa wierność” (Lm 3, 22–23).

To od nas zależy, czy będziemy napędzać się pesymizmem czy nadzieją.

Wątpienie w Bożą miłość do nas może nastąpić nie tylko wtedy, gdy spotykają nas

trudne okoliczności, lecz także gdy jesteśmy zawiedzeni sami sobą. Zgrzeszyliśmy i uważamy, że nie należy się nam Boże wsparcie. Owszem, może nam się nie należeć, ale i tak Boża miłość jest dla nas przeznaczona – ze względu na Jezusa, Jego ofiarę i cudowną łaskę, która jest dla każdego! I to jest wspaniała wiadomość!

Kiedyś, rozważając powyższe słowa z Lamentacji, właśnie w kontekście rozczarowania sobą samym w związku z popełnionymi błędami, napisałam następujące słowa (wraz z melodią):

Idę spać, a w głowie szum
Smak goryczy dławi mnie
Czemu dzisiaj tak
zawiodłam?

Przecież to kolejny raz
Tysiąc myśli potępienia
Truję dzisiaj serce me
Moja dusza w oceanie
Bólu, nędzy i przegranej

A to jest przebaczone,
przebaczone

On mi tego już nie wspomni
On mi nigdy nie wypomni
Gdy przychodzę, by oczyścić się

I przeprosić za mój grzech
Do upadku przyznać się
A On...

Da mi siłę, by to przejść
Wzmocni ducha, duszę też
Tętnie nadzieję w nowy start
I uśmiechu wróci blask
Pewność mam, jak co dzień,
zakwita Twa wierność
Pewność mam, jak co dzień,
dosięga mnie łaska
Pewność mam, jak co dzień,
rozbłyska Twa miłość
To przy życiu trzyma mnie
By iść dalej do przodu
zwycięsko!

Te słowa były dla mnie ogromną zachętą. Dzięki nim jeszcze bardziej wsiąkla we mnie Boża prawda. Boża łaska, miłość i wierność nigdy się nie kończą, są zawsze takie same i dostępne dla każdego z nas bez wyjątku!

Nie tak miało być

ODPOWIADA **ks. Marek Kruszewski**

Zawszę byłem blisko Boga, w Oazie. Modliłam się o dobrego męża, jeździłam na rekolekcje, odmawiałam różaniec. Jednak życie małżeńskie, odejście od wiary mojego męża, jego krytyka na Kościół, Covid – to wszystko pokonało mnie. Czuję się po ludzku ograna przez Boga, Kościół oraz męża.

Czemu miało służyć Pani życie wiary, modlitwy i rekolekcje? Spełnieniu życiowemu?

W wierze chodzi o przyłgnięcie do dobra, do rodziny Bożej, do życia w głębinach Trójcy Przenajświętszej, do przyjaźni z Chrystusem, do pociechy Ducha Świętego. Kiedy przyjmujemy wiarę i chrzest, zostajemy włączeni w prawdziwe życie, pełne paradoksów i dróg Boga, „które nie są naszymi drogami”. Kiedy ziarno wiary pielęgnowane wzrasta w nas, wtedy osiągamy pełnię rozwoju, pełnię swoich sił. Czasem żyjemy życiem „humanistycznym”, bez Boga w centrum. Wtedy chwytemy kawałki piękna, sensu, ale zawsze fragmentarycznie. Kiedy jednak łączymy się z Chrystusem, który został dla nas wydany, ukrzyżowany, uzyskujemy poznanie Ojca i pełne życie. Bo gdy się wie coś od Boga, wtedy



jest dobrze. Nie ma przegranej. Przychodzi taki etap, że ziarno, aby przyniosło plon, musi umrzeć.

Sytuacja, kiedy czujemy się po ludzku ograniczonymi jest... paradoksalnie bezpieczna. Raczej ludzkie zadowolenie, poczucie spełnienia, sytuacje komfortowe niosą ze sobą ryzyko. Wielu ludzi, dość zadowolonych ze swojego życia, wchodzi w uśpienie, w rutynę. Znosi ich z głębi na mieliznę.

Sidla diabelskie rzucane na świat są grube. To bogactwo, przyjemność i władza. Sidła rzucane na wierzących są subtelne. To egoizm religijny: realizacja moich oczekiwań estetycznych, intelektualnych, emocjonalnych, wspólnotowych. Akcent pada na „moich, moje, ja”. Gdy nie realizuje się moja wizja, tylko przychodzi Wielki Piątek opuszczenia, czujemy się ograni. W Wielki Wtorek słyszymy słowa przypominające Pani poczucie bycia ograna. „Ja zaś mówiłem: Próżno się trudziłem, na darmo i na nic zużyłem me siły. Lecz moje prawo jest u Pana i moja nagroda u Boga mego (Iz 49, 4)”.

Podobnie bywa w małżeństwie. Zakochani myślą, że są bardzo blisko siebie. A potem w małżeństwie przeżywają zawód. To nie tak miało być. Przyzwyczajenia, kryzysy pokonywane przez kompromisy, zgoda na braki, rezygnacja z ideału doprowadzają w końcu kobietę do poczucia, że została ograna. Ale tylko kompromis między oczekiwaniami a możliwościami pozwala zachować skarb małżeństwa. W tę przestrzeń zapraszamy Boga. Bóg poślubił nas na krzyżu.

xmarekk@o2.pl

Autor jest proboszczem parafii św. Patryka w Warszawie

Skarb cierpienia

Życie byłoby idealne, gdyby tylko ktoś zabrał ból i cierpienie. Czy na pewno? Jeff Cavins zabiera czytelnika w jedną z najtrudniejszych podróży, która ma pomóc odkryć, że cierpienie nie tylko ma sens, ale co więcej – jest skarbem.

Obecne od początku historii zbawienia cierpienie pojawiło się w wyniku grzechu pierwszych rodziców i każde pokolenie ponosi jego konsekwencje. Poprzez pokazanie różnych rodzajów i celów cierpienia autor daje czytelnikowi kilka kluczy, które pomagają odkrywać jego wartość. Jednym z nich jest nadzieja, że dzięki cierpieniu to, co utracone w Adamie, zostało odzyskane w Chrystusie. Co więcej, nasze osobiste utrapienia zjednoczone z cierpieniem Chrystusa na krzyżu nabierają bezcennej wartości. Stają się „niebiańską wa-

lutą”, którą możemy wydać za naszych najbliższych, proboszcza parafii, osobę zmagającą się z nałogiem... i czynią nas współpracownikami w dziele zbawienia. To trudna, lecz piękna lekcja miłości.

Biblijno-teologiczna refleksja prowadzi czytelnika do dziesięciu praktycznych rad, jak nie „zmarnować” cierpienia i odnaleźć w nim drogę zamiast przeszkody. A choć temat jest trudny, Jeff Cavins, opierając się na własnych doświadczeniach, podszedł do niego odważnie i szczerze. I tą szczerością przekonuje najbardziej./amd



„Nie marnuj cierpienia!
Jak zrozumieć jego sens
i odnaleźć nadzieję”
Jeff Cavins

tłumaczenie: Beata Brodniewicz
Wydawnictwo W drodze
Poznań 2021

Prymas jako pisarz

„Postaram się pokazać pisarstwo prymasa w perspektywie literackości pojmowanej rozległe. Odpowiem na pytania: jaki typ literatury uprawiał, jaki miał stosunek do języka, jakie stosował style, jak kreował bohatera swojego dzieła? Pokażę konteksty kulturowe, filozoficzne, teologiczne” – pisze we wstępie do swojej książki „Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia” ks. Jerzy Sikora, profesor UKSW, historyk literatury i poeta.

Praca ukazała się nakładem IPN w serii „Literatura i pamięć”, która ukazuje wybitne dzieła i twórców literatury polskiej na tle ich związku z losami narodu i społeczeństwa.

Autor najpierw zatrzymuje się nad kazaniem, modlitwami, rozważaniami, medytacją-



mi, listami i zapiskami *pro memoria* nowego błogosławionego, a w drugiej części książki prezentuje ich wybór. Niektóre z opublikowanych tekstów, jak „Jasnogórskie Śluby Narodu” czy „Milenijny akt oddania

Polski w macierzyńskiej niewole Maryi”, na trwałe zapisały się w najnowszej historii Kościoła w Polsce.

Książka ta jest bardzo potrzebna, zwłaszcza że przed beatyfikacją nikt tak szczegółowo nie analizował dorobku pisarskiego kard. Wyszyńskiego./wś

„Pisarstwo Prymasa Tysiąclecia”
ks. Jerzy Sikora
Instytut Pamięci Narodowej
& Fundacja Rozwoju Systemu
Edukacji
Warszawa 2021

W parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Zielonce wierni szczególnym kultem otaczają Jezusa Eucharystycznego i Maryję. W parafii działają prężnie 3 wspólnoty Drogi Neokatechumenalnej, 6 kręgów Kościoła Domowego, młodzież z Ruchu Światło-Życie, Odnova Duchu Świętym oraz Grupa Charytatywna.

Cykliczną inicjatywą modlitewną jest „Jerycho Różańcowe – Nieustanna Modlitwa”, w tym roku organizowane pomiędzy 5 a 11 września. W programie Jerycha jest czas na cichą adorację Najświętszego Sakramentu, Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, Różaniec prowadzony przez poszczególne wspólnoty.

Od ponad 20 lat w nocy z pierwszego piątku na pierwszą sobotę miesiąca trwa Nocna Adoracja Jezusa Eucharystycznego. Szczególną intencją tej modlitwy była prośba o łaskę intronizacji Chrystusa Króla w Zielonce, co dokonało się w Uroczystość Chrystusa Króla w 2000 r., dzięki osobistemu zaangażowaniu ówczesnego proboszcza Mieczysława Stefaniuka. Czuwanie rozpoczyna się Mszą św. o godz. 21, po której



Fronton kościoła



Figura św. Józefa

foto: Patryk Lubrzyński

foto: Patryk Lubrzyński

Zanurzeni w modlitwie Patryk Lubrzyński

jest czas na suplikacje, czyli śpiewy o charakterze pokutnym i błagalnym. Wierni modlą się modlitwami bliskimi służebnicy Bożej Rozalii Celakównie, zainspirowani duchowością kandydatki na ołtarze. Podczas inicjatywy uczestniczą też w Drodze Krzyżowej, czytają Pismo Święte, odmawiają i rozważają poszczególne tajemnice Różańca.



Ks. proboszcz Kazimierz Seta

foto: Patryk Lubrzyński

Ks. proboszcz Kazimierz Seta podkreśla, że w czasie ograniczenia limitu wiernych w kościołach wprowadził możliwość skorzystania z całodziennej adoracji Jezusa Eucharystycznego i spowiedzi. – Do dziś z tego trudnego czasu zachowaliśmy praktykę adoracji Najświętszego Sakramentu w świątyni od poniedziałku do soboty w godz. 8.00–18.00. Na każdą godzinę danego dnia wyznaczone są dwie lub trzy osoby, które adorują Pana Jezusa i czuwają nad bezpieczeństwem Najświętszego Sakramentu. Poprzez tę służbę dają możliwość adoracji osobom, które przychodzą okazjonalnie – opowiada.

Wieloletnia parafianka, Joanna Wolf z Kręgu Domowego Kościoła, przyznaje, że ma przeświadczenie o otwartości, życzliwości oraz ojcowskim błogosławieństwie ze strony posługujących przez lata w parafii księży proboszczów. – Parafia jest dla mnie ciepłym i dobrym domem, który chętnie odwiedzam. Nieraz słyszę od gości przyjeżdżających na różne uroczystości, że czują się u nas dobrze – mówi. Dariusz Baran, główny ceremoniarz i ministrant, żartobliwie dodaje, że chodzi do pracy, aby mieć, z czego żyć, do domu, żeby mieć, gdzie spać, a resztę czasu poświęca dla Służby Liturgicznej Ołtarza. – Wyróżnia nas spory wybór grup formacyjnych. Moim zdaniem znalezienie miejsca we wspólnocie modlitwowej pozwala być bliżej Boga. Sam udział w niedzielnej Eucharystii jest niewystarczający – przekonuje.

Spośród licznych wspólnot modlitwowych warto wspomnieć o 30-osobowej Grupie Po-

kutnej, której członkowie raz w miesiącu poszczą o chlebie i wodzie w intencji ks. proboszcza. Prężnie działa również Apostolat Pielgrzymującej Matki Bożej z Szemsztatu. Dzięki jego istnieniu trwa peregrynacja małej kapliczki z obrazem Matki Bożej Trzykróć Przedziwnej. Istotny wpływ dla funkcjonowania parafii ma kilkuosobowa grupa porządkowa, która sprząta i układa kwiaty w kościele oraz pielęgnuje przykościelny ogród. Obok świątyni znajduje się Dom św. Józefa mieszczący poradnię rodzinną, psychologiczną i prawną. Miejsce to stanowi cenne zaplecze dla spotkań grup modlitwowych.

Parafianie i osoby przyjeżdżające z innych miejscowości mogą skorzystać z posługi ks. rezydenta – egzorcysty Marcina Hołuja. Duszpasterz pomaga uwolnić się od węzłów zła i różnych zagrożeń duchowych. Przede wszystkim poprzez możliwość skorzystania z sakramentu pokuty i pojednania z modlitwą egzorcyzmem. W każdy drugi czwartek miesiąca sprawuje Eucharystię, po której jest odmawiany Różaniec.

W pracę na rzecz parafii zaangażowane są Siostry Dominikanki Misjonarki od Jezusa i Maryi. Katechizują dzieci mieszkające na terenie Zielonki oraz prowadzą grupę Bielank. W tegorocznej wakacje przy wsparciu rodziców Bielanki utworzyły w ogrodzie za kościołem kawiarenkę. Można było zjeść smaczne ciasto i wypić sok, a uzyskany ze sprzedaży dochód został przeznaczony na 3-dniowe rekolekcje dla dziewczyn w Zgromadzeniu Sióstr Dominikanek Misjonek od Jezusa i Maryi w Zielonce.

We wnętrzu świątyni uwagę zwraca ufundowana przez parafian z inicjatywy poprzedniego proboszcza, ks. prałata Mieczysława Stefaniuka, kopia obrazu Matki Bożej Częstochowskiej przyozdobiona sukienką, wykonaną z przekazanej przez wiernych biżuterii. – Każdego dnia przed pierwszą i po ostatniej Mszy św. wizerunek Pani Jasnogórskiej jest odsłaniany wraz z odegraniem fanfar – wyjaśnia ks. proboszcz.



Ołtarz główny

foto: Patryk Lubrzyński

W SKRÓCIE

■ **Orszak Dziejów.** W przededniu beatyfikacji, 11 września, o godz. 16 sprzed pomnika kard. Stefana Wyszyńskiego na Krakowskim Przedmieściu w Warszawie wyruszy Orszak Dziejów 2021. Przemarsz zakończy się na placu Zamkowym, gdzie zostanie wystawiony spektakl przybliżający postać i nauczanie Prymasa Tysiąclecia.

■ **Konferencja o Prymasie Tysiąclecia.** Międzynarodowa Konferencja Naukowa „Stefan Kardynał Wyszyński a wolność religijna w Europie” odbędzie się w przededniu beatyfikacji Prymasa Tysiąclecia, 11 września, o godz. 9 na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Podczas wydarzenia zostanie przedstawiona publikacja naukowa „Kardynał Wyszyński a wolność religijna w Europie” jako wotum beatyfikacyjne złożone prymasowi Wyszyńskiemu. Spotkanie odbędzie się w auli im. Roberta Schumana na UKSW. Dostęp online: <https://youtu.be/emMLn02VIRs>.

■ **Wystawa o Prymasie.** W Muzeum Archidiecezji Warszawskiej przy ul. Dziekana 1 od 11 września do 30 października można zwiedzać wystawę: „Zwycięzca. Prymas dla Kościoła i Ojczyzny”. Obszerne informacje o życiu i działalności kard. Wyszyńskiego będzie towarzyszyć bogaty wybór materiałów ilustracyjnych i filmowych, często prezentowanych publicznie po raz pierwszy. Przedstawiona zostanie duża część darów Prymasa dla Muzeum Archidiecezji Warszawskiej oraz bezcenne pamiątki, wśród których znajdują się jego szaty i naczynia liturgiczne.

■ **Marsz dla Życia i Rodziny.** Z warszawskiego placu Zamkowego 19 września wyruszy o godz. 11.30 Narodowy Marsz Życia i Rodziny. Tegoroczna już 16. edycja święta wszystkich rodzin stanowi okazję do zmanifestowania poparcia dla tradycyjnego rozumienia małżeństwa, ochrony życia od poczęcia oraz budowania wspólnoty kochającej życie i rodzinę. Marsz odbędzie się pod hasłem: „Tato – bądź, prowadź, chroń”. Marsz przejdzie Krakowskim Przedmieściem do bazyliki św. Krzyża, gdzie o godz. 13 będzie odprawiona Msza św. Błogosławieństwa uczestnikom i organizatorom udzielił kard. Kazimierz Nycz i bp Romuald Kamiński. Więcej szczegółów na: www.czir.org.

■ **Kongregacja dziekańska.** W Akademiku Praskim przy ul. Floriańskiej 3a ordynariusz warszawsko-praski bp Romuald Kamiński i bp Jacek Grzybowski 16 września wezmą udział w Kongregacji dziekańskiej.



Przed Domem Polonii przy ul. Krakowskie Przedmieście 64 w Warszawie otwarto wystawę „Stefan Kardynał Wyszyński – Ojciec Duchowy Polaków i Polonii”. Ekspozycję oglądać można do 12 września. Stowarzyszenie

„Wspólnota Polska” w dniu otwarcia wystawy, 2 września, przygotowało konferencję pod tym samym tytułem. Uczestnicy modlili się w archikatedrze św. Jana Chrzciciela i złożyli kwiaty przy grobie Prymasa Tysiąclecia.



CENTRUM FOLKLORU

Prezydent wraz z żoną Agatą Kornhauser-Dudą i kard. Kazimierzem Nyczem 2 września otworzyli drzwi do mieszczącego się w Pałacu Karolin w Otrębusach edukacyjnego Centrum Folkloru Polskiego. W poszczególnych salach ekspozycyjnych można się zapoznać z różnorodnym folklorem: Pomorza, Warmii, Mazur, Kujaw, Mazowsza,

Wielkopolski, Podlasia, Śląska i Małopolski. Każdy z regionów zaprezentowany jest poprzez ludowy kostium, a także gwarę, tańce, muzykę i instrumenty. Druga część stałej ekspozycji prezentuje historię Zespołu Pieśni i Tańca „Mazowsze”. Od 3 września Centrum Folkloru Polskiego dostępne jest dla zwiedzających.

PRASKIE KATOWNIE

W katedrze św. Floriana 14 września o godz. 18 sprawowana będzie Msza św. w intencji osób zamordowanych i zadręczonych przez NKWD i UB w katowniach praskich w latach 1944–1954. Następnie odbędzie się złożenie kwiatów w miejscu dawnych katowni przy ul. Sierakowskiego 7 (dawniej WUBP) oraz ul. Cyryla i Metodego 4 (dawniej MUBP).

Uroczystości organizuje Towarzystwo Miłośników Polskiej Kultury i Tradycji.





fot. ks. Paweł Klys

ODZNACZENI ZA SZKOŁĘ

– Wchodźcie nie tylko w przestrzeń poznawania prawdy, ale żyćcie wam, byście weszli w przestrzeń dojrzenia i owocowania prawdy w was! Żeby to, co robicie, faktycznie w szkole was zmieniało i by czyniło was innymi ludźmi – byście byli prawdziwi. Byście nie tylko znali prawdę, ale żebyście byli prawdziwi! Bardzo wam tego życzę! – mówił

do uczniów abp Grzegorz Ryś podczas inauguracji nowego roku szkolnego w Zespole Szkół Katolickich im. Jana Pawła II w Łodzi. Po zakończeniu liturgii Mikołaj Pawlak, absolwent Zespołu Szkół Katolickich i Rzecznik Praw Dziecka, w imieniu Prezydenta RP Andrzeja Dudy i swoim wręczył odznaczenia państwowe twórcom szkoły./xpk

PIELGRZYMKA KATECHETÓW



fot. ks. Paweł Klys

W pierwszą sobotę września swoją pielgrzymkę jubileuszową do łódzkiej katedry

odbywali nauczyciele i katecheci. – Dyskutujemy o wartości pracy katechety i jego uposażeniu. Debatujemy nad programami katechetycznymi. Wszystko to jest na pewno ważne, bo katecheza musi w sposób odpowiedni dostosowywać się do warunków życia rodzinnego, rozwoju dzieci i młodzieży, do miejsca religii w życiu człowieka. Ale zawsze na pierwszym miejscu powinniśmy stawiać sobie pytania: Czy Jezus jest dla mnie najważniejszy? Czy Jego chcę głosić? – mówił bp Marek Marczak. Katecheci wysłuchali również wykładu ks. Dominika Sujeckiego „Wkład kościoła Katolickiego w rozwój pedagogiczny i katechetyczny w Archidiecezji Łódzkiej na przestrzeni 100 lat”./xpk

REDUTA ORDONA

Na warszawskiej Ochocie 6 września przy ul. Na Baterji, gdzie znajdowała się historyczna Reduta Ordona, odbyły się obchody 190. rocznicy jej obrony. Modlitwę w intencji poległych uczestników powstania listopadowego odmówił ks. prałat Kazimierz Sznajder, proboszcz parafii Najświętszej Maryi Panny Królowej Świata w Warszawie. W uroczystości uczestniczyli m.in. weterani i kombataneci, generałowie WP, przedstawiciele władz miasta i dzielnicy Ochota, młodzież ze szkół, które opiekują się miejscem pamięci, oraz poczty sztandarowe.



fot. sejm.gov.pl

■ **Dzień seniora i chorego.** W sanktuarium św. Ojca Pio przy ul. Fieldorfa 1 w Warszawie odbędzie się 25 września IV Diecezjalny Dzień Seniora i Chorego DW-P. W programie: godz. 10.30 – modlitwa różańcowa, godz. 11 – Eucharystia pod przewodnictwem ks. bp. Romualda Kamińskiego, instalacja relikwii bł. kard. Stefana Wyszyńskiego, sakrament namaszczenia chorych, koncert „Osiem Błogosławieństw”. Ponadto w godz. 10–13 będzie możliwość uzyskania konsultacji i porad medycznych. Spotkanie będzie transmitowane przez telewizję diecezjalną SalveNet.

■ **Złot Służby Liturgicznej.** W Wyższym Seminarium Duchownym Diecezji Warszawsko-Praskiej 18 września odbędzie się Złot Służby Liturgicznej. W programie: godz. 10 – rozpoczęcie i przywitanie grup, godz. 11 – Eucharystia; po Mszy św. – poczęstunek, zabawy na świeżym powietrzu, dmuchane jeżdźalnie, występ zespołu Mała Orkiestra Dni Naszych, rozdanie medali „Super Ministrant”, „Super Bielanka”, „Super Scholista/-ka”.

■ **600 lat Wołomina.** W parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Wołominie 17 września bp Jacek Grzybowski będzie przewodniczył Mszy św. z okazji 600-lecia lokacji Wołomina.

■ **Spotkanie osób owdowiałych.** Wspólnota Osób Owdowiałych serdecznie zaprasza na pierwsze po wakacjach spotkanie, które odbędzie się 18 września o godz. 16 w konkatedrze Matki Bożej Zwycięskiej na Kamionku. Rozpoczęcie Mszą św. odprowadzaną przez o. Łukasza Andrzejewskiego CP w intencji zmarłych współmałżonków, potem czas na katechezę i agapę w sali na plebanii.

■ **Brakuje nauczycieli.** W warszawskich szkołach brakuje około 2 tys. nauczycieli – informuje stołeczny ratusz. W tym roku szkolnym problem z kadrą jest jeszcze większy niż wcześniej. W ostatnich miesiącach z pracy w oświacie zrezygnowało około 7% nauczycieli. Braki dotyczą m.in. opiekunów w świetlicach i nauczycieli wychowania fizycznego.

■ **Za rok trafią do Warszawy.** Pociągi Impuls 2 dla Szybkiej Kolei Miejskiej przechodzą jazdy testowe. – Nowe pojazdy będą klimatyzowane, wyposażone w Wi-Fi, ładowarki USB, nowoczesny system informacji pasażerskiej, z dużym obszarem miejsca na bagaż, wózek dziecięcy oraz rower. – Mamy nadzieję, że pasażerowie i mieszkańcy aglomeracji warszawskiej przywitają te pociągi z dużym entuzjazmem. Pociągi będziemy sukcesywnie odbierać od producenta do końca 2022 r. – mówi rzecznik SKM.

ODPUST W LORETTO

Prawie 5 tys. pielgrzymów przybyło 5 września na doroczny odpust w sanktuarium Matki Bożej Loretiańskiej w Loreto. Eucharystii przewodniczył bp Jacek Grzybowski.

Uroczystość przeżywana była pod hasłem „Eucharystia – siła i jedność naszych rodzin”. Piesze pielgrzymki zorganizowano m.in. z Jadowa i Łochowa, z wielu parafii diecezji warszawsko-praskiej przybyły autokarami. Pielgrzymi przyjeżdżali także rowerami, motocyklami i samochodami.

– Przyjechaliliśmy z dziećmi na rowerach, aby pokazać im inny rodzaj modlitwy. Ofiarować Matce Bożej trud drogi, podziękować i poprosić o różne łaski – mówi Dorota Osipowska. Jej mąż, Adam Osipowski, dodaje, że chciał wyrazić wdzięczność Maryi



foto. Patryk Lubryczyński

za dar małżeństwa i rodziny w tak pięknym miejscu jak Loreto. Nie brakowało też ludzi młodych. – Przyszedłem z pielgrzymką pieszą z Łochowa, aby znaleźć spokój ducha, wyciszenie – mówi Anna Dąbrowska.

Pielgrzymi modlili się, śpiewając „Gódzinki”, słuchając prelekcji, m.in. z okazji 90. rocznicy śmierci bł. Ignacego Kłopotowskiego, słuchając koncertu modlitewnego zespołu Jan i koncertu Victorii.

Kulminacyjnym punktem była Eucharystia pod przewodnictwem bp. Jacka Grzybowskiego. Z zakrystii nowego kościoła do ołtarza polowego przed sanktuarium wyruszyła procesja z figurą Matki Bożej Loretiańskiej w asyście sztandarów Totus Tuus, służby liturgicznej, sióstr loretańskich oraz licznie przybyłych kapłanów.

W homilii bp Grzybowski przypominał, że podczas odpustu odczytywane są teksty liturgiczne z uroczystości Zwiastowania Pańskiego. Jak mówił, od momentu Zwiastowania chrześcijaństwo broni się przed manicheizmem, przekonującym, że ciało jest do duszy uwięzione w ciele, a ciało to „coś” gorszego.

– W pewnych momentach historii w duchowości chrześcijańskiej mocno zakorzeniło się przekonanie, że trzeba odrzucić ciało, aby zbawić duszę. Nigdy nie była to myśl prawdziwie chrześcijańska. Codziennie mówimy w modlitwie „Anioł Pański”: „A Słowo stało się ciałem”, po grecku słowo ciało (*sarks*) oznacza mięso. Nie można bardziej wyrazić cielesności tajemnicy Boga – zaznaczył. Zachęcił, aby na tajemnicę Zwiastowania nie tylko patrzeć przez wymiar religijnej ekstazy, lecz także uznać je jako przypomnienie, że ciało jest częścią naszej istoty. – Dlatego że Bóg stał się człowiekiem, każde ciało domaga się godności i miłości. Małutkie ciało, które nazywamy zarodkiem, blastocystą, morułą, to niewidoczne ciało człowieka, pojawia się w tajemnicy w ciele kobiety, a potem widzimy je jako nowonarodzone dziecko. Także ciało ludzi starych, schorowanych i cierpiących nadal jest pełne godności – wyjaśniał. Na zakończenie odpustu przed wystawionym Najświętszym Sakramentem modlono się „Koronką do Miłosierdzia Bożego”.

Patryk Lubryczyński



foto. Patryk Lubryczyński

Na powakacyjnym Dniu Wspólnoty 5 września zebrał się w bazylice Najświętszego Serca Jezusowego przy ul. Kawczyńskiej Ruch Światło-Życie diecezji warszawsko-praskiej – jego gałąź młodzieżowa oraz rodzinna, czyli Domowy Kościół. Spotkanie było okazją do dziękczynienia za rekolekcje, które odbywały się tego lata – tym większe, że przed rokiem ze względu na sytuację pandemiczną zrezygnowano z rekolekcyjnych wyjazdów.

W tym roku formacyjnym, który odbywał się pod hasłem „Prawda, Krzyż, Wyzwolenie”, podczas wakacji odbyło się 12 rekolekcji młodzieżowych dla ok. 750 oazowiczów oraz 21 rekolekcji Domowego Kościoła, w których uczestniczyło 387 małżeństw wraz z 759 dziećmi, co z 21 kapłanami i parami moderującymi oraz 92 parami animatorskimi dało 1870 osób. W sumie na letnie oazy w diecezji warszawsko-praskiej wyjechało 2600 osób.

Głównym punktem spotkania była Eucharystia, której przewodniczył bp Romuald Kamiński. W homilii ordynariusz warszawsko-praski, doceniając drogę formacji

Oazowe dziękczynienie

i diakonii Ruchu Światło-Życie, prosił oazowiczów, by byli dyspozycyjni dla innych – zwłaszcza zagubionych we współczesnym świecie i swojej wierze. By byli dla nich pomocą i wsparciem w odkrywaniu siebie, drogi powołania i formowaniu ku świętości.

– Godność dziecka Bożego zobowiązuje, żeby o nią dbać i się nią szczeni. (...) Jeśli sami czujemy się bardziej świadomi powoła-

nia, drogi życiowej, zasad życia, naszej wielkości, to tym bardziej powinno w nas drążyć pragnienie: „Chcę pomóc innym, żeby byli szczęśliwi”. Dzisiaj widzę, że to powinno absolutnie wyjść na pierwsze miejsce – apelował bp Kamiński.

Po Mszy św. odbyły się spotkania w grupach rekolekcyjnych.

Radek Molenda



foto. Radek Molenda

Żegnamy kapłanów

Ksiądz kanonik **Zbigniew Gaskowski** zmarł 3 września w wieku 85 lat, w 62. roku kapłaństwa. Urodził się 18 kwietnia 1936 r. w Łodzi. Pochodził z parafii św. Wawrzyńca DM w Kutnie.



foto: https://dw-p.pl/7640

Święcenia kapłańskie przyjął 26 czerwca 1960 r. z rąk kard. Stefana Wyszyńskiego.

Jako wikariusz pracował w parafiach: św. Małgorzaty w Leoncinie, św. Michała Archanioła w Nowym Dworze Mazowieckim, Matki Bożej Pocieszenia w Żyrardowie, Najświętszego Serca Pana Jezusa w Warszawie-Falenicy, św. Józefa Oblubieńca NMP w Warszawie na Kole i św. Andrzeja Apostoła na warszawskim Mirowie.

24 czerwca 1982 r. został proboszczem parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Józefowie k. Otwocka.

Po 12 latach posługi 22 czerwca 1994 r. skierowany został do Warszawy i jako proboszcz objął parafię Matki Bożej Loretańskiej przy ul. Ratuszowej. Po przejściu na emeryturę w 2004 r. pomagał duszpastersko w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starej Miłośnie.

Uroczystości pogrzebowe zaplanowano na 9 września w parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa w Starej Miłośnie ze złożeniem ciała w grobach kapłańskich na miejscowym cmentarzu parafialnym.

Ksiądz **Maksymilian Sowa SCMA**

zmarł 4 września w Hospicjum Opatrzności Bożej w Wołominie w wieku 83 lat, w 59. roku życia kapłanem i 51. roku ka-



foto: https://dw-p.pl/7641

plaństwa. Urodził się 16 września 1938 r. w Saczynie k. Kalisza. Blisko 30 lat pracował w placówkach na terenie diecezji warszawsko-praskiej. W 1993 r. skierowany został do domu zakonnego michalitów w Markach, został mianowany proboszczem parafii św. Andrzeja Boboli. Po zwolnieniu z funkcji proboszcza (2005 r.) przez 2 lata pracował w duszpasterstwie parafialnym w parafii Matki Bożej Królowej Aniołów w Warszawie, po czym powrócił do Marek jako administrator Ośrodka Duszpasterskiego w Słupnie (2007–2010), a po ustanowieniu parafii Matki Bożej Fatimskiej i bł. Bronisława Markiewicza w Słupnie został jej proboszczem (2010–2014). Potem zamieszkał w parafii jako rezydent, służąc pomocą duszpasterską także w parafii św. Andrzeja Boboli w Markach.

Uroczystości pogrzebowe zaplanowano na 8 września w kościele Matki Bożej Fatimskiej i bł. Bronisława Markiewicza w Słupnie, ul. Jana Pawła II 21. Złożenie ciała odbędzie się na cmentarzu parafialnym w Markach, ul. Cmentarna.

Zagraj z Prymasem

Grupa młodzieży z wolontariatu Fundacji Orszak Trzech Króli zaprasza do interaktywnej gry terenowej śladami kard. Wyszyńskiego po dawnej Warszawie. Zabawa przybliża postać oraz nauczanie Prymasa Tysiąclecia i zaprowadza do miejsc, które w szczególności związane są z jego osobą. Zawodnicy otrzymają pytania, na które mogą odpowiedzieć, korzystając z wiedzy ogólnej oraz z podpowiedzi, znajdujących się w miejscach zaznaczonych na mapie wyświetlanej na smartfonie. Gra przewidziana jest dla dorosłych, młodzieży i dzieci od 8. roku życia.

Oficjalny start gry nastąpi 11 września o godz. 10 przy Domu Arcybiskupów Warszawskich (ul. Miodowa 17/19), a włączyć się można w dowolnym czasie do 19 września do godz. 10. Aby zagrać trzeba zarejestrować się na stronie www.sladamiprymasa.pl, zebrać drużynę lub dołączyć do już istniejącej. Czas trwania gry to ok. 2 godziny. Ze względu na zasady sanitarne gra odbywa się przy użyciu smartfonów i nie wymaga kontaktu z osobami trzecimi. – Gwarantujemy ciekawą przygodę, rywalizację i nagrody – zachęcają organizatorzy i proszą o rozprzagowanie inicjatywy, aby możliwie dużo



foto: https://www.facebook.com/OrszakTrzechKrolu/

osób mogło z niej skorzystać. Grę w całości stworzyli uczniowie szkół średnich z siedmiu liceów i techników.

Festiwal „Niepokalana”

XXXVI Międzynarodowy Katolicki Festiwal Filmów i Multimediów „KSF NIEPOKALANA 2021” odbędzie się w dn. 17–19 września w parafii Matki Bożej Częstochowskiej w Józefowie k. Otwocka. Inauguracja w piątek 17 września o godz. 12 w Sali Multimedialnej w Domu św. Józefa, ul. Piotra Skargi 24. W niedzielę 19 września w godz. 14–16.30 będą miały miejsce projekcje filmów w Domu św. Józefa, wstęp wolny; o godz. 17 festiwalowe zmagania zakończy ogłoszenie wyników i wręczenie nagród.

W tym roku nadesłano 144 prace z Belgii, Francji, Hiszpanii, Niemiec, Ukrainy, Stanów Zjednoczonych oraz Polski.

Festiwal objęli patronatem Prymas Polski abp Wojciech Polak, bp Romuald Kamiński, Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji Witold Kołodziejowski. Patronat medialny sprawuje tygodnik „Idziemy”.

Filmy i zwiastuny prezentowane są na kanale You Tube: festiwal ksfNiepokalana. Na zakończenie dnia o godz. 18 w miejscowym kościele bp Romuald Kamiński będzie przewodniczył Mszy św., po której usłyszymy „Pop Oratorium Totu Tuus” ks. Jana Śmigasiewicza w wykonaniu orkiestry Sinfonia Nova, chóru Totus Tuus, zespołu Faustynki, scholi dziecięcej Kresy oraz solistów.



Zmiana w Rampie

Dyrektor Teatru Rampa, Witold Olejarz, po 23 latach zarządzania placówką przeszedł na emeryturę. Za jego kadencji teatr wszedł w najlepsze lata świetności.

Zespół pożegnał dyrektora spektaklem „Miłość jako jednostka chorobowa”, na który zaproszeni zostali przyjaciele i instytucje współpracujące z Rampą. – Kończy się pewna epoka – powiedział Daniel Wójtowicz, szef marketingu. – Sukces Teatru Rampa, kierowanego przez dyrektora Olejarza, można by opisywać długo. Zawitało tutaj w tym czasie 1,5 mln widzów. Sale podczas spektakli były wypełnione, często brakowało biletów. Przyzwyczailiśmy się do owacji na stojąco. Rampa wybrana została głosami widzów „Teatrem Roku 2018” w plebiscycie Warszawiaki 2018 – wyliczał Daniel Wójtowicz. Podkreślił, że dyrektor Olejarz nie chciał specjalnych uroczystości na pożegnanie poza spotkaniem z gronem osób, z przedstawicielami instytucji, z którymi teatr współpracował. Zespół, w którym dyrektor Olejarz stworzył niemal rodzinną atmosferę,

postanowił pożegnać go premierowym spektaklem. Wśród zaproszonych gości był tygodnik „Idziemy”. Na pożegnaniu obecny był ks. prałat Marcin Wójtowicz, proboszcz parafii Chrystusa Króla, na terenie której znajduje się teatr. – Po pożarze dachu kościoła w 2011 r. Rampa, jako jedna z niewielu instytucji, zorganizowała dla nas wsparcie. Teatr wystawił wtedy charytatywny spektakl. Zawsze byliśmy zapraszani na grane co roku „Jesus Christ Superstar”, z dyrektorem Witoldem Olejarzem spotykaliśmy się przy wielu innych okazjach – mówi ks. Wójtowicz.

Za kadencji dyrektora Olejarza nastąpiło podwojenie liczby spektakli w roku, pięciokrotne zwiększenie widowni i przychodów teatru, co zasadniczo zmieniło pozycję Rampusy w kulturalnym świecie stolicy. 20-osobo-

wemu zespołowi artystycznemu – w tym aktorem przyjętym ze zlikwidowanego Teatru Nowego – dano artystyczny rozwój i możliwość utrzymania pracy. Z inicjatywy dyrektora Olejarza powstała Galeria Sztuki Rampa, promująca w kilkunastu wystawach każdego roku wielu wybitnych polskich artystów i malarzy. Przy Teatrze Rampa afiliowany został i otoczony mecenatem dziecięco-młodzieżowy amatorski Teatr Muzyczny TINTILLO, wystawiający w sezonie po kilkadziesiąt spektakli muzycznych. Witold Olejarz wcześniej uhonorowany został za całokształt pracy na rzecz kultury polskiej Złotym Krzyżem Zasługi, a za zasługi dla województwa mazowieckiego – medalem „Pro Masovia”. /IS

foto: Marianna Kulcsa

REKLAMA

"Złością czy miłością"

Elżbieta Stawińska i Paweł Fijałkowski

piątek, godz. 20.00

"Radość miłości"

Paweł Zuchniewicz

piątek godz. 21.45



W RADIO
Warszawa
106.2 FM

Radio Warszawa 106,2 FM i www.radiowarszawa.com.pl

Obraz Michaela Willmanna pt. „Męczeństwo św. Tomasza” oglądać można w kościele Wszystkich Świętych przy pl. Grzybowskiem w Warszawie.

Kolorystyka obrazu jest monochromatyczna z akcentami czerwono-białych barw. Ciemność dominująca w obrazie rozświetlana jest jasną poświatą na niebie oraz blaskiem wokół oblicza męczennika. Światłocien wydobywa mistycyzm i dramatyzm wydarzenia oraz pogłębia dynamiczną kompozycję. Wzmacnia ją rama ze snycerką z motywami liści akantu, które obficie zdobią znajdujący się u góry kartusz z napisem: „SANCTUS/THOMAS”. Ramy pokryte zo-

męczeńskiej śmierci. Jego relikwie przewieziono w III wieku do Edessy, gdzie powstał prężny ośrodek kultu świętego. Stąd jego relikwie dotarły w 1258 r. na wyspę Chios, a w końcu do Ortony we Włoszech, gdzie znajdują się w bazylice katedralnej św. Tomasza Apostoła.

Według apokryfów Tomasz zakończył życie, przelawszy krew za swego Mistra w Kalaminie koło Madrasu w Indiach, gdzie został zabity mieczem lub lancą. Jakub de Vo-

Męczeństwo św. Tomasza dr Dorota Lekka

Dzieło powstało w 1662 r. z fundacji opata Arnolda Freibergera i zdobiło pierwotnie główną nawę kościoła Wniebowzięcia NMP w Lubiążu. Tak jak pozostałe dzieła z cyklu, obraz był przenoszony w czasie wojny i ostatecznie znalazł się w 1952 r. w Warszawie, gdzie decyzją Kurii Metropolitarnej trafił do kościoła Wszystkich Świętych. Zawieszony w oryginalnych ramach znajduje się na ścianie kaplicy lewego transeptu kościoła.

Obraz ukazuje scenę męczeńskiej śmierci Tomasza Apostoła. Święty ubrany jest w ciemnobrązowe szaty. Jego twarz okolona jest gęstą, kędzierzawą brodą i włosami. Oczy wzniesione ma ku niebu. Prawa ręka z rozwartą dłonią wyciągnięta jest w bok w kierunku dręczycieli, a lewa obejmuje krzyż. Z lewej strony znajdują się cztery postacie oprawców. Najbliżej stojąca osoba ubrana jest w zbroję z włócznią wycelowaną w bok Tomasza. Kolejna, centralna postać, ubrana w czerwony płaszcz przerzucony przez ramię, wznosi do góry dłoń z kamieniem, celując w świętego. Za nią stoi ciemnoskóry mężczyzna w pióropuszu na głowie i przerzuconym przez ramię łukiem. Z przodu widzimy w połowie odzianego, przykucniętego mężczyznę z wyciągniętą w kierunku męczennika włócznią. U stóp apostoła, w prawym dolnym rogu obrazu, leży rzucona, rozłożona księga z pogniecionymi stronkami. Nad nią, na postumencie krzyża, widnieje herb opactwa lubiąskiego, a nad nim – monogram opata Arnolda Freibergera: „A.A.L. – Arnoldus Abbas Lubiensis”, z datą „1662”. Jest tam także sygnatura: „M. Will”. W tle po prawej stronie widzimy fragment antycznej budowli z korynckimi kolumnami.



Michael Willmann, „Męczeństwo św. Tomasza”, 1662 r., kościół Wszystkich Świętych, obraz olejny na płótnie, 311 x 395

stały marmoryzacją, a elementy snycerskie są pozłacane.

Św. Tomasz Apostoł zmarł 3 lipca 72 r. w Kalaminie w Indiach podczas działalności ewangelizacyjnej.

Według tradycji po zesłaniu Ducha Świętego, kiedy apostołowie rozeszli się, aby głosić o Chrystusie, św. Tomasz ewangelizował wśród Partów, Medów i Persów, dotarł do północnych Indii i przyniósł wiarę na wybrzeże Malabaru.

Grób świętego znajduje się pod ołtarzem w katedrze w Madrasie (dawne Majlapur), w pobliżu prawdopodobnego miejsca jego

raigne pisze, że po zniszczeniu bożka pogańskiego arcykapłan świątyni przebił Apostoła mieczem. Pseudo-Abdiasz, nawiązując do apokryficznych „Dziejów Tomasza”, podaje, że król Mezdeusz nakazał czterem żołnierzom i jednemu znaczniejszemu mężowi, aby wyprowadzili Apostoła na górę i tam pozbawili go życia. Do tej sceny nawiązuje Willmann, przedstawiając męczeńską śmierć, która dokonała się za pomocą włóczni, ale dodaje kamienie, a także ukazuje Tomasza obejmującego krzyż, u stóp którego leży. Potwierdza przez to przywiązanie ucznia i jego miłość do Mistra. Wzniesione do góry oczy potwierdzają zawierzenie Bogu, a wzniesiona je wyciągnięta prawa ręka, która sprawia wrażenie, jakby Tomasz z otwartymi ramionami siedział na spotkanie z umiłowanym Panem. Rzucona niedbale księga Biblii potwierdza, że święty ginie za głoszenie Ewangelii Chrystusowej oraz dokładnie w momencie jej przepowiadania.

Księga jest stałym atrybutem św. Tomasza w ikonografii. Atrybutami świętego są także miecz i włócznia, którą go przeszyto, oraz kątownica lub pion architekta – nawiązanie do legendy mówiącej o jego działalności jako budowniczego, który miał wnieść pałac niebieski dla indyjskiego króla. Św. Tomasz jest też patronem architektów. Nie dziwi więc, że Willmann ukazał go na tle fragmentu antycznej budowli z korynckimi kolumnami.

Wspomnienie liturgiczne św. Tomasza Apostoła obchodzone jest w Kościele katolickim 3 lipca.





fol. xhz

sca w 1926 r. i wtedy poznał matkę Czacką. Najważniejszym momentem ich współpracy był okres II wojny światowej, gdy ks. Wyszyński był kapłanem w Laskach i zarazem kapłanem „Grupy Kampinos” AK. Do końca życia odwiedzał dom zgromadzenia.

Dzieło matki Czackiej rozrosło się. Obecnie domy prowadzone przez Siostry Franciszkańki Służebnice Krzyża znajdują się w Żuławie, Rabce-Zdroju, Sobieszewie k. Gdańska, a za granicą – w Indiach i Rwandzie. W filmie siostry opowiadają o doświadczeniu swojej codziennej pracy. – Zrozumiałam, czym jest bezwarunkowa miłość Boża – mówi jedna z siostr o tym, czego nauczyła się od głęboko upośledzonego chłopca z Indii. – Nie wszystko widzimy oczami – dodaje.

Film jest przepleciony archiwalnymi zdjęciami oraz krótkim fragmentem nagrania fil-

Nie wszystko widać oczami

Film dokumentalny „Widzieć w ciemności” Piotra Górskiego pokazuje dzieło matki Czackiej poprzez świadectwa osób, które ją znały oraz są związane z ośrodkiem w Laskach.

Roman Roczeń gra w tenis ziemny, organizuje rejsy dla niewidomych na morzu, śpiewa szanty. Sam jest niewidomy. Takie osoby jak on jeszcze na początku XX wieku nie miały przed sobą perspektyw, często żebrały na ulicach. Sytuację osób niewidzących oraz ich postrzeganie w społeczeństwie zmieniła hrabianka Róża Czacka, późniejsza matka Elżbieta.

Róża była wykształconą, młodą kobietą z zasłużonego rodu, gdy w 1984 r. w wieku 22 lat straciła wzrok, który od dzieciństwa miała słaby. Ten – wydawałoby się – życiowy dramat stał się początkiem nowej drogi, która przyniesie wiele dobra. Róża postanowiła zająć się innymi niewidomymi. Nie została filantropką, wspierającą ubogich, lecz stała się jedną z nich.

Nauczyła się alfabetu Braille’a i dostosowała go do potrzeb języka polskiego. Już w 1911 r. powstało Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi. Zgromadzenie Zakonne Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża założyła 7 lat później. Ich główną siedzibą do dziś są podwarszawskie Laski.

Matka Czacka zmieniła postrzeganie niewidomych w społeczeństwie.

– Matka Czacka to arystokratka Boga. Kochała wymagającą miłością – wspominają świadkowie w filmie „Widzieć w ciemności”.

Wypowiadają się w nim siostry ze zgromadzenia, wychowankowie Lasek, ci, którzy mieli okazję poznać matkę Czacką oraz osoby związane z Laskami, jak Krzysztof Zanussi czy Maja Komorowska.

Od początku w Laskach pracowały na równych prawach zarówno siostry, jak i osoby świeckie, a niewidomi byli traktowani jako członkowie wspólnoty. Podopieczni byli przygotowywani do radzenia sobie samodzielnie, do wykonywania zawodu. Sami wspominają, że doświadczyli wiele miłości.

Ważne postacie w historii zgromadzenia to ks. Władysław Kornilowicz, ks. Tadeusz Fedorowicz czy Antoni Marylski, który pod koniec życia został księdzem. Ks. Stefan Wyszyński po raz pierwszy przybył do tego miej-

scowego z udziałem matki Czackiej. Poznajemy także szczegóły cudu beatyfikacyjnego – uzdrowienia Karoliny Gawrych, która teraz rozpoczyna studia.

Możemy także dowiedzieć się od samych niewidomych, jakie wyzwania napotykają w życiu i jakiej pomocy potrzebują np. na ulicy. – Nie wiecie, ile ręce widzą – mówi jedna z pań. – Życie niewidomych to permanentne potykanie się, a cała umiejętność polega na tym, by się nie wywrócić – podsumowuje Roman Roczeń.

Film „Widzieć w ciemności” będzie można obejrzeć w dniu beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego i matki Elżbiety Róży Czackiej (w niedzielę 12 września) w TVP 1, a później – na vod.tvp.pl. Reżyserem i autorem scenariusza filmu „Widzieć w ciemności” jest Piotr Górski, autorem zdjęć – Grzegorz Liwiński, a producentami – Malwina Kiepiel i Edyta Łysiak. Film wyprodukowała firma Aurel.

Barbara Stefańska



fol. xhz

Bokser w piekle

Mirosław Winiarczyk

fol. materiały dystrybutora

Debiut reżyserski Macieja Barczewskiego, wykładowcy uniwersyteckiego z Trójmiasta, należy analizować w kontekście realizowanych po wojnie filmów o – jak się kiedyś mówiło – tematyce oświęcimskiej.

Ciekawe, że filmów o Oświęcimiu w PRL-u było stosunkowo niewiele. Od „Ostatniego etapu” z 1947 r. zrobiono ich zaledwie kilka, w tym głośną „Pasażerkę”, nieukończoną z powodu śmierci reżysera Andrzeja Munka.

Utwory te realizowała głównie Wanda Jakubowska, przedwojenna, pryncypialna komunistka i więźniarka z Auschwitz, która przypisała sobie, prawem kaduka, monopol na tę tematykę. Jest to temat na osobne rozważania.

Przypomnijmy tylko, że dominował wówczas dogmat, że w Oświęcimiu ginęli tylko Żydzi, w związku z czym polskie ofiary były na marginesie.

Reżyser filmu „Mistrz” w pewnym sensie złamał ten stereotyp, podobnie jak twórcy filmów o św. Maksymilianie Kolbom i rotmistrzu Witoldzie Pileckim. Autor opowiada historię polskiego boksera, Tadeusza Teddy Pietrzykowskiego, który w 1940 r. został przywieziony do obozu w pierwszym transporcie.

Więzień z numerem 77, terroryzowany reżimem obozowym, przypadkiem musiał stawić czoła atakowi kapo, co przyczyniło się do ujawnienia jego bokerskiego zawodu. Od tego momentu SS-mani zaczęli organizować pokazy walki z udziałem Pietrzykowskiego i wybranych więźniów, co traktowali jako dobrą rozrywkę dla rozpamiętanych strażników. Bohater staczał kolejne pojedynki, walcząc nie tylko o zwycięstwo, ale także

o psychiczne pokonanie upokorzeń i obozowego terroru.

Barczewski dobrze ukazał niejako dwa wymiary dramatu bohatera filmu. Pietrzykowski walczył bowiem o przeżycie w imię elementarnego człowieczeństwa, ale także uratowania honoru jako Polaka.

Warto podkreślić bardzo dobrą artystyczną i techniczną jakość zdjęć, co pomogło w kreowaniu na ekranie wizji obozowego kosmaru. Do powodzenia filmu walczyli przyczyniła się wybitna kreacja Piotra Głowackiego w roli Pietrzykowskiego. Należy także zwrócić uwagę na popis aktorski Grzegorza Małeckiego jako sadystycznego oficera SS, który w rozmowach z bokserem hamletyzuje i filozofuje, próbując uzasadnić swoje zbrodnie. Tego rodzaju postacie Niemców były już zresztą obecne w europejskich i amerykańskich filmach wojennych i obozowych, głównie o Holokauście.

Na koniec przypomnę pewną ciekawostkę, związaną z tematyką „Mistrza”. W 1962 r. w Czechosłowacji zrealizowano film „Bokser i śmierć”, inspirowany nowelą Józefa Hena opartą na obozowych losach Tadeusza Pietrzykowskiego. Nasuwa się pytanie, dlaczego taki obraz mógł wówczas powstać w Czechosłowacji, a nie w Polsce. Sądzę, że film o losach Pietrzykowskiego (który wówczas żył) nie mógł być zrobiony, gdyż dzielny bokser był polskim, heroicznym więźniem Oświęcimia.

„Mistrz”; Polska, 2020; dramat historyczny; scenariusz i reżyseria: Maciej Barczewski; aktorzy: Piotr Głowacki, Grzegorz Małecki, Marcin Bosak, Marian Dziędziel i inni; dystrybucja: Galapagos Films

Centrum szyfrów

25 września zostanie otwarte dla publiczności Centrum Szyfrów Enigma w Poznaniu. Otwarcie zainauguruje wieczorne widowisko multimedialne z użyciem technologii 3D oraz koncert. Zaplanowano także m.in. grę terenową poświęconą kryptografii i nocne zwiedzanie budynku CSE. Z kolei w niedzielę 26 września ma zostać wystawiony spektakl „Czy świat potrafi jeszcze trzy kwadranse?...” dedykowany Henrykowi Zygałskiemu i jego partnerce, Bercie Blofield. Występ będzie transmitowany przez internet.



fol. facebook/pogromcyenigmy

Od września na ekspozycji CSE będzie prezentowana oryginalna niemiecka maszyna szyfrująca o sygnaturze K 574, wypożyczona ze zbiorów Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu. Modele Enigmy tego typu były używane m.in. przez wojsko i służby dyplomatyczne Szwajcarii. Dyrektor Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu Aleksander Ostasz wskazał, że egzemplarz Enigmy trafił do zbiorów placówki w latach 80. XX wieku. – Została kupiona przez naszego pracownika. Jest to egzemplarz czterowirnikowy, cywilny, wyprodukowany w latach 30. XX wieku – powiedział.

Poznański magistrat wskazał, że ekspozycja CSE będzie złożona z trzech części. W pierwszej zwiedzający poznają metody szyfrowania informacji od starożytności do czasów współczesnych. Kolejne części poświęcone zostaną historycznym wydarzeniom związanym ze złamaniem kodu Enigmy oraz ich następstwom, w tym rewolucji informatycznej. Dla najmłodszych gości CSE przygotowano Strefę Szyfrów, czyli specjalne miejsce dla rodzin, które ma inspirować do samodzielnego zdobywania wiedzy.

Przestrzeń CSE została przystosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, rodzin z dziećmi oraz osób starszych. W budynku znajduje się także specjalny pokój wyciszenia oraz miejsca odpoczynku./KAI/dg

KONKURS

„Jeśli jakiś program, to Ona [Maryja]!” – powiedział pod koniec życia kard. Stefan Wyszyński, gdy zapytano go o wskazania na przyszłość. Swoją postawą, wyrażającą się w zawołaniu „Soli Deo per Mariam”, dał takiemu programowi najlepsze świadectwo. Wincenty Łaszewski w książce „Stefan błogosławiony Wyszyński” (Frona) przedstawia jego duchową biografię, mającą przybliżyć nas do maryjności, wyrażonej zresztą w podtytule: „12 znaków Maryi”. Na podstawie wydarzeń, które w historii polskiego narodu między latami 1948–1981 stały się jej punktami zwrotnymi, autor przedstawia duchową podbudowę, przygotowaną dla nich przez Prymasa Tysiąclecia.

Wśród czytelników, którzy 13 września między godz. 13 a 13.15 zadzwonią pod nr (22) 512 00 95 i odpowiedzą na pytanie: **W co wpatrzony miał oczy kard. Stefan Wyszyński, przyrzekając w Ślubach Jasnołęckich stać na straży budzącego się życia?** – rozlosujemy 4 egzemplarze książki „Stefan błogosławiony Wyszyński”.

Odpowiedź na pytanie konkursowe nr 36: Bł. Izidor odmówił zdjęcia szkaplerza. Zwycięzcom gratulujemy!



Jest z Boga i dla Boga
– pisała matka Czacka
o Towarzystwie Opieki
nad Ociemniałymi. Dzieło,
jak je nazywała, do dziś
tętni życiem i pomaga
niewidomym w Polsce
i poza jej granicami.



for. wikipedia

Dzieło Matki

Agnieszka M. Domańska

Róża Czacka dorastała w rodzinie hrabiowskiej – otrzymała staranne wykształcenie, biegle знаła cztery języki, a z rodzinnego środowiska wyniosła ideały pracy patriotycznej, społecznej i żywą wiarę. Miała zaledwie 22 lata, gdy upadek z konia sprawił, że na zawsze straciła wzrok. „Trafiłam na doktora, który mądrze i sumiennie postawił sprawę. Powiedział mi prawdę, a jednocześnie wskazał mi nowe dla mnie drogi życia. Wskazał mi niewidomych, którzy w Polsce pozostawali prawie bez żadnej opieki” – opisywała później matka Czacka w „Notatkach”. Podjęła to wyzwanie i poświęciła się mu bez reszty, z całą energią pracując nad własną rehabilitacją, ucząc się alfabetu Braille’a, poznając metody nauczania i pracy z niewidomymi z literatury fachowej i podczas podróży do Francji, Belgii, Austrii, Szwajcarii i Niemiec.

Pierwsze kroki na drodze pomocy niewidomym Róża stawiała w Warszawie – odwiedzała ich w domach rodzinnych, uczyła alfabetu Braille’a lub robót ręcznych. W 1911 r. władze carskie zatwierdziły powstanie Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi, pod którego patronatem w Warszawie powstała m.in. szkoła elementarna czy brajlowska biblioteka. W 1921 r. w Laskach, na dawnym folwarku podarowanym przez rodzinę Daszewskich, powstał Zakład dla Niewidomych. 3 lata wcześniej Róża złożyła śluby wieczyste i jako matka Elżbieta założyła Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża, których szczególnym charakterem jest pomoc niewidomym na ciele i na duszy.

SERCE BIJE W LASKACH

Właśnie w podwarszawskich Laskach, otoczonych leśną zielenią, w otulinie Puszczy

Kampinoskiej, bije serce Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi oraz Zgromadzenia Sióstr Franciszkanek Służebnic Krzyża założonych przez Różę Czacką. – Jest to Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych im. Róży Czackiej, w którym dzieci mają opiekę począwszy od kilku miesięcy, kiedy rodzice dowiadują się, że ich skarby mają kłopoty ze wzrokiem, aż po dorosłość – opowiada s. Radosława Podgórska FSK. Pod egidą ośrodka działają szkoły na każdym etapie edukacyjnym, także szkoła specjalna i szkoła muzyczna. Dzisiaj ośrodek rozciąga się na przestrzeni około 40 ha. Kadre stanowią specjaliści przygotowani do pracy z osobami niewidomymi, natomiast siostry franciszkanki stanowią teraz jej niewielką część. – W Laskach uczy się mniej więcej 200 dzieci. Cały personel ośrodka to blisko 440 osób, a sióstr jest około 40 – podaje s. Radosława.

Jak opowiada, dzieci realizują program obowiązujący dla wszystkich uczniów, nato-

miast zadaniem ośrodka jest go przygotować w taki sposób, by dzieci mogły go jak najlepiej przyswoić, co bywa wyzwaniem. – Zdarza się, że nauczyciele przygotowują materiały do lekcji w kilku wariantach, by mogły korzystać z nich nie tylko dzieci, które nic nie widzą, lecz także dzieci z poczuciem światła, posługujące się powiększonym alfabetem, czy uczniowie widzący lunetowo, którym wystarczy lekko powiększony druk – wyjaśnia siostra.

Choć Laski są jednym z najbardziej znanych ośrodków, siostry w miarę możliwości starają się działać także w innych częściach Polski. – Nasze siostry posługują w Żuławie między Lublinem a Zamościem, gdzie jest Dom Pomocy Społecznej dla Niewidomych Kobiet. Również w Rabce Zdroju prowadzi Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dzieci niewidomych ze sprzężeniami. Natomiast w Sobieszewie k. Gdańska jest przedszkole dla dzieci niewidomych i bardzo prętnie działa placówka wspomagania dziecka niewidomego. Naszym pragnieniem jest, by powstał też Dom Pomocy Społecznej dla starszych osób niewidomych bliżej Warszawy. Chciałybyśmy, aby na terenie Lasek powstała baza dla osób, które obecnie tracą wzrok, np. z powodu cukrzycy czy innych chorób – opowiada s. Radosława. Jak dodaje, zgromadzenie nieustannie pomaga też osobom niewidomym na duszy. – W okresie międzywojennym szczególnie charakterem w tym względzie miał ks. Władysław Kornilowicz. Obecnie tę posługę kontynuujemy w domu rekolekcyjnym i zawsze jesteśmy otwarte na rozmowę z każdym, kto przeżywa osobiste trudności czy kłopoty w wierze – wyjaśnia franciszkanka.

SŁUŻBA ŚWIATŁU

Jednak siostry z czasem dostrzegły, że trzeba pójść krok dalej, bo niewidomi żyją przecież nie tylko w Polsce, ale i na całym świecie. W 1989 r. pierwsze przedstawicielki Franciszkanek Służebnic Krzyża wyruszyły do Indii. – Szacuje się, że w Indiach żyje ok. 14 mln osób niewidomych, a 40 tys. dzieci rocznie traci wzrok ze względu na niedo-



Rabka Zdrój

for. facebook

żywnienie i brak witamin. W społeczeństwie przeważa hinduizm, a w tej religii osoby niepełnosprawne są poza społeczeństwem. Niepełnosprawność odczytywana jest jako kara za grzechy przodków. Natomiast z moich doświadczeń wynika, że wszystko zależy od rodziny. W ośrodku, w którym pracowałam, przebywa obecnie 100 niewidomych dzieci, od przedszkola do ukończenia szkoły średniej – tłumaczy s. Sara FSK, która 9 lat pracowała w Indiach, a obecnie odpowiada za kontakt z domami misyjnymi.

Na początku siostry założyły sierociniec dla niewidomych w mieście Bangalore w stanie Karnataka. Jego mieszkańcy uczęszczali do zwykłych szkół, a w internacie dzieci uczyły się alfabetu Braille'a i odrabiały lekcje. Jednak dzieciom trudno było poradzić sobie w tradycyjnej szkole, dlatego siostry postanowiły założyć szkołę podstawową dla osób niewidomych. – W 1991 r. zostałyśmy wpisane do oficjalnego rejestru, a nasze ośrodki w Indiach działają pod nazwą „Jyothi Seva”, czyli „Służba Światłu”. W tej chwili mamy już

z okazji beatyfikacji napisać listy do matki Czackiej. „Jesteś moją inspiracją, Matko, ponieważ nauczyłaś mnie, jak akceptować moją ślepotę tak, jak Ty ją zaakceptowałaś, a także nauczyłaś mnie, jak kochać Chrystusa tak, jak Ty Go kochałaś” – napisała Martha Mary. Z kolei Radha zainspirowała się determinacją matki Elżbiety w osiąganiu zamierzonego celu. „A jak sama powiedziałaś, że w słowniku nie ma słowa «nie mogę», pomóż mi, Matko, zdać sobie sprawę, że w życiu nie ma niczego, czego nie mogę zrobić” – napisała dziewczynka.

KOMERA, CZYLI ODWAGI!

Placówki misyjne siostry franciszkanki od 2006 r. prowadzą również w Rwandzie, kraju wielkości województwa warmińsko-mazurskiego, który zamieszkuje 13 mln ludzi. Jak zwraca uwagę s. Angelica Jose FSK, która pracowała na terenie Rwandy przez 3 lata, to kraj tysiąca wzgórz i tysiąca uśmiechów. Przeważają tam tereny rolnicze, porośnięte plantacjami kawy i herbaty, utkane polet-

“Wszystko w pełni dla Boga.
Od świtu do nocy – wszystko dla Boga.
Od urodzenia do śmierci – wszystko dla Boga. Od początku do końca – wszystko dla Boga.
Pierwszy oddech i ostatni – dla Boga, świadomie dla Boga.
Pierwsze słowo do Boga: Kocham Ciebie. Ostatnie: Kocham Ciebie, Boże.
Pragnę żyć dla Ciebie, Boże.
Każde słowo, każda myśl, każda modlitwa, każde spojrzenie – tylko dla Boga.
Niczego nie chcę, tylko wszystko dla Boga.
Oddałam wszystko i chcę oddawać tak do końca życia wszystko Bogu. Żeby wszystko było dla Boga (...).”

Modlitwa, którą siostry usłyszały z ust matki Elżbiety Róży i zanotowały podczas jej ostatniej choroby.



Nowicjuszek
w Rwandzie

fol. arch. zgromadzenia sióstr

cztery ośrodki. Najstarszy w Bangalore. Kolejny w Kotagiri, gdzie w domu formacyjnym nasze kandydatki przygotowują się do posługi niewidomym, ale też mamy Dom Radości dla starszych niewidomych dziewcząt, które mają trudną sytuację rodzinną albo nie są w stanie się usamodzielniać. W małej miejscowości Nongbah w północno-wschodnich Indiach prowadzimy szkołę, którą od Bangalore dzieli 3 tys. kilometrów. Niedawno w wiosce Susaipalaya (ziemia św. Józefa) położonej niedaleko Bangalore otworzyliśmy też internat dla niewidomych chłopców – wymienia s. Sara.

Jak zwraca uwagę franciszkanka, dzieci uczące się pod opieką ośrodków są bardzo związane z matką Elżbietą. Z nieskrywaną radością odpowiadały też na pomysł, by

kami ryżu, manioku i batatów, ale wszędzie można spotkać też uśmiechnięte, mimo trudnej sytuacji życiowej, dzieci.

– One zawsze witały nas słowem „Komera”, co dosłownie znaczy: „Odwagi!”. Bo naprawdę trzeba odwagi, żeby sprostać wyzwaniom zwykłego dnia w Rwandzie – dodaje siostra.

W Rwandzie panuje przekonanie, że ślepotą wiąże się z przekleństwem ciąży nad rodziną. Rodzice nie wiedzą, jak mogliby pomóc dzieciom. Trudnością jest też brak środków finansowych. Dlatego pierwsze Siostry Franciszkanki Służebnice Krzyża, które dotarły do Rwandy, miały trudne zadanie.

**Charyzmatem
Zgromadzenia
Sióstr Franciszkanek
Służebnic Krzyża
jest pomoc
niewidomym na
ciele i na duszy.**

Na początku odwiedzały wioski w poszukiwaniu osób niewidomych, które – często zaniedbane – były dosłownie ukryte w domach. Niektóre dzieci musiały nauczyć się wszystkiego, nawet najprostszych czynności, takich jak samodzielne ubieranie się czy jedzenie.

– Do naszego ośrodka Educational Institute for the Blind (Instytut Edukacyjny dla Niewidomych) w rejonie Kibeho uczęszcza blisko 150 niewidomych i słabowidzących uczniów z całej Rwandy, ale są też uczniowie z Konga, Burundi, a nawet z Tanzanii. Służymy najbardziej potrzebującym dzieciom, zapewniając utrzymanie, wyżywienie i opiekę medyczną. Na terenie ośrodka funkcjonuje szkoła podstawowa do klasy szóstej i poziom podstawowy szkoły średniej do trzeciej klasy. W obrębie Wielkich Jezior jesteśmy jedną z najlepszych szkół dla niewidomych. Nasi uczniowie zdobywają nagrody państwowe za wyniki w nauce i z sukcesami rywalizują w konkursach z uczniami ze szkół tradycyjnych. Realizujemy program taki jak w innych szkołach, natomiast

w oparciu o metody dotykowe. Wykonujemy różne pomoce, które mają dzieciom pomóc w zrozumieniu tematu – opisuje s. Angelica.

Siostry zgodnie przyznają, że w codziennej pracy przyświecają im słowa matki Elżbiety Czackiej, które mówią, że „Dzieło to jest

z Boga i dla Boga”. Bo rzeczywiście matka Elżbieta oddała wszystko, by poprzez służbę najuboższemu, niewidomemu, służyć samemu Chrystusowi.



Śladami Prymasa

Irena Świerdzewska



fol. xhz

ZUZELA

Tu 3 sierpnia 1901 r. przyszedł na świat Stefan Wyszyński i tu spędził 9 szczęśliwych lat dzieciństwa. Ojciec przyszłego Prymasa otrzymał posadę z mieszkaniem w organistówce. Rodzice dyskutowali w domu, która Matka Boża jest skuteczniejsza – z Jasnej Góry, do której pielgrzymował ojciec, czy z Ostrej Bramy, dokąd jeździ-

ła mama. Od obydwójga uczył się prostej wiary i patriotyzmu. W kościele znajduje się chrzcielnica, przy której był ochrzczony, i obraz Matki Bożej Częstochowskiej, przed którym modliła się rodzina. W budynku dawnej szkoły, do której uczęszczał, mieści się muzeum ze zrekonstruowanym mieszkaniem Wyszyńskich (na fotografii).

WŁOCŁAWEK

We wrocławskim seminarium Stefan Wyszyński przygotowywał się do kapłaństwa. W tamtejszej katedrze przyjął święcenia. Był kapłanem diecezji wrocławskiej do czasu nominacji biskupiej. Wspierał działalność chrześcijańskich związków zawodowych, prowadząc Uniwersytet Robotniczy. Był re-

daktorem naczelnym „Ateneum Kapłańskiego”, pierwszym redaktorem naczelnym tygodnika diecezjalnego „Ład Boży”. Wykładał we wrocławskim seminarium, a później został rektorem. Decyzja bp. Michała Kozala, by wyjechał z Wrocławia, ochroniła go przed wywózką do obozu koncentracyjnego.



fol. ks. Julian Głowacki



fol. xhz

ANDRZEJEWO

Rodzina Wyszyńskich przeprowadziła się do Andrzejewa, kiedy spodziewali się szóstego dziecka. Zamieszkali w organistówce w większym metrażu. Matka Julianna zmarła wkrótce po porodzie córki, co było jednym z najboleśniej- szych przeżyć dla Stefana Wyszyńskiego. Jako dziecko swoje myśli skierował ku Maryi. Na

grób matki przybywał do końca swojego życia. Podkreślał związek z Andrzejewem, gdzie przyjął I Komunię Świętą, sakrament bierzmowania, gdzie rozwijało się jego powołanie kapłańskie. W miejscowym kościele znajduje się konfesjonał, w którym w Wielki Piątek spędził całą noc, dojrzewając do tej decyzji.

WROCISZEW

Rodzina Wyszyńskich – ojciec z drugą żoną Eugenią i dziećmi – przeprowadziła się do organistówki we Wrociszewie jesienią 1918 r. Wówczas 17-letni Stefan był alumnem drugiej klasy Liceum im. Piusa X przy Wyższym Seminarium Duchownym, czyli niższym seminarium. Mszę św. prymicyjną miał odprawić we Wroci-

szewie w lipcu 1924 r., o czym świadczą wydrukowane już obrazy, a co uniemożliwił stan jego zdrowia. Jako wrocławski kapłan ukrywał się we Wrociszewie koło Warki przed gestapo od listopada 1939 r. do lipca 1940 r. W 1970 r. na miejscowym cmentarzu został pochowany ojciec Prymasa – Stanisław.



fol. xhz



fol. xhz

KOZŁÓWKA

W pałacu Zamoyskich w Kozłowie i w Żuławie na Lubelszczyźnie ks. Stefan Wyszyński przebywał między sierpniem 1940 r. a czerwcem 1942 r. Na prośbę matki Elżbiety Czackiej został duszpasterzem niewidomych dzieci, które

zostały tu ewakuowane z Lasek po bombardowaniu. Jako kapłan posługiwał też okolicznym mieszkańcom i partyzantom. Niedawno, w 2016 r., udostępniono zwiedzającym w pałacu Zamoyskich pokój, w którym mieszkał.



fol. xhz

LASKI

Ks. Stefan Wyszyński od czerwca 1942 r. do maja 1945 r. przebywał w Laskach, gdzie Siostry Franciszkańki Służebnice Krzyża prowadziły Zakład dla Niewidomych. Dla laseckiej społeczności ks. Wyszyński stał się ojcem. Tu zo-

stał zaprzysiężony na kapelana AK, przyjmując pseudonim „Radwan III”. W czasie Powstania Warszawskiego został w Laskach kapelanem szpitala, pomagał także jako sanitariusz. Przez kolejne 20 lat wracał do Lasek.

LUBLIN

Na KUL-u studiował prawo kanoniczne (1925-1929) i obronił doktorat. Tam poznał też swojego spowiednika i kierownika duchowego – ks. Władysława Kornilowicza, dziś kandydata na ołtarze. Podkreślał, że ten czas był dla niego jak drugie seminarium. 4 marca 1946 r. w trudnym

powojennym czasie został ordynariuszem lubelskim. Trzeba było zająć się odbudową katedry i kościołów, struktur diecezji. Był Wielkim Kanclerzem KUL-u, który ochronił uczelnię przed unicestwieniem przez ówczesne władze i doprowadził do jej rozkwitu.



fol. xhz

GNIEZNO

16 listopada 1948 r. został mianowany arcybiskupem gnieźnieńskim i warszawskim, Prymasem Polski. Władze komunistyczne wszelkimi sposobami utrudniały mu dostarczenie na ingres do gnieźnieńskiej katedry 2 lutego 1949 r. Z Warszawy przyjeżdżał do

Gniezna raz w miesiącu na tydzień albo dwukrotnie na kilka dni. Doprowadził do odbudowy ze zniszczeń wojennych katedry i przeprowadził jej regotyzację. Stąd płynęły programowe kazania dla Polski, zwykle 1 stycznia, na rocznicę ingresu lub w święta odpustowe.



fol. arch. ks. Jana Kasprzowicza



fol. xhz

RYWAŁD

Rywałd koło Grudziądza był pierwszym miejscem uwięzienia Prymasa Tysiąclecia przez ówczesne władze. Po aresztowaniu przewieziony został nocą z 25 na 26 września 1953 r. do ustronnego klasztoru franciszkanów. Decyzja była

nagła, miejsce nieprzygotowane. Zamknięty został w pokoju, który kazano opuścić gwardiowi. Zaczął prowadzić „Zapiski więzienne”. Tu zrodziła się u prymasa Wyszyńskiego myśl oddania się Maryi w macierzyńską niewolę miłości.



fol. xhz

STOCZEK WARMIŃSKI

Nocą 12 października 1953 r. kard. Wyszyński przewieziony został do klasztoru w Stoczku Warmińskim, blisko granicy z Kaliningradem, by umożliwić w razie potrzeby jego szybką deportację za

wschodnią granicę. Warunki pobytu były fatalne. 8 grudnia 1953 r. przed obrazem Świętej Rodziny dokonało się zawierzenie Prymasa Polski Maryi, które stało się przygotowaniem do Ślubów Jasnogórskich narodu.

PRUDNIK ŚLĄSKI

Helikopterem 6 października 1954 r. przetransportowano prymasa Wyszyńskiego do klasztoru franciszkanów, znajdującego się w centrum poligonu czynnej jednostki wojskowej. Trzecie miejsce uwięzienia było najtrudniejsze dla kard. Wyszyńskiego, ale tu dokonała się Jego najgłębsza duchowa przemiana.



fol. xhz



fol. arch. franciszkanów w Prudniku

KOMAŃCZA

Do klasztoru nazaretanek w Komańczej Prymas został przewieziony 26 października 1955 r. W ostatnim miejscu osadzenia powstał program religijno-moralnej odnowy polskie-

go narodu ze Ślubami Jasnogórskimi. Mimo najtrudniejszych 3 więziennych lat Prymas podkreślał: „Nie zamieniłbym tego czasu na bycie w rezydencji biskupiej na Miodowej w Warszawie”.



fol. xhz



fol. xhz

JASNA GÓRA

Na Jasną Górę przyjeżdżał jak syn do matki. Najważniejsze sprawy zawierzał Maryi w Jej cudownym obrazie. Tu odprawił Mszę św. prymicyjną, później przyjął sakrę biskupią. Śluby Jasnogórskie, które napisał dla narodu polskiego w Komańczy, pielgrzymi składali na Ja-

snej Górze 26 sierpnia 1956 r. jeszcze bez jego obecności. 3 maja 1957 r. rozpoczął na Jasnej Górze Wielką Nowennę przed Tysiącleciem Chrztu Polski. W roku milenijnym 3 maja 1966 r. oddał Polskę w „macierzyńską niewolę Maryi Matki Kościoła za wolność Kościoła Chrystusowego”.

CHOSZCZÓWKA

Podwarszawska Choszczówka przez 12 lat była dla prymasa Wyszyńskiego miejscem odpoczynku. Chętnie tu przyjeżdżał ze swojej siedziby przy ul. Miodowej. Często mówił, że

to miejsce jest dla niego małą Jasną Górą. Często gościem w Choszczówce Prymas stał się w ostatnich 3 latach życia, kiedy z powodu choroby lekarze zalecili mu więcej wypoczynku.



fol. arch. Instytut Prymasowski

WARSZAWA

Warszawę poznawał już jako kilkunastolatek. W okresie międzywojennym uczył się w gimnazjum Górskiego przy ul. Daniłowiczowskiej. Jako kapelan uczestniczył w powstaniu warszawskim. Po nominacji na arcybiskupa warszawskiego, 6 lutego 1949 r., odbył ingres do katedry archidiecezji warszawskiej. Odtąd całe swoje życie związał ze stolicą. Zamieszkał w Domu Arcybiskupów przy ul. Miodo-

wej. Tłumy przychodziły na kazania prymasa Wyszyńskiego do katedry bądź kościoła św. Anny na Krakowskim Przedmieściu. Zmarł 28 maja 1981 r. w swojej rezydencji. Trumna z ciałem wystawiona była w kościele seminarijnym, uroczystości pogrzebowe odbyły się na dzisiejszym pl. Piłsudskiego. W archikatedrze św. Jana Chrzciciela znajduje się grób Prymasa Tysiąclecia, czy po beatyfikacji tam zostanie?



fol. arch. OSB Sam

FISZOR

Na wakacyjny wypoczynek Prymas wybierał najpierw zakopiańską Bachledówkę, potem prowadzony przez siostry benedyktynki samarytanki dom w Fiszorze, który był blisko rodzinnych stron kard. Wyszyńskiego. W odległej o 40 km

od Warszawy miejscowości spędzał lipiec i pierwsze dni sierpnia w latach 1974–1978. 3 sierpnia wypadał dzień urodzin, imienin i rocznica święceń kapłańskich kard. Wyszyńskiego. Co roku z życzeniami przyjeżdżał wtedy kard. Karol Wojtyła.



fol. xhz

Reportaże z poszczególnych miejsc przeczytać można na:
www.idziemy.pl.



WIARA PRZEZ CZYNY

W pierwszym czytaniu z Księgi proroka Izajasza słyszymy słowa Sługi Pańskiego. To postać tajemnicza, której cierpienie miało stanowić skuteczne zadośćuczynienie za grzechy i niewierności Narodu Wybranego. Sluga Jahwe w obrazie otworzonego ucha ukazuje swoją zażyłość z Bogiem i Jego słowem. Słucha słowa, aby później mieć siłę do przyjęcia wszystkich prób. Ani przemoc, ani związana z nią hańba nie potrafią złamać hartu ducha cierpiącego Sługi Jahwe. Jak echo w monologu, wypowiedzianym przeciw przez samego Sługę, powraca myśl o niezaprzeczalnej wartości wypływającej z bliskości Boga. Może to być nauka również dla nas. Jeżeli chcemy zachować siłę do pokonania wszelkiego trudu, potrzebujemy uważnie słuchać słowa, które rodzi bliskość z Tym, kto je wypowiada.

Wytrwałość Sługi Pańskiego w znoszeniu cierpień pokazuje nam jeszcze więcej. Bliskości Boga towarzyszy moc Jego Ducha, którą widać. Uwidacznia się ona przez konkretne czyny. Sluga Jahwe przyjmuje i mężnie znosi cierpienie. Apostoł Jakub w drugim czytaniu zachęca z kolei do ukazywania życiodajnej mocy Ducha przez dzieła miłości. Wiara nie może pozostawać tylko sferą światopoglądu zamkniętego w piękne słowa. Jakub mocno przestrzega przed taką postawą swoich słuchaczy. Wie, o czym mówi, ponieważ sam był świadkiem czynów Jezusa Chrystusa. Na czele z męką i zmartwychwstaniem Zbawiciela. Wiara – więź z Bogiem, którą żył Jezus – była właśnie pełna mocy Bożej i czynów z niej wypływających. I Jakub chce, żeby uczniowie wybierali drogę miłości realizującą się przez czyny.

W dzisiejszej Ewangelii widzimy scenę podróży Pana Jezusa z uczniami w okolicy Cezarei Filipowej. Słynna scena, w trakcie której Jezus zadaje uczniom pytanie o to, kim jest według ludzi i według samych uczniów, by później wypowiedzieć naukę o cierpieniu i krzyżu. Centrum wydarzenia jest rozmowa Mistrza z Piotrem. Książę apostołów właściwie odczytał tożsamość Jezusa – „Ty jesteś Mesjasz”. Jednak nie zgodził się na drogę krzyża, którą jako jedyną wskazał Mistrz. Został za to skarcony w słowach nieznośnych sprzeciwu: „Zejdź Mi z oczu, szatanie, bo nie myślisz po Bożemu, lecz po ludzku”. Droga krzyża jest drogą do Boga. Izajasz zapowiadał ją w osobie cierpiącego Sługi Jahwe. Jezus zapowiadał ją uczniom, mówiąc o sobie. W drodze do Boga nieważne ostatecznie stają się słowa, za którymi nie idzie czyn. Dopiero wiara, która realizuje się przez czyny miłości, ukazuje moc Boga i łączy z Nim. Ludzkie myślenie spowalnia na tej drodze, a nawet zatrzymuje zupełnie, odwracając w przeciwnym kierunku. Nie wystarczy wiedzieć tylko, za Kim się idzie, trzeba również wiedzieć, jak iść.

ks. Łukasz Piotrowski

Autor jest wikariuszem w par. św. Patryka w Warszawie, wykładowcą polonistyki w WSD DW-P

XXIV NIEDZIELA ZWYKŁA

12 września 2021

Czytanie z Księgi proroka Izajasza

50, 5–9a

Pan Bóg otworzył mi ucho, a ja się nie oparłem ani się nie cofnąłem. Podałem grzbiet mój bijącym i policzki moje rwącym mi brodę. Nie zasłoniłem mojej twarzy przed zniewagami i opluciem. Pan Bóg mnie wspomaga, dlatego jestem nieczuły na obelgi, dlatego uczyniłem twarz moją jak głaz i wiem, że wstydu nie doznam. Bliżko jest Ten, który mnie uniewinni. Kto się odważy toczyć spór ze mną? Wystąpmy razem! Kto jest moim oskarżycielem? Niech się zbliży do mnie! Oto Pan Bóg mnie wspomaga. Któż mnie potępi?



Psalm responsoryjny

116A, 1b–6. 8–9

Refren: W krainie życia będę widział Boga.

Miłuję Pana, albowiem usłyszał głos mego błagania, bo skłonił ku mnie swe ucho w dniu, w którym wołałem.

Oplotły mnie więzy śmierci, dosięgły mnie pęta Otchłani, ogarnął mnie strach i udręka. Ale wezwałem imienia Pana: „Panie, ratuj moje życie!”

Pan jest łaskawy i sprawiedliwy, Bóg nasz jest miłosierny. Pan strzeże ludzi prostego serca: byłem w niedoli, a On mnie wybawił.

Uchronił bowiem moją duszę od śmierci, oczy od łez, nogi od upadku. Będę chodził w obecności Pana w krainie żyjących.

Czytanie z Listu św. Jakuba Apostoła

2, 14–18

Jaki z tego pożytek, bracia moi, skoro ktoś będzie utrzymywał, że wierzy, a nie będzie spełniał uczynków? Czy sama wiara zdoła go zbawić? Jeśli na przykład brat lub siostra nie mają odzienia lub brak im codziennego chleba, a ktoś z was powie im: „Idźcie w pokoju, ogrzejcie się i najedźcie do syta!” – a nie dacie im tego, czego koniecznie potrzebują dla ciała – to na co się to przyda? Tak też i wiara, jeśli nie byłaby połączona z uczynkami, martwa jest sama w sobie. Ale może ktoś powiedzieć: Ty masz wiarę, a ja spełniam uczynki. Pokaż mi wiarę swoją bez uczynków, to ja ci pokażę wiarę na podstawie moich uczynków.

Aklamacja przed Ewangelią: Alleluja, alleluja, alleluja.

Nie daj Boże, bym się miał chlubić z czego innego, jak tylko z krzyża Pana naszego, Jezusa Chrystusa, dzięki któremu świat stał się ukrzyżowany dla mnie, a ja dla świata.



Słowa Ewangelii według św. Marka

8, 27–35

Jezus udał się ze swoimi uczniami do wiosek pod Cezareą Filipową. W drodze pytał uczniów: „Za kogo uważają Mnie ludzie?”. Oni Mu odpowiedzieli: „Za Jana Chrzciciela, inni za Eliasza, jeszcze inni za jednego z proroków”. On ich zapytał: „A wy za kogo Mnie uważacie?”. Odpowiedział Mu Piotr: „Ty jesteś Mesjasz”.

Wtedy surowo im przykazał, żeby nikomu o Nim nie mówili. I zaczął ich pouczać, że Syn Człowieczy wiele musi wycierpieć, że będzie odrzucony przez starszych, arcykapłanów i uczonych w Piśmie; że zostanie zabity, ale po trzech dniach zmartwychwstanie. A mówił zupełnie otwarcie te słowa. Wtedy Piotr wziął Go na bok i zaczął Go upominać. Lecz On obrócił się i patrząc na swych uczniów, zgromił Piotra słowami: „Zejdź Mi z oczu, szatanie, bo nie myślisz po Bożemu, lecz po ludzku”.

Potem przywołał do siebie tłum razem ze swoimi uczniami i rzekł im: „Jeśli ktoś chce pójść za Mną, niech się zaprze samego siebie, niech weźmie krzyż swój i niech Mnie naśladuje. Bo kto chce zachować swoje życie, straci je; a kto straci swe życie z powodu Mnie i Ewangelii, zachowa je”.

KALENDARIUM LITURGICZNE

Poniedziałek, 13 września

Wspomnienie św. Jana Chryzostoma, biskupa i Doktora Kościoła
Czytania mszalne: 1 Tm 2, 1–8; Ps 28, 2.7–9; Łk 7, 1–10

Wtorek, 14 września

Święto Podwyższenia Krzyża Świętego
Czytania mszalne: Lb 21, 4b–9 albo Flp 2, 6–11; Ps 78, 1b–2.34–38; J 3, 13–17

Środa, 15 września

Wspomnienie Najświętszej Maryi Panny Bolesnej
Czytania mszalne: Hbr 5, 7–9; Ps 31, 2–6.15–16.20; J 19, 25–27

Czwartek, 16 września

Wspomnienie świętych męczenników Korneliusza, papieża, i Cypriana, biskupa
Czytania mszalne: 1 Tm 4, 12–16; Ps 111, 7–10; Łk 7, 36–50

Piątek, 17 września

Wspomnienie św. Zygmunta Szczęsnego Felińskiego, biskupa, albo wspomnienie św. Roberta Bellarmina, biskupa i Doktora Kościoła
Czytania mszalne: 1 Tm 6, 2c–12; Ps 49, 6–10.17–20; Łk 8, 1–3

Sobota, 18 września

Święto św. Stanisława Kostki, zakonnika, patrona Polski
Czytania mszalne: Mdr 4, 7–15 albo 1 J 2, 12–17; Ps 148, 1b–2.11–14c; Łk 2, 41–52



Źródło: PAP/EPA/Fabio Frustaci

Z NAUCZANIA PAPIEŻA FRANCISZKA

ŁŁUCHOTA SERCA

Bracia i Siostry, istnieje głuchota wewnętrzna, o której dotknięcie i uzdrowienie możemy dziś prosić Jezusa. Od głuchoty fizycznej gorsza jest głuchota serca. Ogarnięci pośpiechem, tysiącem rzeczy do powiedzenia i zrobienia nie znajdujemy czasu, by się zatrzymać i posłuchać tych, którzy do nas mówią. Grozi nam, że staniemy się obojętni na wszystko i nie uczynimy miejsca dla tych, którzy potrzebują wysłuchania: myślę o dzieciach, młodzieży, osobach starszych, o wielu, którzy nie tyle potrzebują słów i kazań, ile bycia wysłuchanym. Zadajmy sobie pytanie: Jak to jest z moim słuchaniem innych osób? Czy daję się poruszać ludzkim życiem, czy potrafię poświęcić czas ludziom bliskim? Dotyczy to nas wszystkich, ale w sposób szczególny kapłanów. Ksiądz musi słuchać ludzi, nie spieszyć się, słuchać... i zobaczyć, jak może pomóc, ale po wysłuchaniu. I my wszyscy: najpierw trzeba wysłuchać, a potem odpowiadać. Pomyślmy o życiu rodzinnym – ileż to razy mówimy, wcześniej nie słuchając, powtarzając swoje refreny, które są zawsze takie same! Nie będąc zdolnymi do wysłuchania, zawsze mówimy to samo. Niezdolni do słuchania, zawsze mówimy to samo albo nie pozwalamy drugiej osobie skończyć mówić, wyrazić siebie i przerywamy jej. Odrodzenie dialogu często nie wynika ze słów, ale z milczenia, z tego, że się nie upieramy, że cierpliwie zaczynamy wysłuchiwać na nowo drugą osobę, jej trudów, tego, co nosi w sobie. Uzdrowienie serca zaczyna się od wysłuchania. Trzeba słuchać, a to uzdrowia serce. „Ależ, Ojcie, są ludzie nudni, którzy zawsze mówią to samo...”. Posłuchaj ich. A potem, kiedy skończą mówić, powiedz swoje słowo, ale wysłuchaj wszystkiego.

To samo odnosi się do relacji z Panem Bogiem. Czynimy dobrze, zasympując Go prośbami, ale lepiej byłoby najpierw Go posłuchać. Prosi o to Jezus.

Z rozważania przed modlitwą „Anioł Pański”, 5 września

BÓG NAS NIE OPUSZCZA

Św. Paweł zaprasza nas do refleksji nad tym, jak przeżywamy wiarę: Czy miłość Chrystusa ukrzyżowanego i zmartwychwstałego pozostaje w centrum naszego codziennego życia jako źródło zbawienia, czy też zadowalamy się jakimś religijnym formalizmem dla spokoju sumienia? Czy jesteśmy przywiązani do najcenniejszego skarbu, jakim jest piękno Chrystusowej dobrej nowiny, czy wolimy treści, które są pozbawione wartości, popadamy w powierzchowność i nie potrafimy rozpoznać, dla czego naprawdę warto żyć? Jednak nawet wtedy, gdy jesteśmy kuszeni, by się odwrócić, Bóg nadal obdarza nas swoimi darami. (...) To właśnie przypomina Apostoł Galatom i nam, gdy pisze, że Ojciec „udziela wam Ducha i działa cuda wśród was” (Gal 3, 5). (...) Bóg nas nie opuszcza, ale pozostaje z nami w swojej miłosiernej miłości.

Z katechezy podczas audjencji ogólnej, 1 września

Wciąż wspominający pontyfikat Jana Pawła II mieszkańcy Półwyspu Iberyjskiego mają w pamięci także postać kard. Stefana Wyszyńskiego. Informacje dotyczące jego bliskiej beatyfikacji obecne są w mediach głównego nurtu.

Z kolei czołowy dziennik Portugalii „Diario de Noticias” zaznacza, że kard. Wyszyński był „jedną z kluczowych osób, jeśli nie najważniejszą”, dla upadku dyktatury w Polsce. Stołeczna gazeta wskazuje, że Prymas – więziony przez 3 lata oraz inwigilowany przez kilkadziesiąt – stał się główną postacią

podobnie jak kompromisy z reżimem szkodzące polskiemu społeczeństwu i Kościołowi – zaznaczył „Diario de Noticias”.

WIERNY ZASADOM PRAGMATYK

Hiszpańskie media katolickie, przypominając o zbliżają-

Świadek ze Wschodu

Marcin Zatyka

– Bez odwagi i świadectwa życia kard. Wyszyńskiego nie byłoby zapewne pontyfikatu św. Jana Pawła II – mówi siostra zakonna oprowadzająca po fatimskim muzeum Luz e Paz (Światła i Pokoju), usytuowanym w centralnej części tego sanktuarium maryjnego. Dyskretnie wskazuje na jeden z pierwszych eksponatów wystawy umieszczonych w bliskim sąsiedztwie znanej na całym świecie korony Matki Boskiej Fatimskiej. To właśnie w niej został umieszczony jeden z nabożów, który ranił go 13 maja 1981 r. w święto Matki Boskiej Fatimskiej. Siostra podkreśla, że umieszczenie kardynalskiego pierścienia, należącego niegdyś do Prymasa Polski, w gablocie obok korony jest nieprzypadkowe.

PRZEPowiednia

Przewodniczka wyjaśnia, że fatimska historia nie byłaby pełna bez rozmowy kard. Wyszyńskiego z Karolem Wojtyłą, świeżo wybranym 16 października 1978 r. na papieża. Przypomina, że Prymas Tysiąclecia miał przepowiedzieć Janowi Pawłowi II długi pontyfikat i „wprowadzenie Kościoła w trzecie tysiąclecie”. – Z powodu zamachu Mehmeta Alego Ağcy na papieża z 13 maja 1981 r. i stanu, w jakim znalazł się papież, ta przepowiednia wydawała się w pierwszych godzinach od tragedii mało realna. A jednak, papieżowi z Polski zostało dane drugie życie – puentuje zakonnica, przyznając, że rodacy Wyszyńskiego i Wojtyły są

jedną z najliczniej odwiedzających fatimskie muzeum grup narodowościowych. To tu również najdłużej zatrzymują się podczas zwiedzania.

Twarz RUCHU OPORU

Pomimo upływu ponad 40 lat od śmierci kard. Stefana Wyszyńskiego media w Portugalii i Hiszpanii wciąż go wspominają. Czołowa portugalska rozgłośnia „Radio Renascença” spowiada się, że wraz z wrześnieją beatyfikacją Prymasa Tysiąclecia o historii jego życia dowiedzą się na świecie młodsze pokolenia. W ocenie pracującej dla libońskiej rozgłośni watykanistki, Aury Miguel, kard. Wyszyński to „twarz polskiego ruchu oporu”. Przypomina, że już podczas okupacji hitlerowskiej jako kapelan współpracował z oddziałami Armii Krajowej, aby ostatecznie stać się przywódcą duchowym narodu podczas ponad trzech dekad dyktatury komunistycznej. Odnotowuje, że postawa kardynała, „dzielnie znoszącego trzyletnią niewolę”, do dziś fascynuje. – Strach apostoła to pierwszy sprzymierzeniec jego wrogów – Miguel przypominała w jednym z felietonów słowa kard.

Wyszyńskiego, zaznaczając, że to właśnie dzięki jego determinacji Karol Wojtyła został w 1964 r. arcybiskupem Krakowa. – Prymas był niekwestionowanym ojcem Polaków, gdyż nie porzucił swojego narodu podczas okupacji nazistowskiej oraz bronił go w okresie komunizmu – podsumowała.



foto: episkopat.pl

opozycji demokratycznej, wokół której gromadzili się także intelektualiści oraz politycy o lewicowych poglądach. – On sam, a także kilku innych biskupów w latach 50. XX wieku – pomimo poszukiwania dialogu z dyktaturą komunistyczną i popierania jego niektórych działań gospodarczych w zamian za możliwość nauczania religii – stali się ofiarami więzień, nękania, a czasem też wyrafinowanych tortur. O ile dążenie Wyszyńskiego do porozumienia z dyktaturą było źle odbierane w Watykanie, o tyle po wyjściu z więzienia w 1956 r. Prymas z większą nieufnością podchodził do obietnic reżimu – wskazał liboński dziennik.

Portugalska gazeta przypominała, że działania Stolicy Apostolskiej, która w latach 70. próbowała negocjować z komunistycznymi reżimami w Europie Środkowo-Wschodniej, nie zdezorientowały Prymasa Tysiąclecia, który „nie wchodził w konszachty z dyktaturą”. – Wyszyński całkowicie odrzucał takie sytuacje,

cejąc się beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego, odnotowując, że decyzja ta ma związek z niewytłumaczalnym z medycznego punktu widzenia uzdrowieniem z nowotworu młodej kobiety za jego wstawiennictwem. Przypominają, że polski Sługa Boży jeszcze za swojego życia dokonywał przełomowych dzieł, takich jak m.in. konsolidacja polskiego społeczeństwa przeciwko reżimowi komunistycznemu. Zaznaczają, że właśnie prześladowany i więziony przez władze Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej Prymas Tysiąclecia miał duży wpływ na wybór kard. Karola Wojtyły na tron papieski oraz oddziaływał na pierwsze lata pontyfikatu Jana Pawła II.

Wydawany przez archidiecezję Madrytu tygodnik „Alfa y Omega” podkreśla „wierność zasadom, pragmatyzm oraz powściągliwość” kard. Wyszyńskiego. Przypomina obecność hierarchy w ważnych dla Polski wydarzeniach, takich jak porozu-

Media na Półwyspie Iberyjskim przypominają o nieugiętej postawie Prymasa wobec reżimu.

mienie władz kościelnych z władzami PRL-u w 1956 r., a także wspieranie porozumień sierpniowych w 1980 r. Gazeta zaznacza, że pomimo upływu czterech dekad od śmierci polskiego purpurata wciąż wielu ludzi na Półwyspie Iberyjskim dobrze pamięta tę postać.

POLSKA – WYRZUT SUMIENIA

Portugalski przedsiębiorca Abel Monteiro wspomina kard. Wyszyńskiego jako postać ukazującą prześladowanie Kościoła katolickiego za żelazną kurtyną. – Polska była niejako wyrzutem sumienia dla „letnich” katolików w krajach takich jak Portugalia czy Hiszpania, gdzie Kościół cieszył się nie tylko spokojem, ale i przychylnością władz państwowych – wspomina biznesmen z branży turystycznej.

Monteiro pamięta, że okres uwięzienia kard. Wyszyńskiego i kolejne lata były w Portugalii naznaczone częstym wspomnianiem o prześladowaniach polskich katolików. – Pamiętam, że w moich rodzinnych stronach, w diecezji Guarda, położonej przy granicy z Hiszpanią, w kościołach stałą intencją w latach 60. była modlitwa o wolność dla „umęczonej Polski” – wspomina Monteiro.

Z kolei pochodząca z Castelo Branco Maria Silva, emerytowana nauczycielka, zaznacza, że właśnie po uwięzieniu kard. Wyszyńskiego polski Kościół uruchomił „program duszpasterski”, który wyprowadził kraj z komunizmu i „pozostał aktualny do dzisiaj”. – Polska wciąż żyje nauczaniem Jana Pawła II, który nie zasiadłby na tronie papieskim bez kard. Wyszyńskiego. Ten zaś już w dekadzie lat 50. wypracował długoletni plan nauczania wiernych. Wielka Nowenna przerodziła się w ogólnokrajowy program duszpasterski, a po kilkunastu latach program ten kontynuował Karol Wojtyła – najpierw jako kardynał, a następnie jako papież. Swoimi wizytami kontynuował on niejako dzieło swojego mentora z Warszawy, odwiedzając Polskę regularnie z przesłaniem dla rodaków; za każdym razem innym.

Do dziś w Polsce wielu ludzi mocno nim żyje – uważa Silva, która przed pandemią odwiedziła największe polskie sanktuaria maryjne.

PRZYSTANEK JASNA GÓRA

Hiszpanie i Portugalczycy odwiedzający masowo sanktuarium w Częstochowie nie ukrywają, że przywodzi im ono na myśl osobę Stefana Wyszyńskiego. Siostra Angelina, hiszpańska zakonnica ze zgromadzenia św. Andrzeja, przypomina sobie swoje młodzieńcze podróże do Polski na początku dekady lat 70. Podczas jednej z nich spotkała Prymasa Tysiąclecia. – Na rozmowę z nim dotarłam w grupie kilku młodych ludzi z Europy Zachodniej, a więc wówczas zza tzw. żelaznej kurtyny. To było w sierpniu, kiedy na Jasną Górę schodziło tysiące pielgrzymów z całej Polski. Do klasztoru weszliśmy wraz z nimi, zakrywając nasze twarze kwiatami przed filmującymi pątników służbami bezpieczeństwa. Inni pielgrzymi radzili nam zachować maksymalną dyskrecję – wspomina Hiszpanka.

Helder Sena, emerytowany nauczyciel z Lizbony, choć nie miał okazji osobiście spotkać Prymasa Tysiąclecia, to z sympatią wspomina postać polskiego kardynała. Podkreśla, nazywając go „Świadkiem Ewangelii ze Wschodu”, że „zawsze miał do niego szacunek za bezkompromisowość w walce z dyktaturą”. – Po latach, już w realiach wolnej Polski, odwiedziłem bliską Wyszyńskiemu i Wojtyłę Jasną Górę. Pamiętam, że na długo zatrzymałem się pod pomnikiem przedstawiającym ich niezapomniany uścisk podczas inauguracyjnej Mszy św. pontyfikatu Jana Pawła II. Pamiętam, że gdy wszedłem do częstochowskiego klasztoru, przystanąłem zdziwiony widokiem, który znałem i oglądałem kilka dekad wcześniej na ekranie telewizora. Obecny na wycieczce wnukom powiedziałem: „Słuchajcie, ja tę scenę już kiedyś widziałem. Ta historia będzie mieć szczęśliwe zakończenie”.



Izabela Pakulska

Gdy brakuje witaminy D

Ostatnio dużo mówi się o konieczności suplementacji witaminy D. Stwierdzono, że większość pacjentów chorych na Covid-19 miało niedobór tej witaminy, na ogół znaczny.

Wiele badań potwierdziło, że witamina D nie tylko ma korzystny wpływ na odporność organizmu, lecz także zmniejsza dolegliwości związane z depresją. Skłonność do infekcji i obniżonego nastroju jesienią i zimą, kiedy dni są krótsze, jest obserwowana od dawna, co może mieć związek z niskim poziomem witaminy D w organizmie w tych porach roku.

Witamina D obniża także ciśnienie tętnicze oraz stężenie glukozy, ma działanie przeciwnowotworowe. Niedobór powoduje zaburzenia snu, sprzyja chorobom neurodegeneracyjnym (choroba Parkinsona, demencja, choroba Alzheimera). Ponadto jest groźny w ciąży i może przyczyniać się do powstawania anemii. Wpływ witaminy D na gospodarkę wapniowo-fosforanową znany jest od dawna: u dzieci zapobiega krzywicy, dorosłym chroni przed osteoporozą i złamaniami. Typowymi objawami niedoboru u dzieci jest pocenie się głowy, brak apetytu, niepokój, a także opóźnione zrostanie ciemniaczka.

Głównym źródłem witaminy D jest jej synteza w skórze na skutek działania promieniowania ultrafioletowego. To nawet 80–90% zapotrzebowania! Dlatego do wytwarzania witaminy D konieczna jest ekspozycja na słońce – wystarczy przebywanie na słońcu codziennie przez 15 minut w godzinach od 10 do 15 z odsłoniętą twarzą, ramionami i podudziami (około 20% powierzchni ciała). W ten spo-

sób powstaje od 2 do 4 tys. jednostek witaminy D. Nie jest to jednak takie proste, gdyż słońce nie może być za chmurami, ciało nie powinno być posmarowane kremem z filtrem, a osoby o ciemnej karnacji lub opalone wytwarzają mniej witaminy.

W Polsce niedobór witaminy

D jest stwierdzany bardzo często. Niestety nie daje on charakterystycznych objawów. Warto jednak pamiętać, że skłonność do infekcji, bezsenność, zaburzenia nastroju, stany zapalne skóry, nasilenie alergii, obniżenie progu odczuwania bólu mogą być spowodowane niedoborem witaminy D.

Przyczyn jej niedoboru jest wiele, ale najważniejsza to właśnie zbyt mała ekspozycja na słońce. Osoby starsze oraz z nadwagą i otyłością także wytwarzają mniej witaminy D. Drugie źródło tej witaminy to pokarmy pochodzenia zwierzęcego, takie jak ryby (śledź, łosoś, węgorz), a także żółty ser, jajka, mięso. Jednak w ten sposób można dostarczyć tylko około 10–15% zapotrzebowania. Osoby z przewlekłym zapaleniem jelit, z chorobami wątroby i nerek mają większe niedobory, gdyż narządy te zaangażowane są albo we wchłanianie albo w produkcję witaminy D.

W Polsce między majem a wrześniem przebywanie na słońcu przez 15 minut powinno wystarczyć, jednak w miesiącach jesienno-zimowych suplementacja witaminy D jest konieczna. O tym, jak duży jest ten niedobór, najlepiej przekonać się, wykonując badanie krwi. Bada się metabolit witaminy D3 określonego 25 (OH) D. Prawidłowe stężenie u osób dorosłych powinno wynosić między 30 a 50 ng/ml, w wielu opracowaniach nawet do 100ng/ml. Badanie może zlecić specjalista, lekarz POZ niestety nie; trzeba wówczas zrobić badanie odpłatnie. O suplementacji witaminy D więcej napiszę za tydzień.

Autorka jest lekarzem

O nowym „dedykować”



dr hab. Tomasz Korpysz

Przed tygodniem pisałem już o tytułowym czasowniku. Wskazywałem wówczas m.in. na jego rozszerzającą się łączliwość i w konsekwencji: na nieadekwatność wielu definicji słownikowych, które nie uwzględniają wszystkich aspektów znaczeniowych tego słowa. Przypomnę, że impulsem do tego, aby bliżej przyjrzeć się akurat temu leksemowi, było spotkanie z jednym z czytelników „Idziemy” i jego prośba. Mój rozmówca nie chciał jednak, bym kolejny felieton poświęcił po prostu czasownikowi *dedykować* (jak zrobiłem), ale postulował, by tematem moich rozważań było jego nowe znaczenie, które w ostatnich kilkunastu latach bardzo rozpowszechniło się w polszczyźnie.

Tradycyjnie *dedykować* to ‘przypisywać, ofiarować, poświęcać komu (jakiś utwór lub przedmiot)’ – taka definicja widnieje w słowniku pod red. Witolda Doroszewskiego – czy też: ‘symbolicznie ofiarowywać komuś swoje dzieło lub osiągnięcie jako wyraz miłości, szacunku lub wdzięczności’ – to z kolei opis z najnowszego *Wielkiego słownika języka polskiego*. Często autor dedykuje komuś swoje dzieło, a muzyk czy piosenkarz – wykonywany przez siebie utwór, czasem też dedykujemy komuś swoje osiągnięcia lub sukcesy.

Współcześnie jednakże wyraz ten (a zwłaszcza jego imiesłowowa forma *dedykowany/dedykowana*) coraz częściej pojawia się w różnorodnych tekstach w zupełnie nowym znaczeniu. Słyszymy np. o kremie dedykowanym dla cery suchej (lub do cery suchej), o kołach dedykowanych jakiemuś typowi samochodu, o kamerze cofania dedykowanej do konkretnego modelu auta, o szamponie dedykowanym osobom z atopowym zapaleniem skóry, o serwisie dedykowanym klientom

biznesowym, ale też o dedykowanej ofercie sklepu czy dedykowanej kampanii reklamowej. Prof. Ewa Kołodziejek z Uniwersytetu Szczecińskiego w jednym ze swoich felietonów przytoczyła nawet następujące zdanie z oficjalnej strony internetowej – uwaga! – Centralnej Komisji Egzaminacyjnej: „Dyrektor szkoły sporządza wykaz uczniów przystępujących do egzaminu ósmoklasisty i przekazuje go za pośrednictwem dedykowanego systemu informatycznego dyrektorowi okręgowej komisji”. A znany zapewne większości z Państwa prof. Jan Miodek w jednym z wywiadów wspominał: „ (...) nagle dostaję pismo, w którym pewna pani magister jest dedykowana do kontaktu ze mną”...

Jak widać, interesujący nas czasownik w nowym znaczeniu i nowych, nietradycyjnych kontekstach jest używany w bardzo różnych typach tekstów. Wszystkie takie użycia (niektóre, dość szokujące, jak dedykowana pani magister) to zbędne neosemantyzmy, czyli przekłady niepotrzebnego zapożyczania semantyki angielskiego słowa *dedicated (to)*, które znaczy m.in. ‘przeznaczony (do)’, ale też ‘specjalnego użytku, specjalnego przeznaczenia’. I kiedy przyjrzymy się przywołanym wyżej połączeniom, to okaże się, że bardzo często można powiedzieć właśnie np. o kremie przeznaczonym do cery suchej, o kołach przeznaczonych (specjalnie) do jakiegoś typu samochodu czy też o kamerze cofania pasującej do konkretnego modelu auta, o szamponie odpowiednim również dla osób z atopowym zapaleniem skóry itp. Z kolei oferta sklepu lub kampania reklamowa może być np. specjalna czy też wyspecjalizowana, specjalistyczna.

Pierwotnie słowo *dedicated* w spolszczonej wersji przeniknęło do branży informatycznej i występowało tylko w tekstach z tego zakresu (dedykowany komputer, procesor, dedykowana karta graficzna, drukarka itp.), dziś straszy już w wielu typach tekstów. Napisałem – zupełnie nie jak zdystansowany specjalista – „straszy”, ponieważ wciąż jeszcze tego typu połączenia uznawane są za rażący błąd, przed którym wszystkich Państwa ostrzegam. 

Opłaty za śmieci



Edyta
Pisarczyk-Kulon

Problem wysokich opłat za śmieci doczekał

się zmian ustawowych. Zmieni się przede wszystkim sposób liczenia powierzchni lokalu mieszkalnego oraz będzie obowiązywał limit wysokości opłat naliczanych od zużycia wody.

Tak jak do tej pory, to gmina będzie wybierała sposób naliczania wysokości opłat za śmieci albo od powierzchni lokalu, albo ilości zużytej wody, albo liczby mieszkańców.

Od 1 stycznia 2022 r. mieszkańcy, którzy ponoszą opłaty za śmieci naliczane od ilości zużytej wody, będą nadal je opłacać, jednak maksymalna wysokość opłaty będzie limitowana. W przypadku wyboru metody

naliczania opłaty od ilości zużytej wody opłata nie może wynosić więcej niż 7,8% przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę ogółem – za gospodarstwo domowe. Wyznaczenie górnej granicy pozwoli uniknąć nieproporcjonalnie dużego obciążenia mieszkańców opłatą za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

Ustawa przewiduje również możliwość obniżenia ponoszonych opłat za odbiór i gospodarowanie odpadami mieszkańców bloków. Rozliczenie może być w formie indywidualnego rozliczania mieszkańców bloku i przewiduje możliwość zwolnienia z obowiązku selektywnego zbierania odpadów. Z kolei nieruchomości niezamieszkałe mogą zostać wyłączone z gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi, jeżeli

rada gminy podejmie taką uchwałę.

Doprecyzowano sposób naliczania opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi w przypadku naliczania opłaty od powierzchni lokalu mieszkalnego. Uszczegółowiono, że opłata powinna być ponoszona od powierzchni użytkowej lokalu. Obecnie istnieją rozbieżności, w jaki sposób wyliczać powierzchnię lokalu.

Od 2022 r. zmieni się sposób naliczania opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi nieruchomości, na której znajduje się domek letniskowy, lub innej nieruchomości wykorzystywanej do celów rekreacyjno-wypoczynkowych, jeżeli nieruchomości będą objęte gminnym systemem gospodarowania odpadami komunalnymi. Opłata powinna być naliczana za rok od każdego domu letniskowego na nieruchomości albo od innej nieruchomości

ści wykorzystywanej na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.

W przypadku gdy deklaracja o wysokości opłaty za gospodarowanie odpadami komunalnymi będzie zawierała wskazanie okresów korzystania z tych nieruchomości, właściciel nieruchomości będzie ponosił opłatę za gospodarowanie odpadami komunalnymi za miesiąc lub miesiące, w których wskazał okresy korzystania z nieruchomości.

Jak w praktyce będą kształtowały się opłaty i sposób ich ustalania, zależy w dużej mierze od możliwości i od decyzji podjętych przez poszczególne rady gmin bądź związki gmin. Dla gospodarstw domowych najistotniejsze znaczenie niewątpliwie mają kwestie ustalenia maksymalnej wysokości opłat naliczanych od zużycia wody czy jednolite obliczanie powierzchni lokalu mieszkalnego.

Autorka jest radcą prawnym



foto: PAP/EPA/Thomas Lovecok for OIS HANDOUT

COŚ MUSI SIĘ ZMIENIĆ

Mariusz Jankowski

Z całą premedytacją postanowiłem postawić się w tej sytuacji. Nie jestem jasnowidzem, wiem, że piłka nożna to sport bardzo nieprzewidywalny, a mimo to chcę spróbować. Piszę te słowa w pierwszym dniu zgrupowania piłkarskiej reprezentacji Polski przed wrześniowymi meczami eliminacji mistrzostw świata. Państwo czytają je, gdy opadły już emocje po ostatnim i najtrudniejszym z nich – z Anglią.

Od początku pracy Paula Sousy z naszą kadrą nie zazdrościłem mu. Podjął się wyzwania arcytrudnego. Brak czasu, brak znajomości drużyny i na dzień dobry marcowe mecze w eliminacjach mundialu. Kilka miesięcy później Euro.

Portugalski szkoleniowiec miał odmienić oblicze biało-czerwonej drużyny. Nie zrobił tego. Próbował, ale nie zrobił. Nie dokonał rewolucji, próbuje iść drogą ewolucji, ciągle chce zaszczyć drużynę swoją filozofią futbolu. Tylko że ten proces idzie bardzo opornie. I pewnie potrzeba czasu, by zmiany stały się widoczne na boisku. W tym jednak tkwi cały szkopuł. Tego czasu nie było i nie ma. Ale Portugalczyk wiedział o tym doskonale, przyjmując propozycję pracy w naszym kraju.

Podobnie jak brakowało czasu – brakuje też dobrych wyników. Z ośmiu meczów pod wodzą Portugalczyka reprezentacja wygrała jeden. Z kim? Z Andorą. To bilans bardzo wstydlivy. Nie ma tutaj, o czym dyskutować.

W 2021 r. Polska ma w Europie jeden z najgorszych bilansów spotkań. Paulo Sousa na pewno nie dostał wsparcia od losu. Wręcz przeciwnie. Kontuzje bardzo mocno krzyżowały mu plany. Arkadiusz Milik, Krzysztof Piątek, Mateusz Klich, Piotr Zieliński, Sebastian Szymański – to długa lista. A nie wolno zapominać, że w marcu z powodu urazu Robert Lewandowski nie zagrał z Anglią.

Druga strona medalu jest jednak taka, że dziś chyba nikt nie wie, jak ma grać nasza reprezentacja. Mam wrażenie, że Sousa coś sobie wymyślił, ale brak mu wykonawców zdolnych podolać wyzwaniom.

Skoro tak, należałoby zmienić podejście – dostosować pomysł, taktykę do piłkarzy. Bo dziś, nie będę tego ukrywał, mam ogromne obawy o losy meczu z Albanią. A strata punktów z tym rywalem oznacza jeszcze więcej komplikacji w drodze na mundial w Katarze. Mało tego, najprawdopodobniej będzie gwoździem do trumny, oznaczającym jedno – Polska na mistrzostwa świata nie pojedzie.

Dlatego coś musi się zmienić. Nasza reprezentacja powinna zacząć wygrywać. Nieważne w jakich okolicznościach. Punktów potrzebujemy po prostu jak powietrza. Państwo już wiedzą, czy to się udało. Jeśli nie, zmienić musi się coś innego. Trener naszej kadry.

Autor jest dziennikarzem TVP

Bohaterowie paraolimpiady

W Tokio 5 września zakończyły się igrzyska paraolimpijskie. W klasyfikacji medalowej równych sobie nie mieli Chińczycy (207 medali). Polacy wywalczyli 25 krążków. Najcenniejsze złote medale zdobywali lekkoatleci i tenisiści stołowi, m.in. Renata Śliwińska w pchnięciu kulą, Karolina Kucharczyk w skoku w dal, Barbara Bieganiowska-Zając w biegu na 1500 m czy Patryk Chojnowski w singlu tenisa stołowego.

Pożegnanie w Chorzowie



foto: PAP/Andrzej Grygel

Wicemistrzyni świata w rzucie młotem Joanna Fiodorow, skoczkini wzwyż Kamila Lićwinko i dwukrotny wicemistrz olimpijski w rzucie dyskiem Piotr Małachowski oficjalnie zakończyli karierę i pożegnali się z kibicami podczas 12.

edycji Memoriału Kamili Skolimowskiej. Ozdobą zawodów był bieg na 100 m jamajskiej sprinterki Shelly-Ann Fraser-Pryce (10.81 s).

Niespodziewany start



foto: PAP/EPA/Vincent Jannink

Na linii startowej F1 o Grand Prix Holandii niespodziewanie pojawił się Robert Kubica. Polak zastąpił Fina Kimiego Raikkonena, którego pozytywny wynik testu na koronawirusa pozbawił możliwości udziału w wyścigu. Kubica w pierwszym starcie po prawie

wie 2 latach zajął 15. lokatę. Zwyciężył Holender Max Verstappen (Red Bull), obejmując prowadzenie w mistrzostwach świata.

Formalności są za nami

Wrzesień reprezentacja Polski w piłce nożnej rozpoczęła od wygranej z Albanią (4:1) i San Marino (7:1) w eliminacjach mistrzostw świata, które odbędą się w przyszłym roku w Katarze. Faworytem grupy jest Anglia, a Polacy obecnie utrzymują pozycję wicelidera, która gwarantuje udział w barażach.



foto: PAP/Łukasz Szymański

Oby tak dalej!

Polscy siatkarze pewnie rozpoczęli fazę grupową mistrzostw Europy (gr. A). Na otwarcie biało-czerwoni pokonali Portugalczyków (3:1), następnie broniących tytułu Serbów (3:2), a dzień później Greków. Turniej rozgrywany jest w Polsce, Czechach, Estonii i Finlandii, a ze względu na zmianę formuły do 1/8 finału trafią po 4 najlepsze zespoły z każdej z grup.



foto: PAP/Łukasz Gąglowski

Pestki

Barbara Wiśniowska

Zazwyczaj pestki owoców są lekko toksyczne. Nie polecam diety z pestek wiśni, śliwek ani moreli, choć po przypadkowym połknięciu jednej nie musimy dzwonić po karetkę. Ponoć po odpowiedniej obróbce można z nich zrobić cenne olejki, lecz nie jest to możliwe w warunkach domowych.

Inaczej sprawy mają się z pestką awokado. Nie tylko nie jest trująca, ale nawet zdrowsza niż sam miąższ awokado i nie warto jej nigdy wyrzucać. Zawiera zdrowe tłuszcze nienasycone, witaminy A, E oraz te z grupy B, kwas foliowy, antyoksydanty, błonnik, luteinę, magnez, potas, wapń, polifenole, karotenoidy i aminokwasy. Spożywanie jej wspiera układ odpornościowy, poprawia wzrok, opóźnia procesy starzenia. Świetnie nadaje się dla chorych na cukrzycę, astmę, artretyzm, nadciśnienie. Pomaga przezwyciężyć uczucie głodu,

może z sukcesem wspomagać odchudzanie, obniża też poziom cholesterolu. Działa przeciwpasożytniczo i przeciwbólowo, pomaga przy łagodzeniu bólu menstruacyjnego. Spowalnia wchłanianie się glukozy. Przeciwdziała tworzeniu kamieni żółciowych. Wspomaga leczenie problemów trawiennych. Eliminuje metale ciężkie z organizmu. Przeciwdziała nowotworom, naukowcy udowodnili nawet pozytywny wpływ pestki awokado na chorych na białaczkę.

Uwaga: pestki nie wolno podawać zwierzętom, zwłaszcza ptakom i gryzoniom.

Suszymy ją przez kilka dni na słońcu lub kaloryferze i obieramy ze skórki (np. obieraczką). Później można ją w woreczku rozbić młotkiem do mięsa, utrzeć na tarce albo zemeć mocnym blenderem. Ma gorzki smak, więc nie przesadzajmy z ilością tego zdrowego składnika. Wysuszone wiórki



fol. Barbara Wiśniowska

HERBATKA Z PESTKI AWOKADO

Składniki: łyżeczka wiórków z pestki awokado ■ łyżeczka płatków róży ■ łyżeczka miodu

Sposób przygotowania: Wiórki z płatkami zalewamy wrzątkiem i parzymy przez 10 minut. Słodzimy tuż przed spożyciem.

ki można w niewielkich ilościach dodawać do zup, gulaszy, płatków i sałatek albo parzyć z nich herbatki. Można też zrobić z nich peeling w połączeniu z olejem koko-

sowym. Mocny wywar nadaje się do farbowania ubrań na różowo. Posadzona pestka kiełkuje bardzo długo, ale ma przepiękne liście.



KRZYŻÓWKA Z HASŁEM Siostry Honoraty

POZIOMO

- 1 A – szewska pasja
- 1 G – Janusz, aktor
- 2 E – okrągła liczba
- 3 A – wioska rybacka
- 3 G – lata z gondolą
- 6 A – psy bojowe
- 6 H – uroczysty strój
- 8 C – forma życia
- 9 A – kształcenie się
- 9 G – ród lutników
- 10 E – coś z nabiału
- 11 A – fazy rozwoju
- 11 G – kasza z ziarna

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1											
2											
3											
4											
5											
6											
7											
8											
9											
10											
11											

PIONOWO

- A 1 – spęd owiec
- C 1 – syn Dedala
- C 8 – rzeczy niezwykle
- D 3 – notka autora
- E 1 – hutnicza porcja
- E 8 – skupiska drzew
- F 4 – umowne sygnały
- G 1 – azjatycka pustynia
- G 8 – obręcz kończyny
- H 3 – wyraz z wyrazu
- I 1 – mała Jolanta
- I 8 – zakaz kulturowy
- K 1 – forma gołębia

**Hasło do odczytania
w zaznaczonym wierszu**

--	--	--	--	--	--	--	--

Rozwiązania prosimy nadsyłać
do 24 września na adres redakcji „Idziemy”.
Wylosowanych autorów poprawnych odpowiedzi
nagrodzimy książkami.

TVP 1

04.40 Klan (3837) – telenowela TVP;
05.05 Klan (3838) – telenowela TVP;
05.30 Klan (3839) – telenowela TVP;
06.00 Słownik polsko@polski – talk-show prof. Jana Miodka; **06.25** wojko-polskie.pl; **06.55** Słowo na niedzielę; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Bożego Miłosierdzia w Łagiewnikach; **08.00** Tydzień; **08.30** Zakochaj się w Polsce; **09.05** Las bliżej nas; **09.30** Weterynarze z sercem; **10.05** Wyszyński – dobry kontakt w Niebie – film dokumentalny, Polska 2021, reż.: Jacek Tarasiuk; **11.10** Między ziemią a niebem; **12.00** Beatyfikacja kard. Stefana Wyszyńskiego i matki Elżbiety Róży Czapkiej; **15.00** Między ziemią a niebem; **15.45** Z pamięci; **16.00** Komisarz Alex (191) – serial kryminalny TVP; **17.00** Teleexpress; **17.20** Pogoda; **17.30** Ojciec Mateusz (329) – serial kryminalny TVP; **18.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **19.15** Sport
20.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.15 „Ten zwycięzca kto miłuje” – koncert z okazji beatyfikacji Kardynała Stefana Wyszyńskiego i matki Elżbiety Róży Czapkiej
21.30 Jako w niebie, tak i w Komańczy – dokument fabularny, Polska 2017, reż.: Maciej Wojcik, Bogdan Mszczak
22.30 Widzieć w ciemności – film dokumentalny, reż.: Piotr Górski
23.35 Lot 93 – dramat, 2006; reż.: Paul Greengrass, wyk.: Trish Gates, Polly Adams
01.35 USS Squalus zatonał – thriller, USA 2001, reż.: James Keach, wyk.: Sam Neil, Shea Whigham, Emily Procter
03.10 Jaka to melodia?
03.55 Z pamięci
04.00 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2468) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2469) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1596) – serial obyczajowy TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.15** Smaki świata – pośrodek móż (2) – magazyn kulinarny; **11.45** The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (1); **12.50** The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (2); **14.00** Familiana – teleturniej; **14.35** Kolo fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2021: Piosenki Pana Kleksa – widowisko muzyczne; **16.15** Przyjaciele na zawsze (4): Piotr Kupicha – program rozrywkowy; **17.05** Wojciech Ciejrowski – bosy przez świat – Peru. Koka – cykl reportaży; **17.40** Lajki; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Na sygnale (321) – serial fabularny TVP; **18.55** Na sygnale (322) – serial fabularny TVP
19.20 Rodzinka.pl (205) – serial komediowy TVP
20.00 Postaw na milion – teleturniej
20.55 Ponad wszystko – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Stella Meghie, wyk.: Amanda Stenberg, Nick Robinson, Anika Noni Rose
22.45 Kino bez granic: Sama przeciw wszystkim – film fabularny, USA 2016, reż.: John Madden
01.05 Giuseppe w Warszawie – komedia, Polska 1964, reż.: Stanisław Lenartowicz, wyk.: Elżbieta Czyżewska, Antonio Cifariello, Zbigniew Cybulski
02.55 Mała matura 1947 – dramat Polska 2011, reż.: Janusz Majewski, wyk.: Adam Wróblewski, Antoni Królikowski, Artur Żmijewski, Agnieszka Michalska, Wiktor Zborowski
04.45 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.24** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Serwis Info Poranek; **09.41** Pogoda; **09.50** Wroniczka 17; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.22** Pogoda; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.50** Salon dziennikarski; **12.30** Serwis Info Dzień weekend; **12.49** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debaty Senior; **15.29** Serwis Info Dzień weekend; **15.54** Pogoda; **16.00** Okiem Wiary; **16.29** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** Teleexpress na deser; **17.45** Serwis Info Dzień weekend; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.25** Studio Zachód; **18.50** INFO V4+; **19.05** Głębia ostrości
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 W pełnym świetle
21.30 Serwis Info Wieczór weekend
21.42 Pogoda
21.50 Strefa starcia
23.00 INFO Wieczór
23.55 Serwis Info Wieczór weekend
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.58 Pogoda
01.07 Wroniczka 17
02.10 INFO V4+
02.26 Teleexpress
02.41 Teleexpress Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.21 Pogoda
03.25 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.13 Agrobiznes – podsumowanie

TV TRWAM

05.00 Głos serca; **05.45** Jestem Gabrielem; **07.20** Kartka z kalendarza; **07.25** Ocalić od zapomnienia; **07.35** Poczet Wielkich Polaków; **07.40** Słowo życia; **07.45** Franciszek na Węgrzech; **08.15** Święty na każdy dzień; **08.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **08.30** Filmowe życiorysy; **08.45** Franciszek na Węgrzech; **09.00** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **09.05** 100 cudownych miejsc na świecie; **09.15** Franciszek na Węgrzech; **09.45** Słowo życia; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Franciszek na Węgrzech; **11.15** Kolory Świętości; **11.20** Prymas Stefan Wyszyński; **12.00** Uroczystość beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego i matki Elżbiety Róży Czapkiej; **14.00** Wyszyński – historia; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Koncert życzeń; **15.00** Mała Nellie od Świętego Boga; **15.30** Franciszek na Słowacji; **16.30** Franciszek na Słowacji; **17.00** Zostań Żołnierzem RP; **17.15** Prawda a Historia; **17.30** Nowa Ewangelizacja; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza
– Powstanie Warszawskie
19.30 Opowieści biblijne
– historie animowane z Nowego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Ślady historii
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze
– transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Retrospekcja
21.45 Prymas Stefan Wyszyński
22.25 Kartka z kalendarza
– Powstanie Warszawskie
22.30 Wyszyński – historia
23.00 Jak my to widzimy – z daleka widać lepiej
23.30 Tam, gdzie Bóg płacze

TVP HISTORIA

06.40 Był taki dzień – 12 września;
06.50 Biblia – Mojżesz, cz. 3; **08.00** Msza grekokatolicka; **09.00** Zmienicy (15) – serial TVP; **10.10** Okrasa łamie przepisy; **10.40** Tatarzy polscy; **11.35** Cudowny świat przyrody. Klucz do przetrwania. Gazela Granta. Tanzania – serial dok.; **12.10** Odkryć tajemnicę; **13.05** Dziką Kanadą cz. 1. Ekspansja – serial dok.; **14.05** W kotle historii; **14.40** Daleko od szosy (3) – serial TVP; **16.00** Nie taka prosta historia; **16.30** Giganci historii; **17.20** Żywot sarmacki – magazyn; **17.45** Przeprowadzki (7) – serial TVP; **18.50** Wojownicy czasu – Wyznania Mistrzów Małodobrych, czyli katem być; **19.30** Ojciec i Pasterz – film dok.; **21.05** Prymas. Trzy lata z Tysiąca, dramat; **22.50** A więc wojna; **23.00** 9/11 Dzień, który zmienił świat, cz. 2.; **23.55** Dynastia Tudorów III (2) – serial; **00.55** Konspirator, dokument fabularny; **02.30** Szerokie tory – Jeden dzień z życia producenta naboju i handlarza bronią na Ukrainie; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Aktor i piosenka: Mieczysław Czechowicz; **07.25** Co dalej?; **07.50** Munder – film anim.; **08.00** Denka od butelek – film anim.; **08.10** Bajka o smoku – film anim.; **08.30** Pan Tadeusz – spektakl teatralny; **09.35** Janosik (11); **10.35** Trzeci punkt widzenia; **11.10** Śledztwo – film TVP; **12.10** Przekładaniec – komedia, Polska 1968, reż.: Andrzej Wajda; **12.55** Ikaria XB – film s.f.; **14.35** Winnetou – w Dolinie Śmierci; **16.05** Muzyka Skalne Podhala; **16.20** Koncert z okazji 25-lecia Festiwalu w Verbier; **17.15** Niedziela z... twórczością Krzysztofa Komedy; **18.10** Niedziela z... twórczością Krzysztofa Komedy – Prawo i pięść – film fabularny; **20.00** JFK – reż.: Oliver Stone, wyk.: Kevin Costner; **23.10** Scena muzyczna: Przemysław Rudzki; **00.10** Trzeci punkt widzenia; **00.40** Kino nocne: Podróż do Nowej Ziemi – film obyczajowy; **03.05** Teraz animacje! Colaholic; **03.15** Teraz animacje! Mój dziwny starszy brat; **03.35** Muzyka Skalne Podhala; **03.40** Czy czujesz rytm? Jak muzyka dance podbiła świat, cz. 1 – serial dok.; **04.55** Teledyski; **05.50** Zakończenie dnia

TVN

04.55 Uwaga!; **05.15** Ukryta prawda (833); **06.15** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **07.15** Nowa Maja w ogrodzie; **07.45** Akademia ogrodnika; **07.50** Zaplanuj długie życie; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Co za tydzień – magazyn; **12.15** Receptura (1) – serial, Polska; **13.15** Top Model (2); **14.50** Mam talent (2) – program rozrywkowy; **16.35** Mastercard OFF Camera 2021 – Gala wręczenia nagród; **18.00** Ślub od pierwszego wejrzenia (1); **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** MasterChef (2) – program kulinarno-rozrywkowy; **21.30** Receptura (2) – serial, Polska; **22.30** Podatek od miłości – komedia, Polska 2017, reż.: Bartłomiej Ignaciuk, wyk.: Aleksandra Domańska, Grzegorz Damięcki, Roma Gąsiorowska, Michał Czernecki, Anna Smolowik, Ewa Gawryluk, Zbigniew Zamachowski, Magdalena Różczka; **00.45** Król Skorpion III: Odkupienie – film, USA 2012, reż.: Roel Reiné; **02.55** Uwaga!; **03.15** Noc Magii

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.15** Gwiazdne wojny: Część II – Atak klonów – film s.f., USA 2002, reż.: George Lucas, wyk.: Hayden Christensen, Samuel L. Jackson, Christopher Lee, Ewan McGregor, Natalie Portman; **11.20** Toy Story 4 – film anim., USA 2019, reż.: Josh Cooley; **13.40** Ninja Warrior Polska (23); **15.40** Koncert Fundacja Polsat; **17.45** Nasz Nowy Dom; **18.50** Wydarzenia; **19.20** Sport; **19.25** Pogoda; **19.30** Państwo w Państwie; **20.00** Kabaret na żywo. Młodzi i Moralni (1), Polska 2021, reż.: Konrad Smuga; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (119); **23.25** Skarb narodów – film akcji/przygodowy, USA 2004, reż.: Jon Turteltaub, wyk.: Nicolas Cage, Diane Kruger, Justin Bartha, Sean Bean, Harvey Keitel, Jon Voight; **02.00** To już jest koniec – komedia, USA 2013, reż.: Evan Goldberg, Rogen Seth, wyk.: Jay Baruchel, Tatum Channing, James Franco, Jonah Hill, Rihanna, Seth Rogen, Paul Rudd, Emma Watson; **04.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.45** Teleszkapy TV Okazje;

TVP 1

05.15 Przysięga (475) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (11046) – serial, Turcja 2018; **06.55** Policzmy się dla Polski; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Okiem Wiary; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (55) – serial obyczajowy TVP; **10.35** Komisarz Alex (154) – serial kryminalny TVP; **11.05** Ojciec Mateusz (289) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza (5); **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Kłasztory Europy. Nad wodami – cykl dokumentalny; **14.00** Elif (1047) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów; **16.05** Przysięga (476) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3840) – telenowela TVP; **18.20** Remiza (6) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (412)
21.00 Podwójna tożsamość – film sensacyjny, USA 2007
22.50 Autor Solaris – film dokumentalny, Polska 2015, reż.: Borys Lankosz
23.55 Alfie – Wielka Brytania, USA 2004, reż.: Charles Shyer, wyk.: Jude Law, Renee Taylor, Jane Krakowski
01.50 Officer (2) – serial TVP
02.55 Serial fabularny
03.55 Barbra Streisand – narodziny gwiazdy – film dokumentalny, Francja 2017, reż.: Maupied Nicolas
04.55 Notacje
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

04.50 Cafe piosenka – talk-show; **05.25** Na dobre i na złe (748) – serial TVP; **06.20** Doceniać życie; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (136) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęcia (2469) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (180) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (1) – serial fabularny; **15.10** Kasior, Leszek Korusiewicz, wyk.: Wojciech Kuliński, Dariusz Wieteska, Konrad Darocha, Monika Mazur; **15.10** Górsy ratownicy (73) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (10) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (181) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęcia (2469) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęcia (2470) – serial obyczajowy TVP
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość” (1330)
20.55 M jak miłość (1597) – serial TVP
21.55 Wojenne dziewczyny (32) – serial TVP
22.55 Wojenne dziewczyny (33) – serial TVP
23.50 Siedem minut po północy – dramat, Wielka Brytania/Hiszpania/USA 2016, reż.: J. A. Bayona, wyk.: Sigourney Weaver, Felicity Jones, Lewis Macdougall
01.50 Warto kochać (74) – serial TVP
02.45 Sama przeciw wszystkim – film fabularny, USA 2016, reż.: John Madden, wyk.: Jessica Chastain, John Lithgow
05.00 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.16** Wstaje dzień; **06.20** Pogoda; **06.27** Wstaje dzień; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.35** Wstaje dzień; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 9; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróż z historią
04.45 Podróż z historią
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.10 Sanktuaria polskie; **05.30** Papież Franciszek na Słowacji; **07.35** Święty na każdy dzień; **07.40** Słowo życia; **07.45** Karta z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Fatimskie orędzie nadziei; **09.15** Papież Franciszek na Słowacji; **09.30** Papież Franciszek na Słowacji; **10.00** Papież Franciszek na Słowacji; **10.45** Papież Franciszek na Słowacji; **11.15** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.30** Przyroda w Obiektywie; **11.45** Kolory Świętości; **11.50** Święty na każdy dzień; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojesz – 10 przykazań; **13.20** Niezwykłości przyrody Nowej Zelandii; **13.30** Msza Święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Orędzie na trudne czasy; **15.40** Pocztówka z Indii – Chennai; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** 100 cudownych miejsc na świecie; **16.20** Nie przelewaj; **16.45** Papież Franciszek na Słowacji
17.30 Spotkanie Rodziny Radia Maryja w Kobylance
19.25 Karta z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Opowieści Starego Testamentu
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojesz – 10 przykazań
23.00 Fatima – miejsce wybrane przez Maryję
23.15 Polacy w bitwie o Anglię
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 13 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1994; **07.20** Szpieg w Warszawie (2); **08.15** Ex Libris; **08.40** Polskie Termopile – film dok.; **09.35** Sensacje XX wieku: Chińska bomba atomowa; **10.00** Sensacje XX wieku: Szpieg świata; **10.30** Dziką przyrodą Bliższego i Środkowego Wschodu – Jordania; **10.50** W piecu przyrody – serial dok.; **11.30** Archeolog z pasją; **12.00** Sława i chwala (4); **13.10** Rewolwerowiec – USA 1958, reż.: Phil Karlson; **14.50** Dzieje człowieka ubranego; **15.25** Dziką Kanadą, cz. 1. Ekspansja – serial dok.; **16.25** Było, nie minęło; **16.55** Flesz historii; **17.20** Stanisław Lem – film dok.; **18.10** O roku ów; **18.45** Szpieg w Warszawie (3); **19.45** Prasa donosi; **20.00** Historia w postaciach zapisan; **22.05** Spór o historię; **22.40** A więc wojna; **22.50** Futbol w Rosji – tajemna broń KGB; **23.55** Śladami Eskulapa; **00.30** 16 mm historii; **00.55** Polska Kronika Filmowa 1990; **01.10** Było, nie minęło; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.10** Sensacje XX wieku; **02.40** Encyklopedia II wojny światowej; **03.15** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.30** Słodka Irma – komedia; **11.00** Rodzina Kanderów (2); **12.10** Rodzina Kanderów (3); **13.10** Orfeusz i Eurydyka – film anim.; **13.30** Na zdrowie! – film anim.; **13.30** Kwadratura kota – film anim.; **13.35** Anielskie trąby – film anim.; **13.40** Festiwalowa gorączka – film anim.; **13.50** Blask – film anim.; **14.00** Reżyserzy: Sydney Pollack (1); **15.00** Kurara – dramat, Japonia 2017, reż.: Takao Kato; **16.25** Przygody Münchhausena – film przygodowy, reż.: Karel Zeman; **18.00** Wydarzenie aktualne; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Życie w Cranford (5); **20.00** Kino Mocnych Wrażeń: Dopaść Cartera – film akcji, Wielka Brytania 1971, reż.: Mike Hodges; **22.05** Kronos; **22.40** Panorama kina polskiego: Wieża. Jasny dzień – film fabularny, Polska 2018, reż.: Jagoda Szalc, wyk.: Anna Krotoska, Małgorzata Szczęsowska, Rafał Kwietniewski; **00.40** Scena muzyczna: Przemysław Rudz – koncert; **01.45** JFK – film fabularny, USA/Francja 1991, reż.: Oliver Stone; **04.55** Informacje kulturalne; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.05 Uwaga!; **05.20** Nowa Maja w ogrodzie; **05.50** Akademia ogrodnika; **06.00** Ukryta prawda (1039); **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Top 10 Playera; **11.45** Ukryta prawda (1289); **12.50** Tajemnice miłości (8); **13.55** Ukryta prawda (1040); **14.55** Ukryta prawda (837); **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (9); **18.00** Ukryta prawda (1290); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Chyłka-Inwigilacja (2) – serial, Polska; **22.30** Londyn w ogniu – film sensacyjny, USA/Wielka Brytania/Bulgaria 2016, reż.: Babak Najafi, wyk.: Gerard Butler, Aaron Eckhart, Morgan Freeman, Radha Mitchell, Angela Bassett, Alon Aboutboul, Melissa Leo; **00.35** Co za tydzień – magazyn; **21.00** Wewnętrzny wróg – serial, USA; **02.25** Uwaga!; **02.45** Noc Magii; **04.05** Kto was tak urządził; **04.35** Kto was tak urządził; **05.05** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (382); **09.10** Malanowski i Partnerzy (383); **09.40** Sekrety rodziny (215); **10.40** Dlaczego ja? (542); **11.40** Gliniarze (63); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1042); **14.40** Dlaczego ja? (1088); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (584); **17.00** Gliniarze (593); **18.00** Pierwsza miłość (3259); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Dancing with the Stars. Taniec z Gwiazdami; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (120); **23.10** Pierwszy strzał – film akcji, Wielka Brytania/Kanada/USA, 2017, reż.: Steven C. Miller, wyk.: Hayden Christensen, William DeMeo, Anthony Gethin, Megan Leonard, Ty Shelton, Bruce Willis; **01.20** Człowiek zasad – film akcji, USA/Rumunia 2015, reż.: Keoni Waxman, wyk.: Adina Stetcu, Howard Dell, Mann Byron, Steven Seagal, Vinnie Jones; **03.15** Kabaretowa Ekstraklasa; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (55); **04.40** Disco Gramy; **05.45** Teleshopping TV Okazje;

TVP 1

05.15 Przysięga (476) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1047) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Kościół z bliska; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (56) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (155) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (290) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza (6) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Kłasztory Europy – żywe ośrodki duchowości. Budowle niezwykłe – cykl dok.; **14.00** Elif (1048) – serial, Turcja 2018; **14.50** Policzny się dla Polski; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów; **16.05** Przysięga (477); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3841) – telenowela TVP; **18.20** Remiza (7) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (413)
21.00 Pełny obraz – Mierzeja Wiślana
21.55 Magazyn Ekspresu Reporterów
23.00 Ocaleni – reality show
24.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
00.35 Podziemny krąg – dramat, USA 1999, reż.: David Fincher, wyk.: Brad Pitt, Helena Bonham Carter, Meat Loaf
03.00 Strażacy (2) – serial TVP
03.50 Magazyn Ekspresu Reporterów
04.50 Notacje
05.05 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (749) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Luternie w Cieplicach. Szkic historii – reportaż; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (137) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2470) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koto fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (181) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (2) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Górcy ratownicy (74) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koto fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (109) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (182) – serial kostiumowy, Rosja 2013
19.35 Barwy szczęścia (2470) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2471)
20.40 Kulisy serialu „M jak miłość”
20.55 M jak miłość (1598) – serial TVP
21.55 Wojenne dziewczyny (34) – serial TVP
22.55 Wojenne dziewczyny (35)
23.50 Wyszyński. Wróg nr 1 – film dokumentalny, Polska 2020, reż.: Jacek Tarasiuk, Jacek Tarasiuk
01.00 Pitbull. Nowe porządki – film sensacyjny, Polska 2015, reż.: Patryk Vega, wyk.: Andrzej Grabowski, Piotr Stramowski, Bogusław Linda, Maja Ostaszewska, Agnieszka Dygant, Beata Kawka, Krzysztof Czeczot, Dozwolone od lat 18
03.20 Elizabethtown – media, USA 2005, reż.: Cameron Crowe
05.20 Zakończenie programu

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.00 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.45 Podróże z historią
04.52 wojsko-polskie.pl
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Eksodus; **07.00** Nieoczekiwana podróż; **07.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacja dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Słowo życia; **08.40** Świadkowie; **09.10** Tydzień, który zmienił świat; **09.45** Święty na każdy dzień; **09.50** 100 cudownych miejsc na świecie; **10.00** Informacja dnia; **10.15** Filmowe życiorysy; **10.30** Papież Franciszek na Słowacji; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.15** Spacer po misji w Gahunga; **13.25** Słowo życia; **13.30** Msza święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Cudowne przejście przez Morze Czerwone; **15.30** Syria; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Papież Franciszek na Słowacji; **16.30** Fryderyk Chopin i jego muzyka; **17.00** Papież Franciszek na Słowacji; **17.10** Prosto o gospodarce; **17.30** XX Rajd Katyński; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacja dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Poznajemy Polskę
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacja dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacja dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.50 Kolory Świętości
23.00 „Krzyż Święty, nade wszystko!” Historia krzyża św. Jana Pawła II
23.50 Misyjna Eucharystia w Gahunga
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 14 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1990; **07.20** Szpiegzy w Warszawie (3); **08.15** Flesz historii; **08.35** ROK 1981; **08.45** Stanisław Lem – film dok.; **09.30** Prasa donosi; **09.40** Sensacje XX wieku: Księga szpiegów – Rosenbergowie, cz. 1; **10.00** Sensacje XX wieku: Księga szpiegów – Rosenbergowie, cz. 2; **10.30** Sierpem w plecy – film dok.; **11.10** A więc wojna; **11.30** O roku ów; **12.00** Sława i chwala (5); **13.10** Polacy w Bitwie o Anglię – film dok.; **14.15** Historia w postaciach zapisana: Niezwykłe dzieje Joanny d'Arc; **16.30** Żywot sarmacki; **16.55** Nie taka prosta historia; **17.30** Luftwaffe 39: Zbrodnia nieukarana – film dok.; **18.20** W PRL-u; **18.55** Szpiegzy w Warszawie (4); **19.45** A więc wojna; **20.00** Pan Am – lot przez Pacyfik: Inny ocean (3); **21.10** Putin: historia rosyjskiego szpiega – film dok.; **22.05** 11.09.01 – film; **00.20** Wszystko dla Pań (3); **01.20** Polska Kronika Filmowa 1991; **01.35** Było, nie minęło; **02.10** Sensacje XX wieku; **02.35** Sensacje XX wieku; **03.00** Encyklopedia II wojny światowej; **03.30** Zakończenie dnia;

TVP KULTURA

07.00 Co się dzieje; **08.00** Informacje kulturalne; **08.25** Wydarzenie aktualne; **08.55** Paryż. Śladami Chopina; **09.20** Przygody Münchhausena – film przygodowy; **11.00** Rodzina Kanderów (4); **12.15** Rodzina Kanderów (5); **13.30** Anatomia morderstwa – dramat, USA 1959, reż.: Otto Preminger; **16.10** Dobre chęci – film anim.; **16.30** Pora umierać – film obyczajowy; **18.20** Muzyka Skalnego Podhala; **18.30** Co dalej?; **18.55** Powrót do Cranford (1); **20.00** Teatr Telewizji: Kartoteka; **21.35** Portrety; **21.45** Lekkie obyczaje: Magiczne noce; **24.00** Co dalej?; **00.30** Młoda Polska – Na drodze – film krótkometrażowy; **00.55** Wieża. Jasny dzień – film fabularny, Polska 2018, reż.: Jagoda Szczęsna, wyk.: Anna Krotoska, Małgorzata Szczepińska, Rafał Kwietniewski, Rafał Cieluch; **02.55** Portrety; **03.15** Szczur – film sensacyjny, Polska 1994, reż.: Jan Łomnicki, wyk.: Jan Englert, Mariusz Benoit, Marek Kondrat, Michał Pawlicki, Janusz Bukowski; **05.05** Teledysk; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1040) – program obyczajowy; **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku – magazyn kulinarny; **11.45** Ukryta prawda (1290); **12.50** Tajemnice miłości (9); **13.55** Ukryta prawda (1041) – program obyczajowy; **14.55** Ukryta prawda (838) – program obyczajowy; **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (10); **18.00** Ukryta prawda (1291) – program obyczajowy; **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku – magazyn kulinarny; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Ślub od pierwszego wejrzenia; **22.30** Kuba Wojewódzki – talk-show; **23.30** Superwizjer – magazyn reporterów; **00.05** Chyłka-Inwigilacja (2) – serial, Polska; **01.05** W garniturach (5) – serial, USA; **02.05** Uwaga!; **02.25** Noc Magii; **03.45** Kto was tak urządził; **04.20** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (384); **09.10** Malanowski i Partnerzy (385); **09.40** Sekrety rodziny (216); **10.40** Dlaczego ja? (543); **11.40** Gliniarze (64); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1043); **14.40** Dlaczego ja? (1089); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek (585); **17.00** Gliniarze (594); **18.00** Pierwsza miłość (3260); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Ninja Warrior Polsk (24); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (121); **23.25** X-Men 2 – film akcji, USA 2003, reż.: Bryan Singer, wyk.: Patrick Stewart, Hugh Jackman, Ian McKellen, Halle Berry, Brian Cox, Famke Janssen, James Marsden, Anna Paquin, Rebecca Romijn; **02.00** W ciemność. Star Trek – film s.f., USA 2013, reż.: J.J. Abrams, wyk.: Benedict Cumberbatch, John Cho, Chris Pine, Karl Urban, Zachary Quinto, Simon Pegg, Zoe Saldana; **04.40** Disco Gramy; **05.45** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (477) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1048) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Rodzinny ekspres; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (57) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Magia polskiej przyrody. Turkusowy Wojownik – Zimorodek – cykl dokumentalny; **10.00** Transmisja Mszy Świętej z udziałem Papieża Franciszka z Sanktuarium Matki Bożej w Szasztynie na Słowacji; **12.35** Rok w ogrodzie Extra; **12.50** Kłasyki Europy – żywe ośrodki duchowości. Miejsca pielgrzymkowe – cykl dok.; **14.00** Elif (1049); **14.45** Policzym się dla Polski; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (478); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3842); **18.20** Remiza (8); **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (414)
21.00 Ocalona – film sensacyjny, USA 2015

22.50 Historia bez tajemnic: Jak istnieje Świat. O Romanie Ingardenie – film dokumentalny

24.00 Cena zemsty – film akcji, USA 2018, reż.: Sam Irvin, wyk.: Nicky Whelan, Heather Morris, Ashley Rickards

01.30 Tajemnica twierdzy szyfrów (2) – serial sensacyjny TVP

02.30 Pogoda na piątek (15) – serial obyczajowy TVP

03.20 wojsko-polskie.pl (168)

03.40 Terytorialiści – cykl reportaży

03.55 Summa – film dok.

04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.30 Na dobre i na złe (750) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Sprawiedliwi Wśród Narodów Świata; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (138) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2471) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (182) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (3) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Górcy ratownicy (75) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (110) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (183) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2471) – serial obyczajowy TVP

20.10 Barwy szczęścia (2472)

20.40 Kulisy seriali Na dobre i na złe i Na sygnale

20.55 Na dobre i na złe (814) – serial TVP

21.55 Wojenne dziewczyny (36)

22.50 The Voice of Poland – kulisy

22.55 Wojenne dziewczyny (37) – serial TVP

23.55 Miłość w spadku – film obyczajowy, USA 2017, reż.: Charlie Vaughn, wyk.: Heather McComb, Paul Greene, Lexi Giovagnoli

01.30 Hotel Vidago Palace (2) – serial

02.35 Defilada zwycięzców – film dokumentalny, Polska 2007, reż.: Grzegorz Braun, Robert Kaczmarek

03.35 Afganistan, poranny kraj, cz. 1 – film dok., Niemcy 2020

04.35 Pod wspólnym niebem (11) – serial komediowy TVP

05.10 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agropogoda; **12.12** Agrobiznes; **12.30** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.40 INFO V4+
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.07 Podróże z historią
05.16 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Prosto o gospodarce; **05.20** Jestem mamą; **05.35** Nie ma Kapłaństwa bez Krzyża; **07.05** Historia krzyża na Tarnicy; **07.30** Młodzi Świata; **07.40** Kabwe; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.35** Poznajemy Polskę; **08.50** Słowo życia; **09.10** Papież Franciszek na Słowacji; **09.30** Sanktuaria polskie; **09.50** Święty na każdy dzień; **10.00** Papież Franciszek na Słowacji; **12.00** Anioli Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Mojżesz – 10 przykazań; **13.10** Prosto o gospodarce; **13.30** Papież Franciszek na Słowacji; **14.00** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.10** Po tej stronie lustra; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Na zdrowie; **16.30** Wyszyński – historia; **16.55** Święty na każdy dzień; **17.00** Po stronie prawdy; **17.30** Rykoszetem; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioli Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Brat Franciszek
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Myśląc Ojczyzna
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Mojżesz – 10 przykazań
22.55 Święty na każdy dzień
23.00 Święty Józef, w imieniu Ojca
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 15 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1991; **07.20** Szpiedzi w Warszawie (4); **08.10** Kuchnia dwudziestolecia; **08.45** Luftwaffe 39: Zbrodnia nieukarana – film dok.; **09.45** Sensacje XX wieku: Włoso; **10.40** Koło historii; **11.15** W PRL-u; **11.50** Sława i chwała (6); **13.00** Jakub Narkiewicz-Jodko. Pogromca piorunów albo elektryczny człowiek – film dok.; **14.05** Pan Am – lot przez Pacyfik – Inny ocean (3); **15.15** Giganci historii; **16.10** Było, nie minęło; **16.40** Śladami Eskulapa; **17.05** Przeczytaj mi tę historię; **17.20** Druga Wojna Światowa cz. 1. Pierwszy dzień – film dok.; **18.20** Archiwum zimnej wojny; **18.50** Czas honoru – Powstanie – serial TVP; **19.40** A więc wojna; **20.00** Tajemnice III Rzeczy (1) – cykl dok.; **21.00** Futbol w Rosji – tajna broń KGB – film dok.; **22.05** Rewolwerowiec – USA 1958, reż.: Phil Karlson, wyk.: Van Heflin, Tab Hunter, Kathryn Grant; **23.55** Wszystko dla Pań (4); **00.55** Polska Kronika Filmowa 1992; **01.10** Było, nie minęło; **01.45** Sensacje XX wieku; **02.40** Encyklopedia II wojny światowej; **03.10** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.05** Co dalej?; **08.30** Do dzieła – magazyn; **08.50** Portrety; **09.00** Pora umierać – film obyczajowy, reż.: Dorota Kędzierzawska; **11.00** Rodzina Kanderów (6); **12.10** Rodzina Kanderów (7); **13.25** Barbara Falender – film dok.; **13.50** Którędy po sztukę: Jan Steen; **14.00** Tamte lata, tamte dni: Krzysztof Zanussi; **14.35** Stracone złudzenia – dramat, reż.: Carol Reed; **16.20** Mur – film obyczajowy, Polska 2013, reż.: Dariusz Glazer; **17.55** Pustosze z Żywca; **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Powrót do Cranford (2); **20.00** Na wschód od Hollywood: Julieta – Hiszpania 2016, reż.: Pedro Almodóvar; **21.40** Odnalezione skarby; **22.00** Kiedy owca staje się lwem – film dok., USA 2018, reż.: Jon Kasbe; **23.25** Jazz: Stacey Kent plays Balaise Session – koncert; **01.00** Informacje kulturalne; **01.30** Magiczne noce – reż.: Paolo Virzi, wyk.: Mauro Lantania, Giovanni Toscano, Irene Vetere; **03.35** Odnalezione skarby; **03.50** Billboard – film sensacyjny, Polska 1998, reż.: Łukasz Zadrzyński; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.55** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1041); **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1291); **12.50** Tajemnice miłości (10); **13.55** Ukryta prawda (1042); **14.55** Ukryta prawda (839); **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (11); **18.00** Ukryta prawda (1292); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Top Model (3); **23.00** Pieknielna głębia – film sensacyjny, USA 1999, reż.: Renny Harlin, wyk.: Saffron Burrows, Thomas Jane, LL Cool J, Samuel L. Jackson, Michael Rapaport, Stellan Skarsgård, Jacqueline McKenzie, Aida Turturro; **01.15** Superwizjer – magazyn reporterów; **01.50** Uwaga!; **02.10** Noc Magii; **03.35** Kto was tak urządził; **04.10** Kto was tak urządził; **04.40** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (386); **09.10** Malanowski i Partnerzy (387); **09.40** Sekrety rodziny (217); **10.40** Dlaczego ja? (544); **11.40** Gliniarze (65); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1044); **14.40** Dlaczego ja? (1090); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (586); **17.00** Gliniarze (595); **18.00** Pierwsza miłość (3261); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Family Food Fight – Pojedynek na smaki (3); **21.05** Komisarz Mama (11); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (122); **23.25** Negocjator – thriller sensacyjny, USA/Niemcy 1998, reż.: Gary F. Gray, wyk.: Samuel L. Jackson, Kevin Spacey, David Morse, Ron Rifkin, John Spencer, Paul Giamatti, J.T. Walsh; **02.20** Stary, gdzie moja bryka? – komedia, USA 2000, reż.: Danny Leiner, wyk.: Ashton Kutcher, William Seann Scott, Jennifer Garner; **04.10** Świat według Kiepskich (123); **04.40** Disco Gramy; **05.45** Teleszkopy TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (478) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1049) – serial, Turcja 2018; **06.50** Policzmy się dla Polski; **07.00** *Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze*; **07.30** Dobre historie – PoMOC; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (58) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (156) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (291) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza (8) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** To się opłaca; **12.50** Kłasyki Europy – żywe ośrodki duchowości. Na końcu świata – cykl dok.; **14.00** Elif (1050); **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (479); **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3843)P; **18.20** Remiza (9) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.30 Leśniczówka (415)
21.00 Na sygnale (323) – serial fabularyzowany TVP
21.20 Sprawa dla reportera
22.15 Magazyn śledczy Anity Gargas
22.50 Magazyn kryminalny 997
23.40 Magazyn Ekspresu Reporterów

00.45 Tanie Dranie – Moroz i Kłopotowski komentują świat – talk-show
01.30 Paradoxs (10) – serial kryminalny TVP
02.25 Ocaleni – reality show
03.30 Sprawa dla reportera
04.25 Magazyn śledczy Anity Gargas
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (751) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Smaki świata – pośród mórz (2) – magazyn kulinarny; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (139) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2472) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (183) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (4) – serial fabularyzowany TVP; **15.10** Górszy ratownicy (76) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koto fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (111) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (184) – serial kostiumowy, Rosja 2013

19.35 Barwy szczęścia (2472) – serial obyczajowy TVP
20.10 Barwy szczęścia (2473) – serial obyczajowy TVP
20.45 Kabaret. Super Show Dwójki
21.55 Wojenne dziewczyny (38) – serial TVP
22.55 Wojenne dziewczyny (39) – serial TVP
23.55 Zabójczy widok – film sensacyjny, Wielka Brytania/USA 1985, reż.: John Glen, wyk.: Roger Moore, Christopher Walken, Tanya Roberts, Grace Jones

02.10 Monte Carlo – komedia, USA/Węgry 2011, reż.: Thomas Bezucha, wyk.: Selenia Gomez, Katie Cassidy, Andie McDowell
04.00 Geniusz: Picasso (2) – serial, USA 2018
04.50 Art Noc – Warsaw Summer Jazz Days – Kotakowski, Wykpisz, Korelus TRIO – koncert
05.20 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes – poranek; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.50** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Minęła 20
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.42 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.10 Podróże z historią
05.18 Agrobiznes

TV TRWAM

05.05 Bieg życia; **06.50** Świt nadziei; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **8:35** Słowo życia; **08.45** Przygody Mobilików; **09.00** Na zdrowie; **09.25** Święty na każdy dzień; **09.30** Po stronie prawdy; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończone; **11.25** Myśląc Ojczyznę; **11.35** Przyroda i ludzie; **12.00** *Anioł Pański*; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.20** Przegląd katolickiego tygodnika „Niedziela”; **13.30** *Msza święta z Jasnej Góry*; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Kontrowersje wokół klimatu (1); **15.25** Ja głuchy; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Z wędką nad wodę; **16.35** Porady Medyczne Bonifratrów; **17.00** Akademia pro-life; **17.10** Petra – tajemnicze miasto; **17.30** Odpowiedzialni za Kościół; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** *Anioł Pański*

18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Przyjaciele i bohaterowie
20.00 Informacje dnia
20.20 *Różaniec*
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 *Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja*
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.50 Siewca nadziei
23.30 Akita 101 Łez
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 16 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1992; **07.20** Czas honoru – Powstanie (1) – serial TVP; **08.10** W kotłach historii; **08.45** Druga Wojna Światowa cz. 1. Pierwszy dzień; **09.50** Sensacje XX wieku: Tajemnica Rudolfa Hessa; **10.15** Sensacje XX wieku: Bitwa o Suez; **10.50** Wyszynski. Wróg nr 1; **11.50** Archiwum zimnej wojny; **12.20** Sława i chwala (7); **13.20** Tajemnice Paryża – Podziemne miasto (8); **14.20** Wszystkie kolory świata – Japonia: powrót do źródeł; **15.25** Tajemnice III Rzeczy (1); **16.30** Przystanek Historia; **16.50** Alfabet Andrzeja Dobosza; **17.00** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939–1945a; **17.20** Druga Wojna Światowa cz. 2. Pierwsza ofiara – film dok.; **18.15** Marzyciele; **18.50** Czas honoru – Powstanie (2); **19.40** Prasa donosi; **20.05** Mumie starożytnego Egiptu (2); **21.00** Giganci historii; **21.50** Sądy, przesydy; **22.40** A więc wojna **22.45** Putin: historia rosyjskiego szpiega; **23.40** Polska Kronika Filmowa 1993; **23.50** Było, nie minęło; **00.30** Sensacje XX wieku; **00.50** Sensacje XX wieku; **01.20** Encyklopedia II wojny światowej; **01.55** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.00** Informacje kulturalne; **08.30** Niedziela z...; **09.25** Mur – film obyczajowy, Polska 2013, reż.: Dariusz Glazer; **11.00** Rodzina Kanderów (8); **12.10** Rodzina Kanderów (9); **13.30** Wydarzenie aktualne; **13.55** Odnalezione skarby; **14.10** Trzeci punkt widzenia; **14.45** Marnie. Przyjaciółka ze snów – film anim.; **16.35** Wrony – dramat, Polska 1994, reż.: Dorota Kędzierzawska; **17.50** Janek Simon – film dok., Polska 2019, reż.: Anna Zakrzewska; **18.15** Którędy po sztukę: Simon Vouet; **18.25** Co dalej?; **18.55** Powrót do Cranford (3); **20.00** Wstęp do filmu – Głos Pana; **20.05** Głos Pana – dramat, Kanada, Węgry 2018, reż.: György Palfi, wyk.: Csaba Polgr, Dina Magdolna Kiss, Eric Peterson; **22.00** Mstisław Rostropowicz – muzyk nieujarzmiony – film dok.; **23.30** Co dalej?; **23.55** Julieta – reż.: Pedro Almodóvar; **01.40** Windą na szafot – film fabularny, Francja 1958; **03.20** Ani słowa – film anim.; **03.35** Blue Note Records. Więcej niż muzyka – film dok.; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1042); **07.00** Kuchenne rewolucje; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1292); **12.50** Tajemnice miłości (11); **13.55** Ukryta prawda (1043); **14.55** Ukryta prawda (840); **16.00** Kuchenne rewolucje; **17.00** Tajemnice miłości (12); **18.00** Ukryta prawda (1293); **19.00** Fakty; **19.35** Sport; **19.45** Pogoda; **19.55** Uwaga!; **20.10** Doradca smaku; **20.15** Na Wspólnej – serial obyczajowy, Polska; **20.55** Milionerzy; **21.30** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **22.35** Last Minute – komedia, Polska 2013, reż.: Patryk Vega, wyk.: Wojciech Meczwaldowski, Aldona Jankowska, Klaudia Halejcio, Bartłomiej Świdorski; **00.20** Skazana. Historie zza krat – inne; **00.55** Kac Vegas III – komedia, USA 2013, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, John Goodman, Melissa McCarthy, Heather Graham; **03.05** Uwaga!; **03.25** Noc Magii; **04.45** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (389); **09.10** Malanowski i Partnerzy (392); **09.40** Sekrety rodziny (218); **10.40** Dlaczego ja? (545); **11.40** Gliniarze (66); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1045); **14.40** Dlaczego ja? (1091); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (587); **17.00** Gliniarze (596); **18.00** Pierwsza miłość (3262); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Nasz Nowy Dom; **21.05** Przyjaciółki (209); **22.10** Love Island. Wyspa miłości (123); **23.15** Marley i ja – film obyczajowy, USA 2008, reż.: Frankel David, wyk.: Owen Wilson, Aniston Jennifer, Alan Arkin, Julie Bennett, Eric Dane, Kathleen Turner, Nathan Gamble; **01.50** Długo i szczęśliwie – komedia romantyczna, USA 1998, reż.: Andy Tennant, wyk.: Anjelica Huston, Drew Barrymore, Patrick Godfrey, Megan Dodds, Scott Dougray; **04.20** Kabaretowa Ekstraklasa; **04.40** Disco Gramy; **05.45** Teleshopping TV Okazje

TVP 1

05.15 Przysięga (479) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **06.05** Elif (1050) – serial, Turcja 2018; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.30** Agape; **08.00** Wiadomości; **08.10** Pogoda poranna; **08.15** Kwadrans polityczny; **08.35** Ranczo (59) – serial obyczajowy TVP; **09.35** Komisarz Alex (157) – serial kryminalny TVP; **10.35** Ojciec Mateusz (292) – serial kryminalny TVP; **11.25** Remiza (9) – serial TVP; **12.00** Wiadomości; **12.10** Agrobiznes; **12.30** Agropogoda; **12.35** Magazyn Rolniczy; **12.50** Kłasztory Europy – żywe ośrodki duchowości. Strażnicy historii – cykl dokumentalny; **14.00** Elif (1051) – serial, Turcja 2018; **15.00** Wiadomości; **15.10** Pogoda; **15.15** ALARM!; **15.35** Gra słów. Krzyżówka; **16.05** Przysięga (480) – serial obyczajowy, Turcja 2020; **17.00** Teleexpress; **17.15** Jaka to melodia?; **17.55** Klan (3844) – telenowela TVP; **18.20** Remiza (10) – serial TVP; **18.55** Jeden z dziesięciu; **19.25** Sport

19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Ojciec Mateusz (330) – serial kryminalny TVP
21.20 Kulisy serialu Na sygnale
21.30 Na sygnale (324)
22.05 Katyn. Ostatni świadek – Wielka Brytania/Polska 2018, reż.: Piotr Szkołapiak, wyk.: Alex Pettyfer, Robert Więckiewicz, Talulah Riley, Piotr Stramowski

23.45 Drive Hard – ostra jazda – film fabularny, Kanada 2014, reż.: Brian Trenchard – Smith, wyk.: John Cusack, Thomas Jane

01.30 SEAL Team – komando Foki (2) – serial, USA 2017

02.25 Kopciuszek (46) – serial TVP
02.50 Kopciuszek (47) – serial TVP
03.30 Magazyn kryminalny 997
04.15 Sierpem w plecy – film dok.
04.55 Zakończenie dnia

TVP 2

05.25 Na dobre i na złe (752) – serial obyczajowy TVP; **06.20** Anna Dymna – spotkamy się: Piotr Wencka; **06.55** Familiada – teleturniej; **07.30** Pytanie na śniadanie – pobudka; **07.55** Pytanie na śniadanie; **10.40** Panorama; **10.50** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinka.pl (140) – serial komediowy TVP; **11.55** Barwy szczęścia (2473) – serial obyczajowy TVP; **12.30** Koło fortuny – teleturniej; **13.15** Kozacka miłość (184) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **14.05** Va Banque – teleturniej; **14.35** Na sygnale (5) – serial fabularzowany TVP; **15.10** Górsy ratownicy (77) – serial obyczajowy, Niemcy 2016; **16.00** Koło fortuny – teleturniej; **16.35** Familiada – teleturniej; **17.15** Promyk nadziei (112) – serial, Turcja 2019; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Va Banque – teleturniej; **18.45** Kozacka miłość (185) – serial kostiumowy, Rosja 2013; **19.30** Barwy szczęścia (2473) – serial obyczajowy TVP

20.00 You Can Dance – Nowa Generacja (3) – Casting we Wrocławiu – widowisko rozrywkowe

21.00 You Can Dance – Nowa Generacja (4) – Casting w Szczecinie – widowisko rozrywkowe

22.00 Kabaret. Super Show Dwójki – program kabaretowy

23.10 Muzyka, Taniec, Zabawa – koncert

00.10 Amy – film dokumentalny, USA 2015, reż.: Asif Kapadia;

02.30 Zabójczy widok – film sensacyjny, Wielka Brytania, USA 1985, reż.: John Glen, wyk.: Roger Moore, Christopher Walken, Tanya Roberts, Grace Jones

04.45 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP

05.15 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.35 Powitanie; **05.39** Serwis Info Poranek; **05.56** Agropogoda; **05.59** Powitanie; **06.01** Serwis Info Poranek – wiadomości z kraju i ze świata – w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda, relacje korespondentów na temat sytuacji politycznej i społecznej; **06.20** Pogoda; **06.30** Serwis Info Poranek; **06.53** Pogoda; **07.00** Serwis Info Poranek; **07.12** Jedziemy; **07.50** Agrobiznes; **07.55** Agropogoda; **08.00** Jedziemy dalej; **08.15** Serwis Info Poranek; **08.18** Minęła 8; **09.00** Serwis Info Poranek; **09.11** Minęła 9; **10.00** Serwis Info Poranek; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień; **10.52** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień; **11.29** Serwis Info Dzień; **11.51** Pogoda; **12.00** INFO Raport; **13.29** Serwis Info Dzień; **13.51** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień; **14.29** Serwis Info Dzień; **14.50** Pogoda; **14.59** Serwis Info Dzień; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Teleexpress; **17.15** Teleexpress Extra; **17.30** O co chodzi; **18.00** Panorama; **18.19** Serwis Info Wieczór; **18.37** O tym się mówi

19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Forum
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 INFO Wieczór
23.30 W akcji
23.55 Serwis Info Wieczór
00.03 Wiadomości
00.31 Gość Wiadomości
01.00 Forum
01.55 W tyle wizji
02.30 Serwis Info Wieczór
02.35 W tyle wizji Extra
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Nie da się ukryć
03.42 W akcji
04.03 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.32 Podróże z historią
05.38 Agrobiznes

TV TRWAM

05.00 Pierwsze życie na ziemi; **05.50** Albert Schweitzer; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Polski Punkt Widzenia; **08.40** Słowo życia; **08.45** Przyjaciele i bohaterowie; **09.10** Z wędką nad wodę; **09.35** Święty na każdy dzień; **09.45** Duc in altum; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Rozmowy niedokończonych; **11.25** Święty na każdy dzień; **11.35** 100 cudownych miejsc na świecie; **11.45** Grunt to droga. Camino to Odwaga; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Ziemia Obiecana; **13.05** Domek nr 6; **13.30** Msza Święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Zrozumieć Antycypilację; **14.55** Słowo życia; **15.00** Koronka do Bożego Miłosierdzia; **15.20** Mocni w wierze; **15.50** Ma się rozumieć; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Siódmy sakrament; **16.35** Tak Go pamiętam; **16.55** Kartka z kalendarza; **17.00** Regał Mistrzowie; **17.30** Geopolityka; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański

18.05 Informacje dnia
18.15 Westerplatte Młodych
18.55 Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”
19.00 Warto zauważyć... w mijającym tygodniu
19.30 Opowieści Theo
19.40 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Święty na każdy dzień
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja

21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Ziemia Obiecana
22.45 Dzieje apostołskie cz. 1
23.35 Spuścizna św. Wincentego a Paulo
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.50 Był taki dzień – 17 września; **06.55** Polska Kronika Filmowa 1993; **07.20** Czas honoru – Powstanie (2); **08.15** Przystanek Historia; **08.35** Alfabet Andrzeja Dobosza; **08.50** Druga Wojna Światowa cz. 2. Pierwsza ofiara; **09.40** Prasa donosi; **09.50** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 1; **10.15** Sensacje XX wieku: Tunele wojny, cz. 2; **10.50** Kuźnia noblistów – film dok.; **11.40** Marzyciele; **12.25** Zaklęty Dwór (1); **13.35** Teleskop Hubble'a i cuda wszechświata – film dok.; **14.40** We władaniu monsunów: Czekając na deszcz (1); **15.40** Minie starożytnego Egiptu (2); **16.40** Tatarzy polscy; **17.30** Ex Libris; **17.55** Trzy ćwierci do śmierci – film; **18.50** Ekspertyza; **19.20** Czas honoru – Powstanie (3); **20.10** Teatr Historii: Kontrym; **20.30** Kontrym – spektakl teatralny; **21.45** A więc wojna; **22.00** Wielkie mity historii: Wojskowy geniusz Hitlera (1); **23.00** Cios w plecy – film dok.; **23.55** Niezwykłe miasta: Lizbona (1) – serial dok.; **00.50** Polska Kronika Filmowa 1994; **01.10** Było, nie minęło; **01.35** Sensacje XX wieku; **02.05** Sensacje XX wieku; **02.35** Encyklopedia II wojny światowej; **03.05** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

07.00 Muzyczne poranki; **08.25** Co dalej?; **08.55** Kronos; **09.40** Wrony – dramat, reż.: Dorota Kędzierzawska; **11.00** Rodzina Kanderów (10); **12.10** Rodzina Kanderów (11); **13.30** Mstisław Rostropowicz – muzyk nieujarzmiony – film dok.; **15.05** Skrzypek na dachu – musical; **18.10** Paryż. Śladami Chopina (2); **18.30** Informacje kulturalne; **18.55** Reżyserzy: Otto Preminger (2); **20.00** Wstęp do filmu – Nigdy cię tu nie było; **20.05** Nigdy cię tu nie było – film fabularny, reż.: Lynne Ramsay; **21.45** Wydarzenie aktualne; **22.15** Tego się nie wytnie; **23.10** Tego się nie wytnie EKSTRA; **23.30** Dlaczego jesteśmy kreatywni? – film dok.; **01.05** Pamięć – film anim.; **01.10** Należniki – film anim.; **01.15** Sajgon nad Marną – film anim.; **01.30** Informacje kulturalne; **02.00** Głos Pana – dramat, Kanada, Węgry 2018, reż.: György Palfi; **03.55** Młoda Polska: Na droidy – film krótkometrażowy, Polska 2017, reż.: Bartosz Nowacki; **04.30** Teledysk; **05.35** Afisz kulturalny ekstra; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.40 Uwaga!; **06.00** Ukryta prawda (1043); **07.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.35** Doradca smaku; **11.45** Ukryta prawda (1293); **12.50** Tajemnice miłości (12); **13.55** Ukryta prawda (1044); **14.55** Ukryta prawda (841); **16.00** Kuchenne rewolucje – program kulinarno-rozrywkowy; **17.00** Tajemnice miłości (13); **18.00** Ukryta prawda (1294); **19.00** Fakty; **19.30** Sport; **19.40** Pogoda; **19.50** Uwaga!; **20.00** Shrek – komedia, USA/Japonia 2001, reż.: Andrew Adamson, wyk.: Vicky Jensen, Mike Myers, Eddie Murphy, Cameron Diaz, John Lithgow, Vincent Cassel; **22.00** Robin Hood (Robin Hood) – film przygodowy, USA/Wielka Brytania 2010, reż.: Ridley Scott, wyk.: Russell Crowe, Cate Blanchett, Max Von Sydow, William Hurt, Mark Strong, Oscar Isaac, Danny Huston, Eileen Atkins, Mark Addy; **01.00** Kuba Wojewódzki – talk-show; **02.00** Uwaga!; **02.20** Noc Magii; **03.40** Kto was tak urządził; **04.15** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.40** Malanowski i Partnerzy (393); **09.10** Malanowski i Partnerzy (394); **09.40** Sekrety rodziny (219); **10.40** Dlaczego ja? (546); **11.40** Gliniarze (67); **12.50** Wydarzenia; **13.25** Interwencja; **13.40** Trudne sprawy (1046); **14.40** Dlaczego ja? (1092); **15.50** Wydarzenia; **16.10** Pogoda; **16.15** Interwencja; **16.30** Na ratunek 112 (588); **17.00** Gliniarze (597); **18.00** Pierwsza miłość (3263); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Twoja Twarz Brzmi Znamo; **22.10** Love Island. Wyspa miłości (124); **23.10** World War Z – horror przygodowy, USA 2013, reż.: Marc Forster, wyk.: James Dale Badge, Brad Pitt, Daniella Kertesz, Ludi Boeken, Mireille Enos; **01.40** Błękitna laguna: Przebudzenie – film obyczajowy, USA 2012, reż.: Mikael Salomon, wyk.: Aimee Carrero, Indiana Evans, Patrick St. Esprit, Denise Richards, Denise Thwaites Brenton; **03.35** Love Island. Wyspa miłości (56); **04.40** Disco Gramy; **05.45** Telezakupy TV Okazje

TVP 1

05.10 Klan (3840 – telenowela TVP; **05.30** Klan (3841 – telenowela TVP; **06.00** Magazyn Ekspresu Reporterów; **07.00** Transmisja Mszy Świętej z Sanktuarium Matki Bożej na Jasnej Górze; **07.40** Rok w ogrodzie – magazyn; **08.05** Rok w ogrodzie Extra – magazyn; **08.20** wojsko-polskie.pl; **08.45** Pełnosprawni (419); **09.10** Policzmy się dla Polski; **09.25** Fascynujący świat – Huragany atakują – film dokumentalny; **10.25** Sprawa dla reportera; **11.20** Policzmy się dla Polski; **11.35** Ojciec Mateusz s.XXIII (293) – serial kryminalny TVP; **12.35** Biały Bizon – western, USA 1977; **14.15** Z pamięci; **14.25** Okrasa łamie przepisy – magazyn kulinarny; **14.55** Pierwszy Polak na Marsie – film dokumentalny; **15.55** Tajemnice miasteczka (1) – serial kostiumowy, Rosja 2018; **17.00** Telexpress – magazyn informacyjny; **17.20** Pogoda; **17.30** Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny; **18.30** Program rozrywkowy; **19.25** Sport
19.30 Wiadomości
20.05 Pogoda
20.10 ALARM!
20.35 Komisarz Alex (192) – serial kryminalny TVP
21.30 Hit na sobotę – Casino Royale – film sensacyjny, USA 2006, reż.: Martin Campbell, wyk. Daniel Craig, Eva Green, Mads Mikkelsen, Judi Dench, Jeffrey Wright
00.05 Traffic – film sensacyjny, USA, Niemcy 2000, reż.: Steven Soderbergh, wyk.: Michael Douglas, Katherine Zeta-Jones, Benicio del Toro, Erika Christensen
02.40 Jaka to melodia? – teleturniej muzyczny
04.30 Z pamięci
04.35 Zakończenie dnia

TVP 2

05.55 Barwy szczęścia (2470) – serial obyczajowy TVP; **06.25** Barwy szczęścia (2471) – serial obyczajowy TVP; **07.00** M jak miłość (1597) – serial obyczajowy TVP; **07.55** Pytanie na śniadanie; **11.25** Rodzinny ekspres: Rodzina zastępcza – magazyn; **11.55** You Can Dance – Nowa Generacja (3) – Casting we Wrocławiu – widowisko rozrywkowe; **12.55** You Can Dance – Nowa Generacja (4) – Casting w Szczecinie – widowisko rozrywkowe; **14.00** Familiada – teleturniej; **14.35** Koło fortuny – teleturniej; **15.15** Szansa na sukces. Eurowizja Junior 2021: Piosenki Pana Kleksa – widowisko muzyczne; **16.20** Na dobre i na złe (814) – serial TVP; **17.20** Smaki świata: pośród mór – magazyn kulinarny; **17.45** Słowo na niedzielę; **18.00** Panorama – magazyn informacyjny; **18.20** Pogoda; **18.30** Postaw na milion – teleturniej; **19.25** Rodzinka.pl (206) – serial komediowy TVP
20.00 The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (3)
21.05 The Voice of Poland – Przesłuchania w ciemno (4)
22.15 Hity wszech czasów – magazyn muzyczny
23.15 Kino relaks: Paryż może poczekać – komedia obyczajowa, Japonia/USA 2016
01.00 Smak zemsty. Peppermint – film akcji, USA 2018, reż.: Pierre Morel, wyk.: Jennifer Garner, John Gallagher Jr., John Ortiz
02.50 Toksyjna miłość – dramat Wielka Brytania 2010, reż.: Karl Golden, wyk.: Harry Treadaway, Oona Chaplin, Christopher Fulford
04.40 Rodzinka.pl – serial komediowy TVP
05.10 Zakończenie dnia

TVP INFO

05.55 Powitanie; **06.00** Serwis Info Poranek, w tym: Wstaje dzień, Info Poranek, Pogoda; **06.24** Pogoda; **06.31** Serwis Info Poranek; **06.52** Pogoda; **07.01** Serwis Info Poranek; **07.23** Pogoda; **07.31** Serwis Info Poranek; **07.51** Pogoda; **07.59** Serwis Info Poranek; **08.22** Pogoda; **08.30** W Kontrze; **09.15** Salon dziennikarski; **09.59** Serwis Info Dzień weekend; **10.22** Pogoda; **10.29** Serwis Info Dzień weekend; **10.53** Pogoda; **10.59** Serwis Info Dzień weekend; **11.29** Serwis Info Dzień weekend; **11.51** Pogoda; **11.59** Serwis Info Dzień weekend; **12.29** Serwis Info Dzień weekend; **12.52** Pogoda; **12.59** Serwis Info Dzień weekend; **13.29** Serwis Info Dzień weekend; **13.52** Pogoda; **13.59** Serwis Info Dzień weekend; **14.29** Serwis Info Dzień weekend; **14.52** Pogoda; **15.00** Debaty TVP INFO; **15.29** Info Dzień; **16.24** Pogoda; **16.30** Koronawirus. Szczepionka; **17.00** Telexpress; **17.15** Telexpress Extra; **17.30** Studio Wschód; **18.00** Panorama; **18.18** Serwis Info Wieczór weekend; **18.30** Kobiectym okiem; **18.52** Serwis Info Wieczór weekend
19.30 Wiadomości
19.58 Gość Wiadomości
20.13 Minęła 20
21.00 Nie da się ukryć
21.25 Serwis Info Wieczór weekend
21.41 Pogoda
21.50 W tyle wizji
22.25 Serwis Info Wieczór weekend
22.30 W tyle wizji Extra
23.00 Magazyn śledczy Anity Gargas
23.25 INFO Wieczór
24.00 Wiadomości
00.28 Gość Wiadomości
00.56 Pogoda
01.00 Salon dziennikarski
01.46 Pogoda
01.56 Minęła 20
02.49 Pogoda
03.00 Serwis dla Polonii
03.20 Filmy Dokumentalne TVP INFO
04.15 Filmy Dokumentalne TVP INFO
05.10 Reportaż TVP INFO
05.28 Magazyn śledczy Anity Gargas

TV TRWAM

05.00 Siódmy sakrament; **05.30** Mocni w wierze; **06.00** Inna Teresa; **06.55** PSL – skradzioną tożsamość; **07.45** Kartka z kalendarza; **07.50** Kolory Świętości; **07.55** Poczet Wielkich Polaków; **08.00** Informacje dnia; **08.15** Westerplatte Młodych; **08.55** Słowo życia; **09.00** Głos serca; **09.45** Chrystus w Biblii i Kodzie Leonarda da Vinci; **10.00** Informacje dnia; **10.15** Retrospekcja; **10.20** Święty na każdy dzień; **10.25** Młodzi Światu; **10.35** Polski Punkt Widzenia; **11.00** Kropelka radości; **12.00** Anioł Pański; **12.03** Informacje dnia; **12.20** Pustynia Boga; **12.50** Siódmy sakrament; **13.20** Ocalić od zapomnienia; **13.30** Msza Święta z Jasnej Góry; **14.20** 100 cudownych miejsc na świecie; **14.30** Przegląd Katolickiego Tygodnika „Niedziela”; **14.35** Próba wiary. Święty Jan Paweł II; **15.25** Święty na każdy dzień; **15.30** Wierzę w Boga; **16.00** Informacje dnia; **16.10** Śladami historii; **16.40** Procesja dziejów; **17.00** Z Parlamentu Europejskiego; **17.25** Święty na każdy dzień; **17.30** Mocni Jego mocą; **17.55** Poczet Wielkich Polaków; **18.00** Anioł Pański
18.05 Informacje dnia
18.15 Rozmowy niedokończone
19.25 Kartka z kalendarza – Powstanie Warszawskie
19.30 Manna z Nieba
19.45 Modlitwa z telefonicznym udziałem dzieci
20.00 Informacje dnia
20.20 Różaniec
20.50 Śladami historii
21.00 Apel Jasnogórski z kaplicy Cudownego Obrazu Matki Bożej na Jasnej Górze – transmisja
21.20 Informacje dnia
21.40 Polski Punkt Widzenia
22.00 Misionarze Afryki – Ojcowie Biali
22.30 Fryderyk Chopin i jego muzyka
23.00 Głos serca
23.45 100 cudownych miejsc na świecie
23.55 Kolory Świętości
00.00 Programy powtórkowe

TVP HISTORIA

06.55 Był taki dzień – 18 września; **07.05** Biblia – Mojżesz, cz. 4; **08.00** Ci cholerni Polacy. Lotnictwo polskie 1939-1945; **08.20** Wojownicy czasu; **08.55** Tulipan (1) – serial TVP; **10.05** Okrasa łamie przepisy; **10.35** Tajemnice Paryża – Podziemne miasto (8); **11.40** Wszystkie kolory świata – Japonia: powrót do źródeł – serial dok.; **12.45** Dziką przyrodę Bliskiego i Środkowego Wschodu – Morze Kaspijskie: Kulebka życia – serial dok.; **13.55** Kuchnia dwudziestolecia; **14.30** Daleko od szosy (4); **15.55** Marzyciele; **16.25** Teleskop Hubble'a i cuda wszechświata – film dok.; **17.25** Spór o historię; **18.10** Przeprowadzki (8); **19.00** Giganci historii; **20.00** Dynastia Tudorów (3); **20.55** ROK 1981; **21.10** Historia w postaciach zapisana: Józefina; **23.05** A więc wojna; **23.15** O jeden most za daleko – dramat wojenny, USA 1977, reż.: Richard Attenborough, wyk.: Sean Connery, Gene Hackman, Robert Redford, Anthony Hopkins; **02.10** Migawki historii; **02.45** Na podobieństwo Jacka – film dok., Polska 2000, reż.: Andrzej Titkow; **03.50** Zakończenie dnia

TVP KULTURA

06.50 Młodym być – koncert jubileuszowy Jerzego Polomskiego; **07.55** Informacje kulturalne; **08.20** Tamte lata, tamte dni: Cezary Harasimowicz; **08.55** Wydarzenie aktualne; **09.20** Analogowy wizjoner – film dok.; **11.05** U Pana Boga w ogródku (12); **11.55** Do dzieła; **12.20** Czerwony żółw – film anim.; **13.50** Mieszczanie żywieccy; **14.25** Tego się nie wytnie; **15.25** Tego się nie wytnie EKSTRA; **15.45** Partytura i ogród – film dok., Polska 2003; **16.20** Stąd do wieczności – dramat wojenny, USA 1953, reż.: Fred Zinnemann; **18.20** Co dalej?; **18.45** Czy czujesz rytm? Jak muzyka dance podbiła świat, cz. 2 – serial dok.; **20.00** Wolny strzelec – dramat, USA 2014, reż.: Dan Gilroy; **22.05** David Gilmour: Live at Pompeii – koncert; **23.15** Podglądacz – dramat, Wielka Brytania 1960, reż.: Michael Powell; **01.05** Mieszczanie żywieccy; **01.30** Co dalej?; **02.00** Nigdy cię tu nie było – film fabularny, reż.: Lynne Ramsay; **03.40** Bunuel w labiryncie żółwi – film anim.; **05.05** Tamte lata, tamte dni: Cezary Harasimowicz; **05.51** Zakończenie dnia

TVN

05.10 Uwaga!; **05.25** Ukryta prawda (834); **06.25** Kuchenne rewolucje; **07.25** Rozenek cudnie chudnie; **08.00** Dzień Dobry TVN; **11.30** Brzydula 2 (162) – serial, Polska; **12.00** Brzydula 2 (163); **12.30** Brzydula 2 (164); **13.00** Brzydula 2 (165); **13.30** Na Wspólnej Omnibus – serial; **15.20** MasterChef (2); **16.50** Inspirujące kobiety (1) – program lifestyle; **17.25** MądrzeJEMY z Katarzyną Bosacką (1); **17.55** Zaplanuj długie życie; **18.00** Kuchenne rewolucje; **19.00** Fakty; **19.25** Sport; **19.35** Pogoda; **19.45** Uwaga!; **20.00** Mam talent (3) – program rozrywkowy; **21.45** Kac Vegas III – komedia, USA 2013, reż.: Todd Phillips, wyk.: Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis, Justin Bartha, Ken Jeong, John Goodman, Melissa McCarthy, Heather Graham; **23.50** Intruzi – horror, USA/Wielka Brytania/Hiszpania 2011, reż.: Juan Carlos Fresnadillo, wyk.: Clive Owen, Carice van Houten, Daniel Brühl, Ella Purnell, Kerry Fox, Pilar López de Ayala; **01.55** Kuchenne rewolucje; **02.55** Uwaga!; **03.15** Noc Magii; **04.35** Kto was tak urządził

POLSAT

06.00 Nowy dzień z Polsat News; **08.30** Wallace i Gromit: Kłątwa królika – film animowany, Wielka Brytania/USA 2005, reż.: Steve Box, Nick Park; **10.00** Dzieci na tropie prawdy; **10.10** Ewa gotuje; **10.40** Family Food Fight (3); **11.40** Nasz Nowy Dom; **12.40** Bogaty Dom – Biedny Dom; **13.40** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (13); **14.10** Drwale i inne opowieści Bieszczadu (14); **14.40** Rolnicy. Podlasie (15); **15.40** Więzienie (40); **16.10** Więzienie (41); **16.40** Więzienie (42); **17.10** Więzienie (43); **17.40** Chłopaki do wzięcia (231); **18.10** Chłopaki do wzięcia (232); **18.50** Wydarzenia; **19.25** Gość Wydarzeń; **19.45** Sport; **19.55** Pogoda; **20.05** Kuchnia (5); **20.35** Kuchnia (6); **21.05** Avengers: Wojna bez granic – film s.f., USA 2018, reż.: Anthony Russo, Joe Russo; **00.15** Rocky Horror Picture Show: Zróbmy to jeszcze raz – komedia muzyczna, USA 2016, reż.: Kenny Ortega; **02.05** Świat według Kiepskich (118); **02.35** Love Island. Wyspa miłości (56); **03.35** Love Island. Wyspa miłości (57); **04.40** Disco Gramy; **05.45** Teleszkopy TV Okazje

Redakcja „Idziemy” nie ponosi odpowiedzialności za zmiany w programach TV wprowadzone przez nadawców po 2 IX 2021 r.

12 września 2021 r. przejdzie do historii jako dzień długo oczekiwanej beatyfikacji kard. Stefana Wyszyńskiego. Tajemnicą jego świętości była wielka miłość do Boga i do ludzi.

Miał osobiste, wewnętrzne odniesienie do Boga, które dawało mu siłę i poczucie bezpieczeństwa. Nie przez przypadek jako hasło biskupie wybrał słowa: „Soli Deo”, czyli „Samemu Bogu”. Sam tak wyjaśnił ten wybór: „Dla mnie to «Soli Deo» nie jest ozdobą pieczęci biskupiej. Dla mnie jest programem, który został ukształtowany w obliczu potężnego najazdu nienawiści i niewiary na naszą Ojczyznę i na Kościół święty w Polsce”.

Źródłem jego wiary w dużej mierze była rodzina i tradycja z nadbużańskiej ziemi, którą zamieszkiwali ludzie o niezwyklej dojrzałości duchowej: „Urodziłem się na styku Podlasia z Mazowszem. Pamiętam do dzisiaj ludzi prostych, których obserwowałem jako chłopiec. Zdumiewająca była ich spokojna, ufna wiara. Tęgo nie można nazwać żadną miarą niewiedzą religijną, bo z tym się łączy patrzenie w głąb, niemal jakieś mistyczne obcowanie. Ci ludzie widzą to, w co wierzą”.

Taką wiarą sam żył do głębi swojej istoty. Dzielił się nią z tymi, których Bóg powierzył jego pieczy, i broił jej w Polsce w trudnej, historycznej konfrontacji z ateistycznym materializmem. Mówił: „Chociażbyśmy mieli stracić wszystko w naszej Ojczyźnie – musimy zachować wiarę w Boga, Chrystusa i Jego Matkę. [...] Potwarzam, mojemu stracić wszystko, byle nie to! Były czasy, gdyśmy nie mieli ani chleba, ani domu, ani żadnej rzeczy, ale mieliśmy wiarę, która pomogła Narodowi przetrwać chwile trudne i wytrwać aż do dziś”.

UFNOŚĆ DZIECKA BOŻEGO

Wiara była w życiu księdza Prymasa fundamentem pokoju i wolności. On nie tylko innym przypominał, że są dziećmi Bożymi. On sam czuł się synem, dzieckiem Boga. Żył świadomy tej godności. W najtrudniej-



fot. Instytut Prymasowski

Wierny Miłości

Anna Rastawicka

szych sytuacjach wierzył, wiedział, że żywy Bóg jest obecny we wszystkich sprawach człowieka. I nigdy nie zawiedzie. Gdy patrzyło się na jego życie, można było doświadczyć, jak bardzo jest ono zakorzenione w tej ufnej wierze.

W „Zapiskach więziennych” pod datą 10 grudnia 1955 r. czytamy: „Bądź wola Twoja, jako w niebie tak i w Komańczy – pragnę, Ojcze, wypowiedzieć to wyraźnie, boć wiesz, gdzie jest Komańcza, i że ja jestem w Komańczy. Wola Twoja jest tak potężna, że skłania mnie do uznania w pełni tego faktu, że zdobywa so-

bie moją pełną uległość. Czuję nad sobą moc Twoją... korzę się przed nią. Nie chcę opierać się woli Twojej żadnym odruchem. Ty wiesz. Ty wszystko wiesz...”.

Dla kard. Wyszyńskiego Bóg był przede wszystkim miłością i nadzieją. „Człowiek idący w nieznane musi mieć zawsze odrobinę pewności. Brodząc w ciemnościach, trzyma się jej niby laski przewodniej i szuka promyka, promienia światła. I to niekiedy wystarczyć”.

Błędem byłoby myśleć, że ksiądz Prymas nie rozumiał męki szukania Boga i był

prowadzony łatwą drogą samych wewnętrznych uniesień. Z głębokim doświadczeniem mówił o tajemnicy Boga ukrytego: „Są czasy cieplarniane, czasy dojrzewania młodzieńczego, zbierania zasobów podanych przez wiedzę religijną i mądre, doświadczone kierownictwo. Czujemy się wówczas otoczeni, nieustannie wspierani. «Dobrze nam tu być». Cieszymy się z tego, a później wszystko odpływa i znów nic, tylko – Deus absconditus... [Bóg ukryty]”.

SILA Z NIEBA

Duchowość Prymasa była – jak sam wyznał na łożu śmierci – duchowością trynitarną. Całym sercem miłował Ojca, Syna i Ducha Świętego. W tej najgłębszej Bożej perspektywie widział też Matkę Chrystusa i Kościół.

W czasie sakramentu chorych 16 maja 1981 r. mówił: „Jestem całkowicie uległy woli Ojca, który i tak dał mi dużo lat Wam służyć, i woli Syna, który sam jeden ma wieczne kapłaństwo i je przydziela, i przekazuje innym. Jestem uległy wobec Ducha Świętego, dlatego że moje życie wewnętrzne było w Trójcy Świętej. I jestem ufny wobec Matki

Najświętszej, z którą się związałem w więzieniu w Stoczku, i wszystko przez Jej dłonie składałem ku chwale Trójcy Świętej”.

Bez miłości Boga, przenikającej ludzkie serca, świat staje się martwą pustynią. „Gdy mamy być wierni Bogu, pamiętajmy o tym, że ten Ojciec to przede wszystkim – Miłość. Bóg jest Miłością! (...) Bo kto w miłości trwa – w Bogu trwa, a Bóg w nim (J 4, 16 n).

Najmilsze Dzieci! Wyczuwamy, że człowiek współczesny, patrząc w twarz drugiego człowieka, chce przede wszystkim odczuć i zrozumieć jego serce, doznać jego braterskiego uczucia i miłości. Myślę, że nie zdołamy uratować świata żadną inną siłą, tylko tą – wziętą z nieba, wziętą z serca samego Boga – rozmięzioną na drobne uczynki miłości dnia codziennego. (...)

Bóg jest Miłością! Tylko On! Kto Jemu się kłania, ten z Jego miłości czerpie, by dawać miłość innym. Dochować wierności Bogu to znaczy przede wszystkim być wiernym miłości”.

Z tej tajemnicy świętości kard. Stefana Wyszyńskiego możemy czerpać nadzieję, że Bóg nigdy nas nie pozostawi bez swojej miłującej obecności.

Autorka jest członkinią Instytutu Prymasa Wyszyńskiego, autorką książki „Ten zwycięża, kto miłuje”, była współpracowniczką kard. Wyszyńskiego

Wieprz wina dla Pielgrzyma

ZASMAKUJ W POLSKIM MIĘSIE
WIEPRZOWYM WYSOKIEJ JAKOŚCI!

Czy polskie
mięso wieprzowe
jest bezpieczne?



Bez wątpienia!

Gospodarstwa, z których pochodzi
polska wieprzowina przestrzegają
zasad dobrej praktyki rolniczej,
co weryfikują liczne kontrole

Mięso jest regularnie badane
pod kątem występowania
zanieczyszczeń i toksyn

Wieprzowina z Polski charakteryzuje
się niską zawartością fosforu,
azotu, kadmu i ołowiu

Jest produktem
o kontrolowanej
alergenności



 **Wieprzowina dla pielgrzyma**

www.wieprzowinadlapielgrzyma.pl



Wieprzowina
dla pielgrzyma



SFINANSOWANO Z FUNDUSZU
PROMOCJI MIĘSA WIEPRZOWEGO



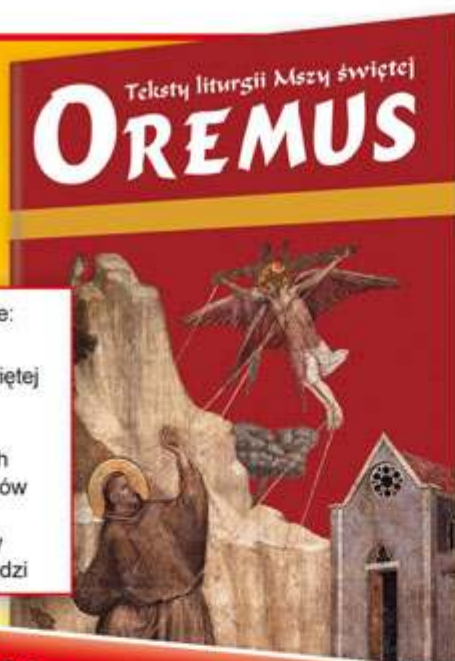
MIESIĘCZNIKI, które czyta się

codziennie

Do czytania
Oremusa
zaprasza
kard. Konrad
Krajewski

W każdym numerze:

- czytania biblijne
- obrzędy Mszy świętej
- wprowadzenia
- liturgiczne ABC
- modlitwy wiernych
- propozycje śpiewów
- rozważania
- pokochać Psalmi
- pytania i odpowiedzi



MEDYTACJE NA KAŻDY DZIEŃ

SŁOWO wśród nas

W każdym numerze:

- rozważania słowa Bożego na każdy dzień
- artykuły pogłębiające wiarę
- świadectwa czytelników
- żywoty świętych
- krzyżówki o tematyce biblijnej



Nagroda dla prenumeratorów!

Każdy, kto do końca bieżącego roku kalendarzowego, tj. 31 grudnia 2021 r.,
opłaci prenumeratę „Oremus” lub „Słowa wśród nas” na rok
i prześle do 31 stycznia 2022 r. kopię potwierdzenia wpłaty,

weźmie udział w losowaniu:

- jednego z dwóch dwuosobowych
zaproszeń do Grzybowa
w okresie uroczystości Bożego Ciała w 2022 r.

Organizatorem tygodniowego pobytu jest
OŚRODEK REKOLEKCYJNO-WYPOCZYNKOWY
GWIAZDA MORZA
www.gwiazda-morza.pl

Przypominamy, że prenumerata jest zwolniona z kosztów przesyłki,
a opłacając ją na rok (12 numerów), płać Państwo tylko za 11 numerów
„Oremus” lub „Słowa wśród nas” – numer 12.
jest GRATIS!

sprawdź na
www.wydawnictwo.pl

Kopię potwierdzenia wpłaty prosimy przesać na adres:

Wydawnictwo PROMIC, ul. Św. Bonifacego 9/1, 02-914 Warszawa, tel. 22 642 50 82 w. 131,
e-mail: zamowienia@wydawnictwo.pl